

Toinen koti, kolmas paikka

Etnografinen tutkimus Turun ylioppilasteatterin Läntisen Rantakadun tilaan liitetyistä merkityksistä

Helvi Ermala

Pro gradu -tutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, etnologia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, etnologia

Helvi Ermala

Toinen koti, kolmas paikka: Etnografinen tutkimus Turun ylioppilasteatterin Läntisen Rantakadun tilaan liitetyistä merkityksistä

Sivumäärät: 67 sivua, 3 sivua

Tämä etnografinen pro gradu -tutkimus käsittelee ihmisen suhdetta paikkaan, eli merkitykselliseksi muodostuneeseen tilaan. Tutkimuksen kohteena on Läntisen Rantakadun varressa sijainnut teatteritila, jossa Turun ylioppilasteatteri (TYT) toimi vuosina 1979–2022. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä merkityksiä Turun ylioppilasteatterilaiset liittävät Läntisen Rantakadun varrella sijainneeseen teatteritilaan, sekä miten teatteritilassa tapahtunut toiminta on vaikuttanut siihen liitettyjen merkitysten muodostumiseen. Tutkimus hyödyntää sosiologi Ray Oldenburgin kehittämää kolmannen paikan (engl. *third place*) käsitettä kuvaamaan teatteritilaa arkisena kohtaamispaikkana, jossa on ylläpidetty erilaisia sosiaalisia suhteita kodin ja työelämän ulkopuolella.

Etnografisesti tuotettu tutkimusaineisto sisältää lokakuussa 2021 tuotettuja Webropol-kyselyvastauksia (21 kpl), sekä tammi-helmikuussa 2022 toteutettuja puolistrukturoituja yksilö- ja parihaastatteluja (11 kpl). Tutkimushaastattelut toteutettiin Läntisen Rantakadun teatteritilassa muutamaa viikkoa ennen Turun ylioppilasteatterin muuttoa pois kyseisestä tilasta. Tutkimukseen osallistui joukko Turun ylioppilasteatterin aktiiveja, jotka olivat toimineet Läntisen Rantakadun teatteritilassa aikavälillä 1981–2022. Aineistoa analysoidaan tutkimuksessa temaattisen analyysin menetelmällä.

Turun ylioppilasteatterilaisten kuvaamat merkityskokemukset voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: yhteisöön-, yksilöllisiin identiteetteihin-, sekä paikan materiaalisuuteen liittyviin merkityksiin. Tutkimusaineistossa teatterilaiset kuvailivat Läntisen Rantakadun tilaa toiseksi kodikseen, johon he liittivät runsaasti yhteisöllisyyden, hoivan, huolenpidon sekä vastuun merkityksiä. Läntisen Rantakadun teatteritila koettiin myös merkityksellisenä oppimisen, nuoruuden ja aikuisuuteen kasvamisen paikkana, jossa toimiminen vaikutti teatterilaisten identiteetteihin. Teatteritilassa luotiin ja ylläpidettiin monipuolisia sosiaalisia verkostoja, joiden osana toimiminen voimisti merkityksellisellä tavalla teatteriaktiivien kokemusta paikkaan ja siellä toimivaan yhteisöön kuulumisesta. Teatterin toiminta, johon sisältyivät produktio-, talkoo- ja yhdistystoiminnan lisäksi monenlaiset juhlat, epämuodollisen oleskelun muodot, sekä tilalliset käytännöt ja -rutiinit, teki mahdolliseksi paikkaan liitettyjen merkitysten muodostumisen. Myös kokemukset paikan pysyvyydestä ja toiminnan jatkuvuudesta ovat vaikuttaneet teatterilaisten paikkasuhteen muodostumiseen.

Avainsanat: paikka, tila, kolmas paikka, yhteisö, yhteisöllisyys, teatteri, harrastajateatteri

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuksen taustaa	4
1.2	Tilakriisistä toiseen	5
1.3	Kolmas paikka	6
1.4	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rakenne	7
2	Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	9
2.1	Etnologinen paikka- ja kaupunkitutkimus	9
2.2	Tilan ja paikan teoriaa	11
2.3	Tutkimuskohteena kolmas paikka	14
3	Aineistot ja menetelmät	18
3.1	Aineisto	18
3.2	Etnografinen prosessi ja tutkimusetiikka	20
3.3	Dialogisuus ja temaattinen analyysi	22
4	Paikka, yhteisö ja identiteetti	26
4.1	Yhteisön merkitys paikkakokemuksissa	26
4.2	Teatteritila ja identiteetti	37
5	Paikan materiaalisuus, hoiva ja vastuu	43
5.1	Toinen koti	43
5.2	Tilan haasteita	50
6	Yhteenveto ja päätelmät	56
	Lähteet	59
	Liitteet	68
	Liite 1. Haastattelun kysymysrunko	68
	Liite 2. Tutkimuskyselyn kysymykset	70

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa

Vanhan vaaleanruskean kivirakennuksen pihassa kasvaa suuri lehmus, jonka lehdet ovat ehtineet jo muuttua keltaisiksi ja pudota ympäri pihaa. Katselen taloa hetken, sitten astelen ylös jokirannan puoleisen oven edessä olevia matalia portaita, ja päätän kokeilla, saisinko oven auki. Kyseessä on kuitenkin nykyisen K-marketin takaovi, joka ei ole asiakkaiden käytössä. Mietin itseseni, mahtaako se yhä kolahtaa avattaessa samalla tavalla kuin ennen.

Nykyään sisään kuljetaan rakennuksen sivuovesta. Vaikka paikka näyttää ulkoapäin monella tapaa samalta kuin ennenkin, on se sisuksiltaan muuttunut täysin vieraaksi. Talon sisäpuoli on kuin kokonaan uudeksi räjäytetty, yläkerran ohella kaikki väliseinät vanhan yleisölämpöön ja salin välillä on purettu. Tila näyttää yhtä aikaa avaralta ja hirvittävän pieneltä. Mitään ei ole jäljellä siitä todellisuudesta, joka oli minulle tuttu. Ei ole yleisölämpöä, valokoppia tai blackboxia. Niiden tilalla on loisteputkin valaistut hyllyrivit, jotka notkuvat erilaisia elintarvikkeita. Yritän pinnistellä aivojani hahmottamaan, missä mikäkin osa teatteria ennen sijaitti. Maitohylly on kai sijoitettu vanhan lavan takanurkkaan. Entisten yleisölämpöön vessojen kohdalla on nykyään valikoima erilaisia pakastepitsoja.

Astun ulos kaupasta ostamatta mitään. Istahdan tutun vanhan lehmuksen juurelle kokoamaan nyrjähtäneeltä tuntuvia ajatuksiani. Olen juuri nähnyt talon sisältä, ja on käynyt hyvin selväksi, ettei sillä enää ole juuri tekemistä entisen olomuotonsa kanssa. Kuitenkin katsoessani uudelleen matalia rappusia ja tutun näköistä ovea, joka saattaisi edelleen aukaistessa kolahtaa, alkaa minusta jälleen tuntua siltä, että niiden takana täytyy vielä olla päivittäistavarakaupan sijaan teatteri. Sellaisenahan talo on minun ja monen muun muistoihin piirtynyt.

Turun ylioppilasteatteri (TYT) ehti toimia Läntisen Rantakadun tilassaan neljän vuosikymmenen ajan, vuodesta 1979 lähtien. Se joutui kuitenkin vuokrannousun seurauksena muuttamaan pois tiloistaan vuoden 2022 alkupuolella. Tilakriisi herätti luonnollisesti paljon tunteita ja keskustelua teatterin yhteisön keskuudessa; olivathan sen juuret ehtineet kuluneiden vuosikymmenten varrella kasvaa syvälle Läntisen Rantakadun tilaan.

Teatterin jäsenenä muistan seuranneeni tiiviisti ja huolestuneena tilakriisin vaiheita. Yhteisön kohtaama kriisi sekä sen aiheuttamat jaetun surun ja järkytyksen kokemukset johdattivat

minut tutkimusaiheeni äärelle, kun päätin ryhtyä tutkimaan sitä, mitä Läntisen Rantakadun teatteritila oli oikeastaan merkinnyt siellä kuluneiden vuosikymmenten varrella toimineille ihmisille. Arkiset paikat, toiminnot ja niihin liitetyt merkityskokemukset ovatkin arjen kulttuurista kiinnostuneelle etnologille luonteva tutkimuskohde. Arkitodellisuus saattaa tuntua kokijastaan niin itsestään selvältä ja tavanomaiselta, ettei sen olemukseen tule juuri kiinnittäneeksi huomiota. Arki piiloutuu ja tulee näkymättömäksi. Se rullaa eteenpäin ikään kuin jossakin taustalla rutiineineen ja totuttuine tapoineen ylläpitäen samalla elämän tavanomaisia kehyksiä. (Enges, Mahlamäki & Virtanen 2016, 61–63.) Kun jokin osa arkipäiväisten ympäristöjen verkostoa katoaa tai muuttuu perustavanlaatuisella tavalla, on seurauksena totutun kehyksen järkkäminen. Muutos saattaa nostaa näkyville arkiseen elämänmenoon piiloutuneita merkityksiä. (Karjalainen 2006, 84–85; Vilkkö 2010, 53.)

1.2 Tilakriisistä toiseen

Vuonna 1959 perustettu Turun ylioppilasteatteri (TYT) on voittoa tavoittelematon yhdistys, joka lukeutuu Turun yliopiston ylioppilaskunnan (TYY) alajärjestöihin (Turun ylioppilasteatteri n.d. A). Historiansa varrella TYT on ehtinyt toimia useissa erilaisissa tiloissa, eikä viimeisin teatteria kohdannut tilakriisi ollut suinkaan ensimmäinen. Yhdistyksen toiminnasta kertovassa historiikissa *Ylilyönneille altis viisikymppinen: Turun ylioppilasteatterin tarinoita* (toim. Hurskainen & Kittilä 2011) teatterilaiset ovat muistelleet Turun ylioppilasteatteria kohdanneiden tilakriisien vaiheita. Toimintansa alkuvaiheessa teatteri toimi ilman vakituista tilaa, kunnes se vuonna 1967 muutti TYY:n alivuokralaiseksi Puutarhakadun varrella sijainneeseen teatteritilaan. Kuitenkin jo vuonna 1974 TYT sai häädön tilastaan, sillä sen paikalle haluttiin rakentaa parkkihalli. Teatterille löydettiin pitkän etsinnän päätteeksi kaupungin avustuksella uusi tila Läntisen Rantakadun varrelta. Aiemmin muun muassa vihannesvarastona toiminut vanha rakennus remontoitiin perusteellisesti teatterikäyttöön sopivaksi, ja TYT pääsi muuttamaan uuteen tilaansa Turun kaupungin Kulttuuritoimen vuokralaisena vuonna 1979. (Hurskainen & Kittilä 2011, 16–17; 40–41.)

Läntisen Rantakadun tila muodostui teatterin tähänastisen historian pitkäaikaisimmaksi siitä huolimatta, että sen tulevaisuus oli vaakalaudalla useaan otteeseen kuluneiden vuosikymmenten varrella. 1990-luvun lopulla Kulttuuritoimen sekä muiden kaupungin alaisten hallintokuntien kiinteistöjen hallinta siirtyi Turun kaupungin Tilalaitokselle. TYT:lle vuokraisännän vaihdos tuli yllätyksenä, sillä asiasta ei ollut tiedotettu etukäteen. Yllätyksenä tuli myös siihen saakka kulttuurilautakunnalta saadun vuokra-avustuksen katkeaminen.

Näiden muutosten myötä teatteri joutui vakaviin talousvaikeuksiin, kun kiinteistöltä ryhdyttiin ilman ennakkovaroitusta vaatimaan suurta taloudellista tuottavuutta, jotta se pystyisi kattamaan tilan vuokratulot vailla aiempaa kulttuurilautakunnan myöntämää tukea. TYT:n jäsenistö päätti tilansa pelastaakseen laatia adressin, jonka ansiosta TYT sai ylimääräisen avustuksen kaupunginhallituksen avustustoimikunnalta. Summa käytettiin välittömästi kokonaisuudessaan Tilalaitokselle maksamiseen. Hiljalleen teatterin talous koheni, kun seuraavina vuosina vuokratuloja pystyttiin jo ennustamaan, ja niihin voitiin paremmin varautua. Kuitenkin tämä vuosituhaten vaihteessa tapahtunut talous- ja tilakriisi jätti teatterin yhteisöön huolen ongelmien mahdollisesta uusiutumisesta. (Saloluoma 2011, 92–96.)

TYT:n seuraava tilakriisi koitti vuonna 2007, kun kaupunki suunnitteli Läntisen Rantakadun kiinteistön myymistä. Käänteinen tuli jälleen teatterilaisille yllätyksenä, ja teatteritilan tulevaisuus alkoi taas näyttää epävarmalta. Tilaongelmiin löydettiin kuitenkin kaikkia osapuolia miellyttävä ratkaisu, kun Turun Yliopistosäätiö tarjoutui ostamaan Läntisen Rantakadun kiinteistön kaupungilta, ja teatterin vuokrasopimus jatkui uuden vuokraisännän alaisuudessa. (Hurskainen 2011, 103–105.)

Vuoden 2019 lopulla Turun Yliopistosäätiö teki päätöksen Läntisen Rantakadun tilan myymisestä JKK-Kiinteistöt Oy:lle, joka päätti saneerata kiinteistön perusteellisesti (TS Haapanen 13.12.2019). Kunnostustöiden myötä tilojen vuokra olisi noussut lähes kolminkertaiseksi ja siten TYT:n kannalta kestävämmän korkeaksi (Karvonen 2025, 68). Koska teatterilla ei ollut varaa vastata uusiin vuokranmaksun vaatimuksiin, se joutui luopumaan pitkään asuttamastaan tilasta alkuvuonna 2022 (TS Haapanen 14.9.2022). Samaan aikaan vastaavat tilakriisikysymykset painoivat Turussa lukuisia muitakin taide- ja kulttuurialan toimijoita, joiden toiminnan jatkuvuus joutui uhatuksi vuokrasuhteiden muutosten ja sopivien tilojen puutteen seurauksena (ks. Karvonen 2025). Turun ylioppilasteatterin kohtaama tilakriisi nivoutui siis osaksi laajempaa Turussa käytyä yhteiskunnallista keskustelua kulttuuritoimijoiden tilojen katoamisesta kaupunkitilasta.

1.3 Kolmas paikka

Kolmas paikka (engl. *third place*) on alun perin sosiologisen tutkimuksen piirissä syntynyt käsite, joka viittaa erilaisiin julkisiin tai puolijulkisiin kokoontumispaikkoihin, joihin ihmiset hakeutuvat viettämään vapaa-aikaansa viihtyisästi toistensa seurassa (Oldenburg & Brissett 1982, 269–270). Kolmannet paikat ovat siis yhteisöllisiä tiloja, joilla on kodin (ensimmäinen paikka) ja työpaikan (toinen paikka) ohella merkittävä rooli yksilön arjessa ja hyvinvoinnissa.

Koska kolmannet paikat ovat julkisia tai puolijulkisia tiloja, on niissä mahdollista luoda ja ylläpitää monipuolisia ja laajoja sosiaalisia verkostoja, joihin kuuluu läheisten ystävien lisäksi niin etäisiä tuttavuuksia kuin ventovieraitakin. (Oldenburg 1999, 8–19.) Kolmas paikka voi löytyä lähes mistä tahansa; esimerkiksi lähibaarista tai -kahvilasta (Holm 2013; Oldenburg 1999), kirjastosta (Houpert 2020; Lin, Pang & Luyt 2015), kadunkulmasta (Oldenburg 1999, 105–122), yhteispuutarhasta (Dolley 2019) tai vaikka harrastajateatterista (Kramer 2002; Westhoff 2020).

Teoreettisena käsitteenä kolmas paikka kuvaakin yhteisöllisyyttä voimakkaan paikkasidonnaisena ilmiönä, sillä näissä tiloissa yhteisö rakentuu toistuvien ja jaettuihin paikkakokemuksiin perustuvien sosiaalisten kohtaamisten seurauksena (ks. Bosman & Dolley 2019, 1–3; Oldenburg 1999, 290–291). Kolmannet paikat tulevat osaksi niiden käyttäjien arkea, kun niihin kokoonnutaan viettämään vapaa-aikaa työn ja kotielämän ulkopuolella sekä laajentamaan ja ylläpitämään erilaisia sosiaalisia verkostoja. Paikka saattaa toistuvasti ihmisiä yhteen, mikä ajan saatossa johtaa yhteisöllisyyden muodostumiseen. (Oldenburg 1999, 20–42.)

Turun ylioppilasteatterin tila Läntisen Rantakadun varressa on ollut paikka, johon teatterin toimintaan osallistuneet ovat kokoontuneet viikosta, kuukaudesta ja vuodesta toiseen vuodesta 1979 lähtien. Oletettavaa onkin, että vuosikymmenten varrella teatteritila on ehtinyt muodostua monenlaisten yhteisöllisten ja yksilöllisten merkitysten polttopisteeksi, teatteriaktiivien kolmanneksi paikaksi. Tutkimuksessani tarkastelen TYT:n Läntisen Rantakadun tilaa sekä siihen liitettyjä merkityksiä kolmannen paikan käsitteen kautta, sen kanssa keskustellen ja siihen nojaten.

1.4 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rakenne

Tutkimustani ohjaa kysymys siitä, minkälaisia merkityksiä Turun ylioppilasteatterin aktiivit liittävät Läntisen Rantakadun teatteritilaan. Hyödyntäen kolmannen paikan teoreettista käsitettä selvitän myös, millä tavoin teatteritilassa toteutunut toiminta on vaikuttanut paikkaan liitettyjen merkitysten muodostumiseen. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys, jonka esittelen tutkielman toisessa luvussa, muodostuukin juuri paikan käsitteen ympärille. Luvussa 2.1 syvennyn tarkastelemaan paikkojen sekä niihin liitettyjen merkitysten roolia keskeisenä etnologisen tutkimuksen kohteena aina tieteenalan alkuvaiheista nykypäivään saakka. Luku 2.2 käsittelee tilan ja paikan käsitteisiin liittyviä, pääosin kulttuurimaantieteen piirissä muodostuneita teorioita, jotka toimivat tutkimuksessani perustana paikan ymmärtämiselle

merkitykselliseksi tehtynä tilana. Hyödynnän tutkimuksessani tiiviisti myös kolmannen paikan käsitettä, jonka avulla lähestyn tutkimuskohdettani yhteisöllisenä arjen kohtaamispaikkana, johon on kokoonnuttu viettämään aikaa muiden ihmisten kanssa kodin ja työelämän ulkopuolella. Esittelen kolmansiä paikkoja käsitteleviä tutkimuksia sekä käsitteen uusia kehityskulkuja luvussa 2.3.

Tutkielmani kolmas luku kuvaa muodostamaani tutkimusaineistoa, käyttämiäni etnografisia menetelmiä, tutkimukseeni liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä aineiston analyysissä hyödyntämäni temaattisen analyysin menetelmää. Luvussa 3.1 esittelen tutkimukseni aineiston, jonka muodostavat lyhyt Webropol-alustalla luotu kysely, sekä yksitoista Läntisen Rantakadun teatteritilassa suoritettua temahaastattelua. Aineiston muodostaminen toteutui osana etnografista kenttätöötä, johon sisältyi lisäksi havainnointia, tilassa liikkumista, muistiinpanoja, sekä muutamia teatteritilasta ottamiani valokuvia. Tätä etnografiseen tutkimusotteeseen liittyvää kenttätöövaihetta, sekä etnografisen työskentelyn periaatteita ja eettisiä kysymyksiä käsittelem luvussa 3.2, jossa reflektoin myös omaa tutkijapositioniani sekä sen mahdollisia vaikutuksia tutkimukseni vaiheisiin. Luvussa 3.3 kuvailen aineistolle suorittamaani temaattista analyysia avaten samalla muodostamani teemoittelun lähtökohtia. Reflektoin myös hermeneuttiseen tutkimustapaan kuuluvan dialogisuuden toteutumista tutkimuksessani.

Tutkielman neljäs ja viides luku sisältävät muodostamani analyysin. Neljännessä luvussa analysoin tapoja, joilla teatteritilaan liittyvät merkitykset ovat muodostuneet teatterilaisten suhteessa omaan itseensä sekä paikassa toimivaan yhteisöön. Luvussa 4.1 keskityn tarkastelemaan teatteriyhteisöä koskevia merkityskuvauksia. Luku 4.2 puolestaan syventyy paikkaan identifioitumisen kysymyksiin, kun analysoin teatterilaisten kuvailemia käsityksiä itsestään ja identiteetistään merkityksellisenä osana heidän paikkakokemustaan. Tutkielman viides luku käsittelee erilaisia paikassa toimimisen muotoja merkityksiä luovina tekoina. Luvussa 5.1 analysoin aineistosta havaitsemiani kuvauksia teatteritilasta huolenpidon kohteena, eräänlaisena teatterilaisten ”toisena kotina”. Paikkaan kohdistuvan hoivan ja vastuun teemoja käsitellään myös luvussa 5.2, jossa keskiöön nousevat erilaiset tilan haasteet, jotka asettivat omia ehtojaan paikassa toimimiselle. Tutkielmani kuudennessa ja viimeisessä luvussa kokoan yhteen muodostamani tutkimuspäätelmät.

2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

2.1 Etnologinen paikka- ja kaupunkitutkimus

Tarkastelen tutkimuksessani kaupunkialueen ytimessä sijainnutta Läntisen Rantakadun teatteritilaa ja siihen liitettyjä merkityksiä osana teatterilaisten arkielämää.

Tutkimuskohteenani ovat siis kaupunkiympäristössä sijaitsevaan paikkaan sidotut, yksilöllisesti koetut ja yhteisön keskuudessa jaetut merkitykset. Etnologian tutkimusperinteessä *paikalla* voidaan sanoa aina olleen keskeinen merkitys. Olipa kyse varhaisen kansatieteen suomalais-ugrialaisten kansojen pariin suuntautuneesta tutkimuksesta, maaseudulle keskittyneestä talonpoikaiskulttuurin dokumentoinnista tai 1960-luvulta lähtien kehittyneestä kaupunkikansatieteellisestä tutkimuksesta, ovat paikka ja paikallisuus näytelleet tutkimuksissa merkittävää osaa. (Koskihaara, Mäki & Sonck 2014, 10.)

Varhaiselle suomalaiselle kansatieteelle oli tyypillistä kiinnostus talonpoikaisen, vahvasti paikallisuuteen sidotun ja maaseudulle keskittyvän elämäntavan dokumentointiin ja kartoittamiseen. Laaja muuttoliike kaupunkeihin nähtiin pitkään lähinnä uhkana perinteiselle, kansallisromanttisessakin valossa nähdylle, talonpoikaiselle ja paikkasidonnaiselle elämäntavalle. Tutkijoiden huomio alkoi kuitenkin siirtyä hiljalleen kaupunkiväestön keskuuteen 1960-luvulta lähtien. Samalla kaupunkikansatieteeseen vakiintui niin kutsuttu sosiaalinen suuntaus, joka sai vaikutteita sosiaaliantropologisten ja sosiologisten tutkimustraditioiden piiristä. (Anttila 1997, 14–16; Lappi 2007, 47.)

Vähitellen talonpoikaisen kansankulttuurin tutkimusperinteeseen nojaavista malleista siirryttiinkin kohti kaupunkiväestön keskuudessa tehtyä yhteisötutkimusta (Anttila 1997, 14–19). Ruotsissa etnologia oli jo 1960- ja 1970-lukujen kuluessa profiloitunut erityisesti pieniyhteisöjen arkielämää kuvaavaksi tieteenalaksi. Etnologien erityistehtävänä nähtiin katoavaksi koetun yhteisöllisen elämäntavan dokumentointi ja saattaminen laajemman yhteiskunnan tietouteen. Tutkimuskohteena olevia pieniyhteisöjä tarkasteltiin usein idealisoivan linssin läpi ”hyvinä yhteisinä”, joille leimallista olivat kiinnittyneisyys paikkaan, yhteiset kokemukset, sekä jaetut rituaalit ja perinteet. (Löfgren 2003, 54.)

2000-luvun alkuun tultaessa arkiset, yksilölliset ja kaupunkiympäristöön liitetyt yhteisölliset merkityksellisyyden kokemukset olivat nousseet enenevässä määrin etnologisen kaupunkitutkimuksen keskiöön (Lento & Olsson 2013, 7–8). Esimerkiksi väitöskirjassaan *Neuvottelu tilan tulkinnoista: Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalsen ympäristön*

vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa (2007) etnologi Tiina-Riitta Lappi tutkii materiaalisen ja sosiaalisen kaupunkiympäristön välistä vuorovaikutussuhdetta. Tätä tilallisuutta lähestytään tutkimuksessa tarkastelemalla erilaisia kaupunkia käsitteleviä ja keskenään neuvottelevia puhuntoja. Lappi asettaakin tutkimuksessaan rinnakkain arkielämän ja suunnittelun puhunnat tavoittaakseen kaupungin moniäänisyyden. Hän kuvaa tutkimuksessaan kaupunkia ympäristönä, joka on jatkuvassa muutoksessa, kun yksilöt ja yhteisöt jättävät sinne jälkensä kokemustensa, toiveidensa ja menetystensä kautta. Historia ja nykyhetki ovat kerrostuneina tasoina kaupungissa alati läsnä. Kaupunkiympäristön ajallinen kerrostuneisuus ilmenee esimerkiksi puhuttaessa paikoista, joita ei enää materiaalisesti ole olemassa; paikoista, jotka ovat kadonneet kaupunkiympäristön muutosten myötä, mutta jotka ovat jääneet kaupunkilaisten muistoihin. (Lappi 2007.)

Vaikka paikan materiaaliset ominaisuudet pysyisivät entisenkaltaisina, saattaa paikkoihin kohdistuvilla hallinnollisilla muutoksilla olla suuri vaikutus niissä toimivien ihmisten identiteetille ja paikkasuhteelle. Etnologi Niina Koskihaaran väitöskirja *Kun kunta lakkasi olemasta: kylä- ja kotiseutuyhdistykset kuntarakenteen muutoksiin reagoivina toimijoina* (2023) käsittelee kuntarakenteissa 2000-luvulla tapahtuneiden muutosten vaikutuksia paikallisyhteisöjen toimintaan, paikallisuuden käsityksiin sekä toimijoiden paikallidentiteetin kokemuksiin. Koskihaaran tutkimuksessa selvisi, että kuntarakenteen muutos herätti huolta paikallistoimijoiden keskuudessa esimerkiksi heille merkityksellisten paikkojen säilymisen suhteen. Paikallistasolla merkitykselliseksi koettujen paikkojen, kuten kotiseutumuseoiden tai kyläkoulujen, merkitysten syvyys ei välttämättä välittynyt uuden kunnan virkakoneistoon, jolloin kohteille jaetut resurssit ja ylläpito eivät aina vastanneet paikallistoimijoiden odotuksia. Kuntaliitos ja sen aiheuttama muutos sai niin yksilöt kuin paikallisyhteisötkin pohtimaan omaa näkökulmaansa ja suhdettaan paikkaan uudella tavalla. (Koskihaara 2023.)

Turun yliopistossa etnologian oppiaineesta on lähivuosina valmistunut myös useita pro gradu -tutkielmia kaupunkitiloihin liitetyistä merkityksistä. Esimerkiksi Suvi Salmisen muistitietotutkimus *Ravintola Old Bank osana muisteltua arkea ja kaupunkia* (2022) käsittelee julkiseen kaupunkitilaan liitettyjä paikkaan kuulumisen kokemuksia, arkisten sosiaalisten kohtaamisten luomaa yhteisöllisyyttä, sekä katoavan paikan muisteluun liittyvää nostalgiaa (Salminen 2022). Samana vuonna valmistunut Mona Siron pro gradu -tutkimus *Kallis viheralue tiivistyvän kaupungin puristuksissa* puolestaan tarkastelee Kupittaaan siirtolapuutarhan merkityksiä alueen käyttäjille (Siro 2022). Kumpikin näistä pro graduista

käsittelee omalla tavallaan paikan katoamisen teemaa. Salmisen tutkima Old Bank oli tutkimuksen valmistumisen aikaan jo lopettanut toimintansa, ja sen tilalle oli tullut ketjubaari (Salminen 2022, 1), kun taas Siron tutkimuskohteena oleva Kupittaaan siirtolapuutarha on ollut jo kauan lakkauttamisuhan alla (Siro 2022, 5).

Turun yliopiston etnologian ja museologian oppiaineiden yhteistyönä vuosina 2023–2024 toteutetussa Hyvinvoiva Linnakaupunki -tutkimushankkeessa selvitettiin niin ikään muuttuvaan kaupunkitilaan liittyviä merkityksiä ja arkikokemuksia. Turun Linnakaupunki käy parhaillaan läpi muutosprosessia, jossa entinen teollisuusvaltainen alue muuttuu asuinalueeksi kerrostaloineen, toimistoineen ja liiketiloineen. Hyödyntämällä aistietnografista kävelyhaastattelun menetelmää ja kulttuurianalyysia tutkijat selvittivät, millä tavoin Linnakaupungin alueen asukkaiden ja siellä työssä käyvien arkiset aistikokemukset vaikuttavat heidän kuvitelmiinsa, toiveisiinsa ja pelkoihinsa alueen tulevaisuuden suhteen. Tutkijat haastattelivat myös kaupunkisuunnittelijoita saadakseen selville, millaisena nämä näkevät alueen tulevaisuuden. Muuttuvaa kaupunkitilaa tarkastelevassa tutkimushankkeessa kävi ilmi, että alueen asukkaiden tulevaisuuskuviin liittyi toivomus huolenpidosta merkityksellisiksi koettuja paikkoja, kuten luonnontilaisia viheralueita, Linnanpuistoa tai teollisuushistoriasta muistuttavaa rakennuskantaa kohtaan. Nämä merkitykselliset maamerkit ja kiintopisteet koettiin keskeisiksi ja vaalimisen arvoisiksi osiksi alueen identiteettiä. (Mäki, Rinne, Leinonen & Lillbroända-Annala 2025.)

Paikoista huolehtiminen ja niihin kohdistettu hoiva voidaan tulkita eräänlaisiksi paikan tekemisen (engl. *place-making*) tavoiksi. Vuonna 2025 julkaistu teos *Tekojen kaupunki* (toi. Ainiala, Laine, Leinonen & Olsson) kokoaa yhteen paikan tekemistä käsitteleviä tutkimusartikkeleja humanistisen kaupunkitutkimuksen monialaiselta kentältä. Esimerkiksi artikkelissaan *Rakkaus ja välittäminen asenteina kaupunkiympäristön tutkimuksessa* (2025) etnologi Eino Heikkilä tarkastelee merkitykselliseen paikkaan muodostuvaa rakkaudellista ja hoivaavaa suhdetta eräänlaisena paikan tekemisen lähtökohtana ja seurauksena. Samassa teoksessa julkaistu artikkeli *Kuin ystävä olisi kuolemassa* (Ainiala, Olsson, Schulman & Valalehto) puolestaan käsittelee merkityksellisten paikkojen menettämisestä herääviä tunteita.

2.2 Tilan ja paikan teoriaa

Tutkimuksessani käytän paljon sanaa ”tila”. Se on käsite, jota teatterilaiset itse käyttävät puhuessaan ”teatteritilastaan” Läntisen Rantakadun varressa. Tarkasteleman teatteritila rajataan tutkimukseni kontekstissa kahdella tavalla: materiaalisesti teatteritila rajautuu

osoitteessa Läntinen Rantakatu 23 sijaitsevan vaaleanruskean kivirakennuksen ulkoseiniin samalla, kun sen ajallinen rajausta noudattaa Turun ylioppilasteatterin toiminnan aikaa kyseisessä tilassa (1979–2022). Maantieteilijä Yi-Fu Tuanin mukaan tila (engl. *space*) voidaan kuvata olemisen ympäristöksi, jossa erilaiset paikat ja objektit sijaitsevat. Tila ja sen hahmottaminen tapahtuu liikkeessä, jolla on jokin suunta. Paikka (engl. *place*) puolestaan syntyy, kun tilaan liitetään jokin merkitys. Paikat ovat siis merkitykselliseksi muodostunutta tilaa. Tuan kirjoittaa, että siinä missä tila on liikettä, paikka on pysähdys. (Tuan 2007, 6–12.) Tutkimuksessani käsittelenkin Läntisen Rantakadun tilaa juuri merkityksiä sisältävänä paikkana.

Paikkaan liitetyt merkitykset ovat keskeinen osa yksilön paikkasuhteen muodostumista, jota kuvataan toisinaan myös paikkaan kiinnittymisen (engl. *place attachment*) käsitteellä. Paikkaan kiinnittyminen tarkoittaa tunteiden ja affektien, kognitiivisen tiedon ja uskomusten, sekä toiminnan ja käytänteiden yhteisvaikutuksesta tapahtuvaa paikkasuhteen muodostumista. (Altman & Low 1992, 3–8.) Tutkimukseni osallistujien kuvaillessa Läntisen Rantakadun teatteritilaan liittämäänsä merkityksiä kertoivat he samalla myös tuntemastaan, tietämästään ja toiminnalla luomastaan suhteesta paikkaan.

Artikkelissaan *Meanings of Place: Everyday Experience and Theoretical Conceptualizations* (2001) sosiologi Per Gustafson esittelee kehittämänsä kolmiomallin, jolla paikkojen merkityksiä voidaan kuvata. Hänen mukaansa paikkaan liittyvät merkitykset ovat paikannettavissa itsen (engl. *the self*), muiden (engl. *the others*) ja ympäristön (engl. *the environment*) välillä vallitseviin suhteisiin. Merkitykselliset paikat ovat Gustafsonin mukaan identifioitavissa, eli ne voidaan tunnistaa omiksi tilallisiksi yksiköikseen (engl. *distinction*). Niihin liitetään arvotuksia (engl. *valuations*), jotka voivat olla voimakkaita tai heikkoja, positiivisia tai negatiivisia. Merkityksellinen paikka sisältää usein myös ajallisen ulottuvuuden, ja sen seurauksena muodostuvan kokemuksen jatkuvuudesta ja muutoksesta (engl. *continuity and change*). (Gustafson 2001.) Tutkimuksessani lähestyn Läntisen Rantakadun teatteritilaan liitettyjä merkityksiä juuri yksilön, yhteisön ja fyysisen ympäristön välille rakentuvina suhteina, joihin kytkeytyy erilaisia arvotuksia.

Paikkaan liittyvät merkitykset ovat myös tiiviisti kytköksissä paikkaan identifioitumisen prosesseihin. Identiteetti, eli käsitys itsestä, on jatkuvassa kehkeytymisen tilassa, kun minuutta rakennetaan tarkastelemalla omia kokemuksia ja niiden merkityksiä esimerkiksi suhteessa paikkoihin, elämänvaiheisiin ja niiden olosuhteisiin, sekä muihin ihmisiin (Taylor

2009, 35–38). Folkloristi Laura Aro (1996) on käyttänyt identiteettikertomuksen käsitettä kuvaamaan kerrontaa, jonka avulla ihminen rakentaa ja ilmaisee käsitystään omasta minuudestaan kuvaamalla itselleen merkityksellisiä kokemuksia ja tapahtumia, sekä niiden suhdetta aikaan, paikkaan ja sosiaaliseen kontekstiin. Identiteettikertomus on tilannesidonnainen kertomus itsestä; kertomukseen vaikuttavat ajan ja paikan ohella myös kertomusta kuuleva todellinen tai kuviteltu yleisö. Ihmisen elämän varrelle voikin mahtua useita, keskenään ristiriitaisiakin identiteettikertomuksia, jotka ovat muodostuneet erilaisissa konteksteissa. (Aro 1996, 51–51; 66–74.) Identiteetin rakentaminen voidaan siis nähdä keskeytymättömänä prosessina, identifikaationa, joka tapahtuu erilaisissa puhunnoissa; kertomuksissa, tarinoissa, kuvauksissa ja selityksissä (Aro 1996; Hall 1999; Taylor 2009). Tutkimukseeni osallistuneiden teatterilaisten kuvaukset paikan merkityksellisyydestä sisältävät runsaasti identiteettikerrontaa, jossa teatteritilaan liittyvät merkitykset kytkeytyvät kertojien käsityksiin itsestään.

Identiteeteissä on kyse kuvitellusta erotettavuudesta; rajautuneisuudesta, joka erottaa itsen muista (Hall 1999). Myös paikalla voidaan sanoa olevan oma identiteettinsä, joka erottaa sen muista paikoista sekä sitä ympäröivästä tilasta. Teoksessaan *Place and Placelessness* (alk. 1976; 2008) maantieteilijä Edward Relph kirjoittaa, että paikkaidentiteetti (engl. *identity of place*) rakentuu paikan fyysisten ominaisuuksien, siellä tapahtuvan toiminnan sekä paikkaan liitettävien merkitysten yhteisvaikutuksesta. Paikkojen identiteetit ovat yhtä aikaa yksilöllisesti koettuja sekä kulttuurisesti jaettuja mielikuvien rakennelmia. Paikan tunteminen tarkoittaa sen identiteetin tunnistamista, ja kokemus paikkaan kuulumisesta muodostuu sinne identifioitumisen kautta. (Relph 2008, 44–49.)

Paikkoihin muodostettua tunnesidettä voidaan kutsua myös paikan tajuksi (engl. *sense of place*). Artikkelissaan *Paikan taju: aika, paikka ja minuus* (2006) Yi-Fu Tuan kuvailee tapoja, joilla asetumme kodiksi elämän varrella kohtaamiimme paikkoihin, ympäristöihin, maisemiin ja niiden representaatioihin. Paikan taju voi syntyä hiljalleen pitkän ajan kuluessa, tai se voi olla välitön tunnistamisen kokemus. Jotta voimme tuntea paikan ”omaksemme” ja kokea kuuluvamme sinne, täytyy sen tulla meille henkilökohtaisella tavalla tutuksi. Tämä edellyttää Tuanin mukaan jonkinasteista pysyvyyttä paikan ominaisuuksissa, sillä ympäristössä alati tapahtuva muutos etäännyttää tehden paikasta ihmiselle vieraan ja muodottoman. Merkitykselliset paikat ovat keskeinen osa ihmisen identiteettiä ja omakuvaa. Siksi tällaisten paikkojen pysyvyys lujittaa Tuanin mukaan myös tunnetta oman minuutemme pysyvyydestä ja eheydestä. Paikkoihin kohdistuvat muutokset voivatkin tuntua uhkaavan myös omaa

minuuttamme. Paikan rikkumattomuus särkyä, kun ympäristö muuttuu tunnistamattomaksi ja vieraaksi, tai kun tutuksi tullut paikka katoaa kokonaan. Tällainen paikkaan kohdistuva rajua muutos voi tuntua jopa siltä, kuin menettäisi osan omaa itseään. (Tuan 2006, 15–20.)

Tutkimuskohteenani oleva Läntisen Rantakadun teatteritila on aineistossani paitsi eletty, myös katoavana muisteltu paikka. Vaikka paikan menettäminen tai tilakriisin aiheuttama muutos ei olekaan tämän tutkimuksen keskiössä, on se silti merkittävä osa aineistoni muodostumisen ajallista kontekstia. Oletettavaa onkin, että tilakriisin herättämät ajatukset ja lähestyvä muutto vaikuttivat siihen, miten teatterilaiset kuvailivat paikkaan liittämääns merkityksiä.

Minuuden yhteydestä paikkoihin liitettyihin muistoihin ja merkityskokemuksiin kirjoittaa myös maantieteilijä Pauli Tapani Karjalainen artikkelissaan *Topobiografinen paikan tulkinta* (2006). Karjalainen kutsuu elämäkerralliseen tietoon perustuvaa paikkojen tulkintaa topobiografiaksi, jossa tutkija pyrkii ymmärtämään paikkoihin liittyviä yksilöllisiä merkityskokemuksia elettyinä, koettuina ja muisteltuina identiteetin rakentumisen palasina. Karjalaisen mukaan eletty paikka koetaan usein näkymättömänä arjen kulissina, joka piiloutuu totunnaisuuksien ja tuttuuden taakse. Nämä paikat tulevat näkyviin usein vasta, kun niihin kohdistuu jokin odottamaton muutos, joka pakottaa ne nousemaan valokeilaan lähemmin tarkasteltavaksi. Kun tuttu ja piiloutunut paikka yhtäkkiä muuttuu, joudumme punnitsemaan suhtautumistamme siihen sekä sen muuttuneisiin ominaisuuksiin uudella tavalla. Elämä kuitenkin jatkuu. Ajan myötä totumme ympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin ja niiden seurauksiin. Tämä muotoutumisprosessi johtaa jälleen paikan piiloutumiseen, kun uuteen asiointilaan tarpeeksi totutaan. Paikka sellaisena, kuin se ennen oli, on tallella enää muistoissa ja vanhoissa valokuvissa. Muisteltu paikka jää elämään myös osana ihmisen minuutta ja tämän henkilökohtaista elämäkerrallisten muistojen kudelman. (Karjalainen 2006, 83–85; 88–89.) Tutkimusaineistossani Läntisen Rantakadun teatteritilasta puhuttiin pian peruuttamattomasti muuttuvana ja katoavana paikkana, johon liitettiin elämäkerrallisesti merkityksellisiksi koettuja muistoja ja kokemuksia. Samalla paikkaan kohdistuva muutos todennäköisesti vaikutti siihen liitettyjen merkitysten määrittelyihin ja kuvailuihin.

2.3 Tutkimuskohteena kolmas paikka

Amerikkalainen sosiologi Ray Oldenburg tunnetaan kolmannen paikan käsitteen keskeisimpänä kehittäjänä (ks. Bosman & Dolley 2019, 2–3; Purnell 2015; Yuen & Johnson 2017). Termi esiteltiin ensimmäistä kertaa Ray Oldenburgin ja Dennis Brissettin artikkelissa

The Third Place, joka ilmestyi *Qualitative Sociology* -julkaisussa vuonna 1982. Myöhemmin Oldenburg jatkoi määritelmän tarkentamista vuonna 1989 teoksessaan *The Great Good Place: Cafés, Coffee Shops, Bookstores, Hair Salons and Other Hangouts at the Heart of a Community*, jonka uusintapainokset ilmestyivät vuosina 1997 ja 1999. Oldenburgin määrittelemät kolmannet paikat ovat epämuodollisen julkisen kokoontumisen tiloja, joissa ihmiset kokoontuvat yhteen, viettävät vapaa-aikaansa sekä ylläpitävät kotiensa ja työpaikkojensa ulkopuolisia sosiaalisia verkostoja (Oldenburg 1999, 16). Tutkimuksessani hyödynnän kolmannen paikan käsitettä tarkastellessani Turun ylioppilasteatterin Läntisen Rantakadun tilaa ja siihen liitettyjä merkityksiä paikkasidonnaisen yhteisöllisyyden näkökulmasta.

Kuvatakseen kolmansissa paikoissa ilmenevää yhteisöllisyyttä ja paikan henkeä Oldenburg on sisällyttänyt määritelmäänsä kahdeksan näille paikoille ominaista piirrettä. Hänen mukaansa kolmannet paikat ovat yleensä neutraalilla maaperällä (engl. *on neutral ground*) sijaitsevia julkisia tiloja, joissa kokoontuessaan ihmiset ovat keskenään tasavertaisessa asemassa (engl. *levellers*). Näihin paikkoihin muodostuu usein omanlaisensa joukko säännöllisiä kävijöitä (engl. *the regulars*), joille paikkaan kokoontuminen muodostuu arkiseksi tavaksi. Säännölliset kävijät kuvaavatkin usein kolmatta paikkaa toiseksi kodikseen (engl. *a home away from home*), sillä paikka edustaa heille arkipäiväistä kiintopistettä, johon ke kokevat jollain tapaa kuuluvansa. (Oldenburg 1999, 20–42.)

Kodikkuuteen vaikuttaa lisäksi kolmansille paikoille tyypillinen epämuodollisuutena ja hienostelemattomuutena ilmenevä matala profiili (engl. *low profile*), joka luo niihin autenttisen tunnelman ja paikan tunnun. Kolmannet paikat ovat helposti saavutettavia ja ilmapiiriltään hyväksyviä (engl. *accessibility and accomodation*), minkä ansiosta hyvinkin erilaisista taustoista tulevat ihmiset voivat kohdata niissä toisiaan. Tunnelma kolmansissa paikoissa on usein kevyt ja leikkisä (engl. *the mood is playful*), ja keskusteleminen on niissä ilmenevän toiminnan keskiössä (engl. *conversation is the main activity*). (Oldenburg 1999, 20–42.) Tutkimukseni aineistoa tarkastellessani havaitsinkin lukuisia kolmansille paikoille tyypillisiä piirteitä niissä tavoissa, joilla Turun ylioppilasteatterilaiset kuvailivat suhdettaan Läntisen Rantakadun teatteritilaan.

Oldenburgin määritelmää kohtaan on esitetty eri tieteenaloilla myös kritiikkiä, ja käsite on ottanut useita kehitysaskeleita sitten 1990-luvun. Esimerkiksi kolmansien paikkojen määrittely yksinomaan julkisiksi tiloiksi on kyseenalaistettu, sillä raja yksityisten ja julkisten

tilojen välillä on usein häilyvä. Paikan julkisuus ei tee siitä vielä kolmatta paikkaa, sillä julkisissakin tiloissa tietyt suunnitteluratkaisut voivat sulkea ulkopuolelle osan väestöstä (Yuen & Johnson 2017). Toisaalta yksityisissä tiloissa tapahtuva toiminta voi olla luonteeltaan saavutettavaa ja luoda kolmansille paikoille tyypillistä yhteisöllisyyttä (Purnell 2015).

Merkityksellisyyden kokemukset ovat yksilöllisiä. Tällöin tila, joka ehkä yhdelle näyttäytyy kolmantena paikkana, ei edustakaan samaa toiselle. Tutkijan onkin ennen kaikkea kysyttävä, kenelle tila on avoin ja kutsuva, kuka sinne on tervetullut, sekä kenen ehdoilla paikkaan syntyvä yhteisö muodostuu. (Yuen & Johnson 2017.) Oldenburgin kirjoituksia onkin kritisoitu muun muassa liian ruusuisesta ja idealisoidusta kolmansien paikkojen kuvasta, jossa ne esitetään sisäsyntyisesti hyvinä tai neutraaleina tiloina; paikkoina, jotka ovat olemassa irrallaan esimerkiksi ikään, sukupuoleen tai etnisyyteen liittyvistä kulttuurisista valtarakenteista (Fullagar, O'Brien & Lloyd 2019, 20–22). Tutkiessani Läntisen Rantakadun teatteritilaan liitettyjä merkityksiä kolmannen paikan käsitteen avulla pyrin samalla refleктоimaan ja kirjoittamaan auki niitä inklusion ja eksklusion tapoja, joilla TYT:n yhteisöä muodostetaan, rajataan ja ylläpidetään (ks. luku 4.1).

Kolmannen paikan käsitettä on hyödynnetty aiemminkin teatterintekijöiden kokemusmaailman tutkimisessa. Väitöskirjassaan *The Lifelong Theatre Experience as a Third Place* (2020) kommunikaatitieteilijä Megan Westhoff tarkastelee teatterintekijöiden kokemuksia ammatillisen-, akateemisen- ja harrastajateatterin kentillä kolmannen paikan kuvauksina. Westhoffin tutkimuksessa kaikki osallistujat olivat tehneet teatteria vähintään kymmenen vuoden ajan ja olivat pitkäjänteisen tekijyytensä myötä muodostaneet merkityksellisen suhteen teatterikenttään. Tutkimus ei tarkastele mitään yksittäistä teatteritilaa kolmantena paikkana, vaan käsitettä käytetään laajempaa teoreettisena kehyksenä teatterilaisten merkityskokemusten ymmärtämisessä. (Westhoff 2020.)

Tutkimuksessaan Westhoff selvitti, millaisia henkilökohtaisia hyötyjä ja haasteita teatterintekijät kohtaavat teatteritoiminnan parissa, mitä teatteri heille tekijöinä merkitsee, sekä miten näitä merkityskokemuksia voidaan tutkimuksessa analysoida kolmannen paikan teoreettisen kehyksen avulla. Mikään tietty paikka tai yhteisö ei kytkenyt Westhoffin tutkimukseen osallistuneita henkilöitä toisiinsa. Siitä huolimatta he jakoivat keskenään samankaltaisia kokemuksia teatterista toisena kotinaan ja yhteisönä, johon sitoutuminen tarjosi heille merkityksellisiä kuulumisen kokemuksia. Tutkimuksen osallistujien kuvaamat

kokemukset teatterin monipuolisilta kentiltä voidaankin Westhoffin mukaan tulkita kolmannen paikan kuvauksiksi. (Westhoff 2020.)

Kolmannen paikan käsitteen keskiössä on ajatus paikan ja yhteisön yhteydestä. Paikan tuntu voimistaa yhteisöllisyyden kokemusta (Cilliers 2019, 90). Yhteisöllisyyden ilmenemismuodot kolmansissa paikoissa ovat yhtä moninaisia kuin käsitteen avulla tutkitut paikatkin. Kolmas paikka rakentuu usein rutiinien varaan, mutta syyt paikkasidonnaisten rutiinien synnyn taustalla voivat olla moninaiset. Siirtymätiloissa, kuten työmatkaan käytetyissä julkisissa liikennevälineissä, ihmisiä johdattaa yhteen lähinnä yksilöllisten rutiinien kohtaamisessa tapahtunut sattuma, jonka seurauksena he osuvat toistuvasti samaan paikkaan yhtä aikaa (ks. O'Hare 2019). Harrastus-, yhdistys- tai naapurustotoiminnan seurauksena muodostuneissa kolmansissa paikoissa ihmisiä puolestaan sitovat tyypillisesti yhteen myös yhteiset mielenkiinnon kohteet ja tavoitteet, joiden saavuttaminen saattaa edellyttää yhteistyötä (Purnell 2015, 58; Westhoff 2020). Erityisesti jälkimmäisessä tapauksessa kolmannet paikat tarjoavat käyttäjilleen yksinäisyyden ehkäisyn lisäksi merkityksellisyyden kokemuksia, joilla voi olla suuri merkitys heidän identiteetilleen (Westhoff 2020, 87–95).

3 Aineistot ja menetelmät

3.1 Aineisto

Olen tuottanut tutkimustani varten aineiston, johon sisältyy lyhyt Webropol-alustalla syksyllä 2021 luotu kysely, sekä yksitoista puolistrukturoitua teemahaastattelua, jotka toteutettiin Läntisen Rantakadun teatteritilassa tammi-helmikuussa 2022. Haastattelujen yhteydessä osallistujat tekivät myös muistelupiirustuksia, jotka kuitenkin päätin lopulta rajata tutkimukseni ulkopuolelle aineistoni laajuuden vuoksi. Tutkimusaineisto on arkistoitu kokonaisuudessaan tutkittavien suostumuksella Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkistoon (HKTL-arkisto).

Tutkimuksessani olen tehnyt päätöksen pseudonymisoida kaikki osallistujat. Pseudonymisointia suorittaessaan tutkija muuttaa erisnimet peitenimiksi, eli pseudonyymeiksi, joilla osallistujiin tutkimuksessa viitataan (Kuula 2013, 215). En ole antanut tutkimukseeni osallistuneille varsinaisia peitenimiä, vaan viittaan kyselyvastauksiin tekstissä koodeilla, joista K1 tarkoittaa kyselyvastausta numero 1, H1 viittaa vastaavasti haastatteluun numero 1 ja niin edelleen. Parihaastatteluissa haastateltavien puhe on erotettu toisistaan nimeämällä haastateltavat ”Haastateltava 1” ja ”Haastateltava 2”. Olen myös tutkimuksessani piilottanut kaikki suorat tunnistetiedot käyttämistäni aineistolainauksista. En siis käytä osallistujien nimiä, enkä kerro heistä sellaisia tietoja, joista he olisivat suoraan tunnistettavissa. Käyttämistäni litteroiduista aineistolainauksista on peitetty esimerkiksi haastatteluissa esille nousseet maininnat produktioiden nimistä sekä haastateltavien rooleista kyseisissä produktioissa, sillä nämä tiedot yhdistämällä voitaisiin haastateltavan henkilöllisyys mahdollisesti selvittää.

En kuitenkaan ole suorittanut täyttä anonymisointia, sillä se edellyttäisi myös osallistujien yksilöllisten kokemusten ja omien äänten täydellistä häivyttämistä tutkimuksessani, mitä en pidä mielekkäänä. Vaikka tutkimukseeni osallistuneet eivät ole suoraan tunnistettavissa tutkimuksestani, saattaa joku heidän tuttavansa silti edelleen tunnistaa heidät esimerkiksi litteroiduista haastatteluotteista, joita olen käyttänyt analyysissäni suorina aineistolainauksina, ja joissa puhujien yksilölliset puhetavat, murteet ja sanavalinnat ovat luettavissa.

HKTL-arkistoon kyselyaineistoni on arkistoitu yhtenä kokonaisuutena tunnuksella TYKL/spa/1256, ja haastattelut on arkistoitu tunnuksilla TYKL/aud/1914-TYKL/aud/1924. Koska käytin kyselyä myös mahdollisten haastateltavien tavoittamiseen, on kysely- ja

haastatteluaineistossa osallistujien osalta melko paljon päällekkäisyyttä. Valtaosa haastatteluihin osallistuneista oli ilmoittanut kiinnostuksestaan kyselylomakkeen kautta.

Lyhyt Webropol-kysely keräsi kaikkiaan 21 vastausta. Jaoin kyselyn Facebookissa lokakuussa 2021 Turun ylioppilasteatterin jäsenfoorumilla sekä TYT:n entisten aktiivien, ”Harmaiden panttereiden”, Facebook-sivuilla. Kyselyssä pyysin vastaajia kuvailemaan omin sanoin sitä, mitä Läntisen Rantakadun teatteritila heille merkitsee. Lisäksi kysyin, milloin vastaajat olivat olleet teatterilla aktiivisia, sekä millaisissa tehtävissä he olivat teatterilla toimineet. Halutessaan vastaaja sai myös jättää lomakkeelle yhteystietonsa myöhempää muistelutilaisuuteen osallistumista varten. Poistin yhteystiedot kyselyvastauksista ennen aineiston arkistointia.

Yhtenä kyselyn keskeisenä tarkoituksena oli tavoittaa mahdollisia haastateltavia. Vielä tässä vaiheessa suunnitelmani oli järjestää muistelutilaisuus suuremmalle osallistujajoukolle. Halusin järjestää yhteisen muistelutilaisuuden, sillä koin, että tutkiessani teatterin yhteisöä olisi kiinnostavaa kohdata yhteisön tapa muistella paikkaa yhdessä. Muistelutilaisuudessa yhteisön jäsenet olisivat kokoontuneet yhteen kertomaan, kuulemaan ja jakamaan muistojaan teatteritilasta. Tässä vaiheessa tutkimusprosessia suunnitelmani oli tehdä nimenomaan muistitietotutkimusta ja keskittyä laajemminkin muistamisen, yhteisöllisen muistelun, neuvottelun ja unohtamisen teemoihin. Tätä tutkimusnäkökulmaa ajatellen muistelutilaisuus olisi varmasti osoittautunut mielenkiintoiseksi ja hedelmälliseksi aineiston tuottamisen tavaksi. COVID-19 pandemiaan liittyvät kokoontumisrajoitukset kuitenkin tekivät mahdottomaksi suurella joukolla kokoontumisen, mistä syystä haastattelut toteutettiin lopulta kokoontumisrajoitusten sallimissa puitteissa yksilö- ja parihaastatteluina.

Suuren joukon yhteinen muistelutilaisuus olisi toki asettanut omat haasteensa. Tilaisuus olisi kenties ollut itsessään jollain tapaa yhteisöllisempi, kun useampi teatteriyhteisön jäsen olisi ollut paikalla yhtä aikaa keskustelemassa aiheesta ja jakamassa kokemuksiaan. Toisaalta suurempi ihmismäärä olisi johtanut siihen, että yksilöllisiin merkityksiin syventymiselle olisi jäänyt vähemmän aikaa, mikä olisi johtanut pintapuolisempaan yksilöllisten kokemusten käsittelyyn. Ryhmän dynamiikka vaikuttaa myös väistämättä siihen, kuka saa äänensä kuuluviin ja kuka ei, ja ryhmähaastatteluissa osallistujat käyvätkin keskenään jatkuvaa neuvottelua jakamistaan merkityksistä sekä ryhmään kohdistamistaan mielikuvista ja odotuksista. Paineet yhtenäisyyteen saattavat suuressa joukossa kasvaa niin, että eriäville kokemuksille ja näkemyksille jää vähemmän tilaa. (Pietilä 2010, 215–219.) Koen, että lopulta

toteuttamani puolistrukturoidut yksilö- ja parihaastattelut mahdollistivat syväluotaavien keskustelujen syntymisen muistelutilaisuutta paremmin, sillä haastateltavilla oli aikaa ja tilaa kuvailla kokemuksiaan juuri sillä tavoin, kuin he itse tahtoivat.

Suoritin kaikkiaan 11 puolistrukturoitua teemahaastattelua tammi-helmikuun vaihteessa vuonna 2022. Haastattelut toteutettiin Läntisen Rantakadun tilassa vain joitakin viikkoja ennen teatterin muuttoa. Haastatteluihin osallistui kerrallaan yhdestä kahteen henkilöä. Osa haastatteluista toteutettiin yksilöhaastattelun sijaan parihaastatteluna lähinnä käytännön syistä; haastatteluihin osallistui yhteensä 16 henkilöä, enkä olisi aikataulurajoitteiden vuoksi ehtinyt suorittaa jokaiselle omaa, laajaa yksilöhaastattelua. Olisin siis joutunut karsimaan osan haastateltavistani pois, mikä olisi tuonut tutkimusprosessiin omat haasteensa. Siksi päädyin ehdottamaan joillekin osallistujille yhteistä haastattelua. Osa haastateltavista pyysi itse, että heitä haastateltaisiin yhdessä. Toisista tiesin ennalta, että he olivat keskenään läheisissä väleissä, että he olivat toimineet teatterilla samoihin aikoihin, sekä että heillä saattaisi olla siksi keskenään jaettuja kokemuksia. Näille henkilöille rohkenin siksi ehdottaa parihaastattelua.

Suorittamani teemahaastattelut ovat muodoltaan puolistrukturoituja. Kaikissa haastatteluissa siis käsiteltiin etukäteen hahmottelemiani teemoja vaihtelevassa järjestyksessä, mutta haastattelutilanne mahdollisti myös haastateltavien esiin nostamien teemojen käsittelyn (ks. Hämeenaho, Koskinen-Koivisto, Mäkinen & Väkeväinen 2022, 193). Olin laatinut etukäteen teemoitellun kysymysrunгон (ks. liite 1), jota ei kuitenkaan haastattelutilanteissa tiukasti seurattu. Annoin haastateltavien johtaa keskustelua itselleen mieleisiin suuntiin, ja tukeuduin kysymysrunkoon kokiessani sen tarpeelliseksi. Sallin keskustelun lähteä vapaasti vaeltamaan myös suunnittelemani kysymysrunгон ulkopuolelle. Koska pyrin tutkimuksessani selvittämään Turun ylioppilasteatterilaisten omia kokemuksia ja heidän paikkaan liittämääns merkityksiä, halusin antaa haastateltavien kertoa kokemuksistaan ja muistoistaan tavoilla, jotka heistä itsestään tuntuivat luontevilta.

3.2 Etnografinen prosessi ja tutkimusetiikka

Etnografia on induktiivinen tutkimusmenetelmä, joka tuottaa syväluotaavaa analyysia erilaisista kulttuuri-ilmiöistä ja niihin liittyvistä merkitysjärjestelmistä. Etnografisessa tutkimusprosessissa tutkija asettaa itsensä kentälle, missä hän tuottaa tietoa dialogisesti yhdessä tutkimuksen osallistujien kanssa esimerkiksi haastattelujen, havainnoinnin, sekä läsnäolon ja osallistumisen kautta saadun kokemustiedon avulla. (Hämeenaho & Koskinen-

Koivisto 2014, 7–9.) Tutkimuksessani etnografinen työskentely näkyy ennen kaikkea pyrkimyksenä havainnoida, ymmärtää ja tulkita Turun ylioppilasteatterilaisten paikkaan liittämiä merkityksiä tavalla, joka samalla tiedostaa ja tekee näkyväksi oman ”kaksoisroolini” tutkijana ja teatteriyhteisön jäsenenä.

Tutkimukseni kenttä paikantuu Läntisen Rantakadun teatteritilaan. Kentän ajallinen rajausta puolestaan mukailee teatteritoiminnan aktiivisuutta kyseisessä tilassa; tutkimukseeni osallistuneet kuvailivat aineistossa vuosien 1981–2022 väliseen aikaan sijoittuvia muistojaan ja kokemuksiaan. Menneisyys on siis muistelupuheen kautta olennainen osa tutkimuskenttääni. Tutkimukseni nykypäivään sijoittuvan kenttätyön puolestaan voidaan katsoa alkaneen Webropol-kyselyvastausten keräämisestä (lokakuu 2021), ja huipentuneen haastatteluihin, joiden parissa työskentelin yhdessä haastateltavien kanssa Läntisen Rantakadun teatteritilassa kahden viikon ajan tammi-helmikuussa 2022. Kaikki haastattelut äänitettiin, minkä lisäksi tallensin haastattelutilanteissa syntyneitä havaintoja valokuvaamalla tilaa ja tekemällä muistiinpanoja.

Haastattelutilanteisiin sisältyi keskustelun ohessa myös kävelyä teatteritilassa. Koska haastattelut toteutettiin vain muutamaa viikkoa ennen teatterin poismuuttoa, kuljeskelimme haastateltavien kanssa tyhjenevissä huoneissa muuttolaatikoiden keskellä.

Tutkimusmenetelmänä kävelyhaastattelu mahdollistaa kehollisen, aistikokemuksissa välittyvän tiedon saavuttamisen. Kävely voi myös rentouttaa haastattelutilannetta, kun keskittyminen kohdistuu puheen ja tarkkojen sanavalintojen sijaan liikkumisen tapojen ja ympäristön havainnointiin, sekä näiden havaintojen herättämiin muistoihin. (Asikainen & Mäkinen 2013, 130.) Koen tärkeäksi sen, että haastattelut pystyttiin toteuttamaan paikan päällä Läntisellä Rantakadulla. Tilassa liikuessamme haastateltavat kuvailivat minulle siellä omaksumiaan ruumiillisia tapoja ja rutiineja, paikkaan liittämiään aistimuistoja sekä muuta keholliseen muistiinsa tallentunutta tietoa – aiheita, jotka eivät olisi välttämättä lainkaan nousseet keskustelun aiheiksi, mikäli haastattelu olisi suoritettu missä tahansa muussa paikassa.

Tutkijan tehdessä havaintoja tutkimuskentästään on hänen samalla havainnoitava myös itseään. Refleksiivisyydellä on suuri merkitys etnografisen tiedon tuottamisen prosessissa, sillä tutkijan omiin havaintoihin perustuva tieto on vain yksi mahdollinen tulkinta tutkitusta ilmiöstä. Etnografisesti tuotettu tieto on väistämättä subjektiivista. Jotta tutkijan muodostamat johtopäätökset ovat tieteellisesti arvioitavissa, on tämän kuvattava tutkimusprosessiaan,

valintojaan ja omaa positiotaan mahdollisimman läpinäkyvällä tavalla. (Fingerroos & Jouhki 2014.) Kenties keskeisin eettisen pohdinnan aihe omassa tutkimuksessani onkin se, millä tavoin suhteeni tutkimukseni kohteeseen vaikuttaa tekemiini valintoihin, havaintoihin ja tulkintoihin.

Olen ollut aktiivisesti mukana Turun ylioppilasteatterin toiminnassa vuodesta 2018 alkaen, ja virallisesti liityin teatterin jäseneksi vuonna 2020. Opiskeluvuosieni varrella olen ehtinyt osallistua kaikkiaan kahdeksaan TYT-produktioon, joista kaksi toteutettiin Läntisen Rantakadun teatteritilassa, kolme kesäproduktioina Liedon Vanhalinnassa ja kolme siinä Taiteen talon väliaikaisessa teatteritilassa, johon TYT muutti lähtiessään Läntiseltä Rantakadulta. Kokemukseni Turun ylioppilasteatterista jakautuu siis useaan eri tilaan, useaan rakennukseen, sekä useaan toisistaan selkeästi erottuvaan paikkaan. Oma suhteeni teatteritilaan johdatti minut tutkimusaiheeni äärelle, ja tutkijana lähestynkin aihetta myös sisäpiiriläisen näkökulmasta.

Teatteriyhteisön sisältä käsin tekemässäni tutkimuksessa omat ennakkotietoni ja henkilökohtaiset kokemukseni ovat epäilemättä ohjanneet tutkimukseni näkökulmaa. Teatterin jäsenen ominaisuudessa olen kuluneiden vuosien varrella käynyt paljon keskusteluja muiden TYT-aktiivien kanssa teatteriin ja sen tilaan liittyvistä merkityksistä, ja nämä keskustelut todennäköisesti ohjaavat tiedostamattani myös aineistosta tekemiäni tulkintoja. Päätökseni tutkia teatteria kolmantena paikkana – siis merkityksellisenä ja yhteisölliseksi koettuna paikkana – kertoo, paitsi aineistosta havaittavissa olevista teemoista, myös omasta suhteestani tutkimuskohteeseeni. Turun ylioppilasteatteri on muodostunut minulle merkitykselliseksi yhteisöksi kuluneiden vuosien aikana, ja tämä henkilökohtainen merkityksellisyyden kokemus heijastuu tutkimukseni kenttätöiden suunnittelusta aina kirjoitusprosessin loppuun saakka. Vaikka teatteriyhteisön sisällä toimiminen onkin väistämättä vaikuttanut ennakkokäsityksiini sekä tutkimusta ja sen näkökulmaa koskeviin valintoihini, olen kuitenkin etnografiaa tehdessäni aina ennen kaikkea tutkija, jota sitovat tietyt eettiset velvoitteet sekä tutkimaani yhteisöä että tutkimukseni yleisöä kohtaan.

3.3 Dialogisuus ja temaattinen analyysi

Etnografisen tutkimusprosessin tähdätessä tutkittavan kulttuuri-ilmion syvälliseen ymmärtämiseen havainnoinnin ja dialogin kautta on tulkinnallisuus kaiken näin tuotetun tiedon keskiössä (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014). Etnografiseen tutkimusotteeseen kuuluva dialogisuus onkin toiminut tutkimuksessani keskeisessä roolissa. Vuoropuhelu

tutkimukseni osallistujien kanssa on monin tavoin ohjannut tutkimusaineistoni muodostumista sekä kirjoitusprosessin aikana tekemiäni tulkintoja aineistoni sisältämistä keskeisistä teemoista.

Laatiessani Webropol-kyselyä muotoilin sen kysymykset tarkoituksellisesti tavalla, joka jätti niiden tulkinnan mahdollisimman avoimeksi (liite 2). Pysin tällä siihen, että vastaajat voisivat kuvailla kokemuksiaan itse parhaaksi kokemillaan tavoilla, eivätkä omat aihetta koskevat ennako-oletukseni tai -tulkintani ohjaisi heidän vastauksiaan. Kun myöhemmin laadin haastatteluissa hyödyntämäni kysymysrunгон sisältöä (liite 1), käytin apunani kyselyvastauksissa toistuvia aiheita ja teemoja, joiden pohjalta muodostin teemahaastattelurungon. Haastattelutilanteissa kysyin rungon sisältämät kysymykset käytännössä aina, mutta keskustelut sisälsivät myös paljon aiheita, jotka haastateltavat nostivat oma-aloitteisesti esiin. Aineistoni on näin muodostunut vahvan dialogisesti tutkimukseeni osallistuneiden ihmisten ja tutkimuskohteeni kanssa.

Analyysivaiheessa dialogi siirtyy aiemman tutkimustiedon ja teoreettisen kirjallisuuden sekä aineiston välille (ks. Fingerroos & Kajander 2022, 38). Tämä dialogi toimii perustana niille tulkinnoille ja johtopäätöksille, joita käsittelemän tutkimuksessani. Olen hyödyntänyt teemoittelua keskeisenä aineiston ja tekemieni tulkintojen jäsentämisen keinona. Temaattinen analyysi on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa tutkija tunnistaa tarkastelemastaan aineistosta johto- tai ydinajatuksia, joiden ympärille hän koostaa temaattisia kokonaisuuksia. Teemojen koostaminen on osa tutkijan tekemää tulkinnan prosessia, ja siksi samaa aineistoa tarkastelevat tutkijat voivat löytää sieltä keskenään hyvin erilaisia teemoja. Teemoittelussa kyse on siis ennen kaikkea tutkijan tekemistä analyttisistä valinnoista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 140–143.)

Neljä vuotta kestäneen tutkimusprosessin aikana tekemäni teemoittelun rakenne on ehtinyt muuttua useaan otteeseen. Alkuperäinen suunnitelmani teemoittelun tekemiselle oli aineistolähtöinen. Tuottamani aineiston laajuuden vuoksi tutkimusnäkökulman tarkentuminen vaati kuitenkin yhtäältä aikaa ja etäisyyttä, toisaalta hyödyllisten harhapolkujen kulkemista. Analyysiprosessin alussa työstin aineistosta nostamiani kodin tunnun, toimijuuden sekä identiteetin teemoja, mutta tutkimuksen kokonaiskuva ei ottanut hahmottuakseen. Havaitsinhan aineistossa paljon muutakin: esimerkiksi puhetta yhteisökokemusten merkityksellisyydestä, oppimiskokemuksista, moniaistisuudesta, taiteen tekemisen merkityksestä sekä teatteritoiminnan mielenterveydellisistä vaikutuksista. Teatterilaisten

kuvaamien merkityskokemusten jäsentely rajattuihin ja kuitenkin kyllin kattaviin teemoihin vaikutti jopa mahdottomalta haasteelta.

Kun sitten perehdyin sattumalta kolmannen paikan käsitteeseen, aloin nähdä sen mahdollisuutena punoa yhteen muutoin hajanaisilta, mutta olennaisilta, vaikuttavia teemoja yhden teoreettisen kehyksen puitteisiin. Suunnitelmani oli hyödyntää teemoittelun lähtökohtana Ray Oldenburgin esittämää teoriaa kahdeksasta kolmansia paikkoja määrittelevästä ominaispiirteestä. Nämä kahdeksan ominaispiirrettä olisivat toimineet tutkimukseni analyysia ohjaavina teemoina. Tulin kuitenkin huomaamaan, että kahdeksan teeman syvälinen käsittely ei olisi mahdollista saati mielekästä pro gradu -tutkielman rajoissa. Totesin lisäksi kolmannen paikan kehystä kokeiltuani, ettei se aivan istunutkaan tutkimukseni keskiöön, vaan se tuntui johtavan tutkimustani uudella tavalla harhaan, kauemmas tutkimuskysymysten vastauksista. Muutin jälleen suuntaa, ja nostin uudestaan aineistolähtöisyyden analyysini jäsentelyn keskiöön. Lopulta tuottamani tutkimusaineisto on kuin onkin siis toiminut muodostamani teemoittelun lähtökohtana.

Etnologisen tiedon tuottaminen on prosessi, jonka aikana tutkijan käsitys tutkimuskohteestaan muuttuu yleensä useaan otteeseen dialogisen tiedon, tulkintojen ja uudelleentulkintojen karttumisen seurauksena. Pyrkimystä tutkimuskohteen syvälinen ymmärtämiseen voidaan havainnollistaa puhumalla *hermeneuttisesta kehästä* tai *-spiraalista*. Tämä metafora kuvaa tutkimuksen tulkinnallista dialogisuutta, jossa inhimillisen ymmärtämisen prosessi rakentuu tutkijan ja tutkimuskohteen välillä tapahtuvasta tulkintoja välittävästä dialogista; tulkinnasta, neuvottelusta ja uudelleentulkinnasta. (Hänninen, Kajander & Lappi 2022, 51–52.)

Hermeneuttinen tutkimusprosessi etenee toiston kautta, kun tutkija palaa yhä uudelleen aineistonsa, käyttämänsä teoriakirjallisuuden, havaintojensa ja tulkintojensa pariin (Kouri & Mahlamäki 2022, 391).

Tutkimukseni on edennyt hermeneuttista kehää kiertäen. Tämä on ilmennyt esimerkiksi niinä lukuisina näkökulman muutoksina, jotka ovat tapahtuneet neljä vuotta kestäneen tutkimusprosessini aikana. Siitä huolimatta, että kaikki tutkimuskohteeni ymmärtämiseen pyrkineet suunnanvaihdokset eivät näy lopullisessa tutkielmassani, on niistä jokainen ollut tärkeä askel kohti tutkimukseni valmistumista.

Tutkimuksessani tarkastelen Läntisen Rantakadun tilaan liitettyjä merkityksiä neljän pääteeman kautta. Ensimmäinen näistä on paikan merkitysten suhde siellä toimivaan yhteisöön, jota käsittelen luvussa 4.1. Toinen tutkimukseni pääteema liittyy identiteettiin.

Luvussa 4.2 selvitänkin paitsi paikan identiteettiä sekä paikkaan identifioitumisen tapoja, myös paikassa toimimisen vaikutuksia teatterilaisten omiin identiteettikokemuksiin.

Mielikuva teatterista ”toisena kotina” on analyysini kolmas pääteema. Tarkastelen tätä kodin ja paikkaan kuulumisen kokemuksiin liittyvää teemaa luvussa 5.1. Viimeisenä teemana luvussa 5.2 käsittelen tapoja, joilla teatteritilaan liittyvistä haasteista puhuttiin aineistossani.

4 Paikka, yhteisö ja identiteetti

4.1 Yhteisön merkitys paikkakokemuksissa

Kun tutkimukseni osallistujat kertoivat TYT:n tilaan liittämistään merkityksistä, kuvailivat he samalla suhdettaan teatterin yhteisöön. Kysymykseen siitä, mitä TYT:n tila merkitsi tutkimuskyselyyn vastanneille, sisälsi valtaosan (16/21) vastaus kuvauksen heidän suhteestaan paitsi tilaan, myös teatteriyhteisöön. Nämä vastaajat kertoivat, että tärkeitä ja läheiset ihmissuhteet sekä yhteisöllisyyden kokemus olivat keskeisiä syitä sille, miksi paikka oli muodostunut heille tärkeäksi ja merkitykselliseksi:

Kuvataiteilijana olin tottunut yksin työskentelyyn, teatterissa törmäsin sellaiseen yhteisöllisyyteen mitä en ollut osannut aikaisemmin edes kuvitella. Kymmenen vuotta jotka muuttivat koko elämäni. (K4.)

TYT merkitsee myös yhteisöä, yhteenkuuluvuutta ja rakkaita ystäviä. (K9.)

Turun ylioppilasteatteri on ollut minulle tärkein opettaja teatterin tekemisessä ja esimerkiksi ryhmätyötaitojen oppimisessa. Lisäksi teatteri on antanut minulle vuosien aikana tärkeitä ryhmiä ja yhteisöjä, joiden jäsenenä olen saanut olla. (K11.)

Turun ylioppilasteatteri jäsenenä on yksi elämäni keskeisimmistä sosiaalisista verkostoista, sillä olen muodostanut teatteritoiminnan ohessa paljon uusia ihmissuhteita, joista osa on jäänyt produktion jälkeen kiinteäksi osaksi elämääni, vaikka osa toki puolestaan ei. (K8.)

Läntisen Rantakadun teatteritilasta puhuttiin ennen kaikkea yhteisenä ja jaettuna paikkana niin kyselyvastauksissa kuin haastattelutilanteissakin. Paikka on tarjonnut seinät teatteritoiminnalle sekä sen myötä muodostuneelle yhteisölle. Vaikka tilassa on tehty jonkin verran töitä yksinkin, on valtaosa siellä tapahtuneesta toiminnasta ollut luonteeltaan sosiaalista. Teatterille on kokoonnuttu muun muassa harjoittelemaan ja esittämään produktioita, talkoilemaan, kokoustamaan ja juhlimaan.

Paikkoihin liittyviä merkityksiä neuvotellaan ja jaetaan yksilöiden välisessä, yhteisöllisessä kommunikaatiossa (Knuutila 2006, 10). Kokemukseen paikan merkityksellisyydestä vaikuttavatkin – tilan materiaalistien ominaisuuksien lisäksi – kenties kaikkein keskeisimmällä tavalla muut ihmiset sekä paikassa toimiva yhteisö. Paikassa solmituilla ja ylläpidetyillä sosiaalisilla suhteilla on keskeinen rooli paikkaan kiinnittymisessä (engl. *place attachment*), ja

paikkaan kohdistuva kiintymys on usein samalla myös kiintymystä siellä toimivia ihmisiä kohtaan. (Altman & Low 1992, 7.)

Yhteisöjä ja niiden muodostumista tutkineen sosiologi David Studdertin mukaan yhteisöt rakentuvat juuri sosiaalisessa toiminnassa, jossa niiden olemus ja rajat kehkeytyvät jatkuvasti. Studdertin määritelmän mukaan yhteisö on pikemminkin verbi kuin substantiivi. Yhteisö tapahtuu sosiaalisen toiminnan seurauksena. Kokemus yhteisöön kuulumisesta on sosiaalisesti neuvoteltu konstruktio: kuin tiedostettu tai tiedostamaton sopimus, jonka ehtoja neuvotellaan muiden ihmisten kanssa toimittaessa. Yksilön kiinnittyminen yhteisöön edellyttää kokemusta siitä, että muut hyväksyvät hänet osaksi joukkoaan, ja että hän myös itse hyväksyy vastavuoroisesti muut yhteisön jäsenet. Yhteisöllisyyden kokemus ei siis ole ainoastaan yksilön omasta tahdosta riippuva asia. Yhteisöjä määrittävät Studdertin mukaan myös niiden moneus ja päällekkäisyys. Meistä kukin kuuluu moniin yhteisöihin, joiden välillä neuvottelemme roolejamme, ja jotka voivat limittyä keskenään tai sulautua toisiinsa. (Studdert 2005, 2–3.)

Teatterin yhteisö nähtiin alati muuttuvana, ja sen rakennetta oli joidenkin haastateltavien mukaan vaikea tyhjentävästi määritellä (H1; H2; H8). Kysymykseen siitä, millaiseksi haastateltavat hahmottivat TYT:n yhteisön, vastasivat he yleensä sen koostuvan useista ryhmistä, kuten yhdistyksen johtokunnasta, vaihtuvista produktioyhteisöistä sekä teatterin muusta jäsenistöstä. Yhteisö rakentui siis useista pienemmistä ryhmistä ja kokonaisuuksista, jotka muodostivat keskenään erilaisia suhteiden verkostoja. Teatterin johtokunta ja jäsenaktiivit miellettiin usein ryhmän ytimeksi, jonka ympärillä yhteisö oli toisinaan tiiviimpi, toisinaan löyhempi. (H2; H7; H8; H10; H11.)

Ray Oldenburgin mukaan kolmansiin paikkoihin muodostuu tyypillisesti paikkauskollisten kävijöiden joukko. Heidän vierailunsa paikassa ovat säännöllisiä, ja he tulevat yhteisen paikkansa kautta osaksi toistensa arkista sosiaalista piiriä. He palaavatkin kolmanteen paikkaansa yhä uudestaan ennen kaikkea päästäkseen jälleen toistensa seuraan ja löytääkseen itselleen mielekkäitä yhteisöllisyyden kokemuksia. Paikkauskolliset ”kantikset” voivat nimittäin luottaa löytävänsä aina juttuseuraa kolmannesta paikastaan ja tapaavansa siellä tuttuja. (Oldenburg 1999, 33–36.) Läntisen Rantakadun teatteritilaankin muodostui omanlaisensa TYT-aktiiveista, käynnissä olevien produktioiden työryhmistä ja johtokunnasta koostuva joukko aktiivisia tilan käyttäjiä, joihin teatterilla saattoi odottaa törmäävänsä:

Haastateltava 1: Mut kyl mä näkisin et TYT:l on just joku sellane ydinryhmä tai semmonen että tavallaa et aika hyvin tietää silleen et ketä täällä voi tavata ja tavallaan et ketkä millonki on siinä tekemäs asioita tän paikan eteen tai näin.

Haastateltava 2: Kyl melkeen jos käy aktiivisesti tapahtumissa ja katsomassa ja on jossain toiminnassa mukana niin kyl aika silleen helposti oppii tuntemaan, tai et mul on ainaki semmonen et jos mä tapaan tääl jossain tapahtumas tai bileis tai jossain jonkun jota mä tiedän et mä en oo koskaan tavannu tätä, tai mis prokkikses se on ollu tai mistä se on tullu, ni kyl mä menen sit tutustumaan siihen ihmiseen. Tavallaan et siis semmonen yhteisön tuntu on. Mut kyl se toi prokkisrakenne, siis se et jokaiseen haetaan erikseen, niin se sit tavallaan hiukan sitä tietty sirpaloittaa. Ja sit voi olla et se johtis on silleen sit se ydin, ja tavallaa jotkut tietyt toimihenkilöt jotka on myös aktiiveja jotka ei oo halunnu johtikseen mut on silti tosi aktiivisii, ns. semmosia naamoja jotka täällä aina pyörii.
(H2.)

Turun ylioppilasteatterin yhdistystä johtaa teatterin jäsenistön valitsema johtokunta. Yhdistyksen jäsenyyttä ovat oikeutettuja hakemaan kaikki sellaiset henkilöt, jotka ovat osallistuneet vähintään yhteen teatterin produktion, tai jotka ovat muulla tavoin kunnostautuneet TYT:n toiminnassa esimerkiksi myymällä lippuja tai osallistumalla yhdistyksen talkoisiin. Produktion tai muuhun teatterin toimintaan osallistuminen ei siis edellytä jäsenyyttä. Jokaisen produktion työryhmä muodostetaan erikseen, ja kaikkien pääohjelmistoon kuuluvien produktioiden startit ovat avoimia. (Turun ylioppilasteatteri n.d. B.) Startit ovat hakutilaisuuksia, joissa kaikki hakijat harvoin tulevat valituiksi produktion. Startteja voidaankin tarkastella myös tapahtumina, joissa produktioyhteisöjä rakennetaan karsinnan ja ulossulkemisen kautta. (Puttonen 2019, 52.) Produktioiden työryhmät siis muodostavat rajattuja ryhmiä teatteriyhteisön sisälle, mutta yhdistyksen jäsenyys ei edellytä produktio toimintaan osallistumista, eikä produktion osallistujilta vaadita liioin teatterin jäsenyyttä.

Turun ylioppilasteatterilla ei ole niin kutsuttua pääsykoekäytäntöä, jossa teatterin jäsenyyttä tai mahdollisuutta osallistua produktio toimintaan haettaisiin taiteellista tai ilmaisullista osaamista osoittavissa pääsykokeissa. Tässä suhteessa Turun ylioppilasteatteri eroaa merkittävällä tavalla esimerkiksi Helsingissä toimivasta Ylioppilasteatterista sekä Tampereen Ylioppilasteatterista, joiden jäsenyys edellyttää valintakokeen läpäisemistä (Tampereen Ylioppilasteatteri n.d.; Ylioppilasteatteri n.d.). Haastatteluissa TYT:n harjoittama avoimuuteen perustuva malli nähtiin merkittävänä ja säilyttämisen arvoisena ominaispiirteenä turkulaisessa ylioppilasteatteritoiminnassa (H4; H8).

Haastateltava 1: Koen itse tämän meidän turkulaisen toimintamallin hieman lähestyttävämpänä. Tai sellasena, jos meil ois täällä pääsykoe ollu nii olis saatana kestäny pidempään tulla ite toimintaan, jotenki rohkaistua siihen. Ja sit ois jääny vuosia vuosia tekemistä ja kokemista ja oppimista ja arvokasta mahdollistamista välistä.

Haastateltava 2: Joo. Joo. Et noi, mä ite kans seison tän meidän toiminnan nykyisen mallin ja ydinajatuksen takana siinä, et tarjotaan mahdollisimman monelle mahdollisuus tulla toimintaan mukaan ja eri tavoin.
(H8.)

Paikan saavutettavuus vaikuttaa olennaisesti siihen, kuinka se voidaan kokea kolmantena paikkana (Yuen & Johnson 2017). Saavutettavuutta ja erilaisuuden sallivaa ilmapiiriä on nimittäin pidetty juuri kolmansille paikoille tyypillisinä piirteinä (Oldenburg & Brissett 1982). Saavutettavuuden kannalta Turun ylioppilasteatterin toimintamalli madaltaa kynnystä tulla mukaan harrastajateatteritoimintaan. Koska osallistuminen ei vaadi pääsykokeen suorittamista, on yleistä, että produktioihin tulee ihmisiä monenlaisista taustoista ja lähtökohdista. Joillekin produktio voi olla ensikosketus teatterin tekemiseen, toisilla saattaa olla takanaan jo vuosien kokemus teatteriharrastuksen parissa. TYT:n produktioihin osallistuu myös paljon teatteri- ja taidealan opiskelijoita sekä jo alan ammattilaisiksi valmistuneita. Vaikka TYT on harrastajateatteri, työllistää sen produktiotoiminta lisäksi alan asiantuntijoita, esimerkiksi ammattiohjaajia ja -tuottajia. (H3; H4; H8; H10; H11.) Turun ylioppilasteatteri edusti monelle tutkimukseeni osallistuneelle yhtä aikaa sekä kunnianhimoisen ja kokeilevan taiteen näyttämöä että avoimuuteen ja kutsuvaan yhteisöllisyyteen tähtäävää harrastajateatteria, jonka ovet ovat avoimet uusille tekijöille näiden aiemmasta kokeneisuuden asteesta riippumatta. (H1; H2; H4; H5; H8; H11.)

Lähes kaikki haastateltavat kertoivat tullessaan mukaan Turun ylioppilasteatterin toimintaan päätymällä osaksi jonkin produktion työryhmää. Tällöin myös mielikuva teatterin yhteisöstä rajautui usein alkuun juuri siihen kyseiseen produktioryhmään, jossa itse oli mukana (H6; H8; H9; H10). Produktioryhteyttä kuvailtiin haastatteluissa tyypillisesti melko tiiviiksi ryhmiksi, joissa työryhmäläisten välille saattoi muodostua lyhyessäkin ajassa läheinen ryhmähenki (H1; H2; H3; H6; H10). Onnistuneen teatteriproduktion toteutuminen edellyttää yhteistyötä (Westhoff 2020). Produktioissa tapahtuva työskentely yhteisen päämäärän saavuttamiseksi koettiin usein keskeiseksi väyläksi yhteisöllisyyden rakentumiselle (H1; H2; H3; H4; H6; H9; H10). Produktion päättyessä työryhmä hajaantui. Osa mukana olleista jäi edelleen teatterin toimintaan ja hakeutui seuraavaan produktioon, toiset lähtivät ja palasivat mukaan toimintaan

vasta jonkin ajan kuluttua, joillekin produktio jäi ainoaksi. (H4; H8; H9.) Teatteritoimintaan osallistuminen saattoi poikia myös läheisiä ystävyys-suhteita, jotka säilyivät elinvoimaisina vielä yhteisten produktioiden päättymisen tai teatterin toiminnasta irtautumisen jälkeenkin (H3; H4; H5; H7; H8; H9; H10; H11). Osa haastateltavista käytti myös perheen metaforaa teatteriyhteisöstä puhuessaan (H7; H9).

Produktiotoiminnan lisäksi laajempaa TYT:n yhteisöllisyyttä vahvistivat tilassa järjestetyt juhlat, yhdistystoimintaan liittyvät säännölliset jäsenkokoukset ja ohjelmistobrunssit sekä epämuodolliset illanvietot, norkoilut, oleilut ja hengailut. Teatterille saatettiin piipahtaa käymään muuten vain, sinne jäätiin harjoitusten jälkeen oleilemaan, toisinaan teatteritilaa voitiin hyödyntää myös jatkoapaikkana baari-illan jälkeen (H3; H7; H9). Koska tila on ollut käytännössä täysin TYT:n hallinnassa, ovat avainta hallussaan pitäneet johtokuntalaiset ja jäsenet voineet käyttää sitä mihin vuorokaudenaikaan tahansa (H4; H7; H8; H9; H11). Tilan itsenäinen hallinta onkin mahdollistanut monenlaisen suunnittelemattoman ja spontaanin ajanvieton. 1980- ja 1990-lukujen teatteriaktiivit muistelivat esimerkiksi, että Läntisen Rantakadun teatteritila oli heidän nuoruudessaan paikka, jonne voitiin poiketa käymään lähestulkoon milloin tahansa, ja josta mitä suurimmalla todennäköisyydellä löysi itselleen mieluista seuraa (H4; H5; H9). 1980- ja 1990-luvuille sijoittuvassa muistelussa haastateltavat kuvailivat teknologian ja nopeiden viestintävälineiden kehityksen vaikutuksia teatteritilaan spontaanien kohtaamisten paikkana:

Mutta siis ei ollut somea, ei sähköpostia, ei tällöisiä viestintäkanavia ja keinoja, joilla ikään kun varsinkaan nopeasti välittää tietoa, että hei tämmöstä ja tämmöstä. Vaan ihmiset notkui täällä, kävi täällä paljon, ja siihen aikaan muutenkin ku, no mitä virikkeitä nyt elämäs oli niin oli niinku telkkari ja radio ja levyt ja kirjat ja kaikkee tämmöstä vanhanaikasta nykymaailmasta katsottuna. Mut siis koska viihdykkeitä oli niin paljon vähemmän, niin elämä oli sil tavalla sosiaalisempaa, sit kun teatteril tultiin ni tääl oltiin, tääl notkuttiin. Ei täällä silloin notkuttu kun oli toisten harjotukset, tai jos oltiin ni se oli niinku nykyäänki sovittu, mut se ei ollu tapana, mut sit muuten tänne saatto tulla hengaamaan ja tääl oli ihmisiä. [...] Mut et sillä tavalla täällä pyöri porukkaa, koska se oli tapa tietää asioista ja ikään kun olla mukana toiminnassa. Ni se on yks semmonen asia mikä täytyy tavallaan erona nykymaailmaan hahmottaa, kun miettii sitä yheksänkytlukulaista toimintaa. (H11.)

Et toki maailma oli erilainen silloin, ei ollu tietokoneita, ei kännyköitä, et sit oltiin täällä. Mut sitä on monta kertaa oikeen miettinykki, et miten niit ihmisiä, sit jos oli kotona ja halus tavata ihmisiä, ni se oli sit arvuuttelua et missähän baaris ne mahtais nyt olla, et lähetään sinne. Ku ei niit kotoo puhelimella saanu kiinni. (H9.)

Vaikka ajat ovatkin muuttuneet, ja teknologian kehitys on mahdollistanut nopeamman tavan sopia kohtaamisista etukäteen, kerrottiin haastatteluissa edelleen myös spontaanista ajanvietosta teatteritilassa. Suunnittelematon hengailu tapahtui yleensä produktioiden tai muun aikataulutetun toiminnan ohessa, kun teatterille jäätiin oleilemaan esimerkiksi harjoitusten jälkeen. Eräs haastateltava muisteli, että erityisesti harjoitusten tauoilla, juhlissa tai muissa vapaamuotoisen oleskelun hetkissä käydyt keskustelut tarjosivat tilaisuuksia yhteisöllisyyden muodostumiselle (H1). Toinen haastateltava huomautti, että yhteisöllisyyttä oleellisella tavalla rakentaneet epämuodollisen hengailun ja ajanvieton mahdollisuudet teatteritilassa olivat syntyneet suurilta osin sen ansiosta, että tila oli kokonaan teatterilaisten omassa hallinnassa (Haastateltava 2, H8).

Johtokunnan ja aktiivisimpien jäsenten nähtiin muodostavan yhteisölle jokseenkin stabiilin ytimen, jossa osalliset vaihtuivat melko hitaasti. Produktioyhteisöt puolestaan toivat teatterin laajempaan yhteisöön jatkuvaa vaihtuvuutta. Tämä muutosten ja suhteellisen pysyvyyden yhdistelmä aiheutti sen, että teatterin tila tarjosi mahdollisuuksia sekä kohdata uusia kasvoja että tutustua jatkuvasti myös uusiin ihmisiin matalalla kynnyksellä. (H1; H2; H6.) TYT saattoi yhdistää entuudestaan tuntemattomia ihmisiä myös seiniensä ulkopuolella. Eräs haastateltava muisteli tilannetta, jossa hän oli kohdannut toisen TYT:läisen jokirannassa ja jäänyt jutustelemaan tämän kanssa kuin he olisivat jo vanhoja tuttuja, vaikka hän ei muistanut heidän koskaan aiemmin keskustelleen keskenään:

Mut me ei oltu koskaan aikasemmin juteltu, me vaan niinku tiedettiin toisemme. Ja se oli jotenki tosi sillai hauskaa, et miten tämmöset asiat jotenki vaan, et kun vaan pyörii samoissa ympyröissä riittävän kauan niin kaikista tulee tuttuja, vaikka niiden kanssa ei oikeesti koskaan ois aiemmin jutellu. Ja sit sitä yhtäkkiä vaan tuntee, vaikka ei just olis aktiivisesti ollut yhteydessä. Niin silti se et ollaan välillisesti ja on siin samassa tilassa ja tekee niitä samoja asioita, niin se on riittävästi semmosta niinkun altistusta sille toiselle ihmiselle, et sit siitä tulee tuttu. Ihan sellai, itsestään. (H1.)

Sosiologi Mark Granovetterin mukaan sosiaaliset verkostot muodostuvat ihmisten välillä olevista sosiaalisista siteistä, jotka voivat olla vahvoja (engl. *strong ties*), heikkoja (engl. *weak ties*) tai olemattomia (engl. *absent ties*). Siteen vahvuuteen vaikuttaa yksilöiden yhdessä viettämän ajan määrän lisäksi heidän välillään vallitseva emotionaalinen läheisyys. Yleensä vahvat sosiaaliset siteet, kuten perhe ja läheiset ystävät, muodostavat ihmisen lähipiirin. Heikot sosiaaliset siteet, jotka ilmenevät esimerkiksi tuttavasuhteissa, puolestaan toimivat siltoina erilaisten vahvoista siteistä koostuvien sosiaalisten piirien välillä laajentaen ja

monipuolistaen ihmisten välisiä sosiaalisia verkostoja. (Granovetter 1983.) Kolmansilla paikoilla on erityisen suuri merkitys heikkojen sosiaalisten siteiden muodostumiselle ja vahvistumiselle, sillä ne tarjoavat puitteet moninaisille sosiaalisille kohtaamisille (Alidoust & Bosman 2019; Dolley 2019; Farahani & Beynon 2019).

Tuttavasuhteita tutkineen sosiologi David Morganin mukaan tuttavuutta ihmissuhteen lajina määrittää tieto. Tuttava nimittäin tiedetään, mutta häntä ei tunneta. Tuttavuus muodostuu, kun henkilöt osuvat toistuvasti samaan paikkaan yhtä aikaa. Tuttavaan, kuten esimerkiksi naapuriin, pubin kanta-asiakkaaseen tai harrastusryhmän toiseen jäseneseen, muodostuu ajan myötä heikko sosiaalinen side, joka perustuu tiedon hiljattaiseen kertymiseen sekä toisen olemuksen ja toiminnan havainnoimiseen tietyn emotionaalisen etäisyyden päästä. Vaikka tuttavuus ei koskaan syvenisi läheisemmäksi ihmissuhteeksi; vaikka tuttavat eivät koskaan vaihtaisi keskenään kuin muutaman sanan; vaikka he eivät koskaan edes puhuisi keskenään, on Morganin mukaan näillä heikkoihin sosiaalisiin siteisiin perustuvilla ihmissuhteilla silti merkittävä rooli osana yksilön laajaa ja monipuolista sosiaalisten suhteiden verkostoa. Etäistenkin tuttujen toistuva ja rutiininomainen kohtaaminen vahvistaa kokemusta arkielämän pysyvyydestä, ennakoitavuudesta sekä turvallisesta hallinnasta. Julkiset ja puolijulkiset tilat toimivat yleensä tuttavasuhteiden muodostumiselle otollisena maaperänä. (Morgan 2009, 22–24; 65–75.)

Samankaltaisen havainnon julkisen tilan merkityksestä tuttavasuhteiden muodostumiselle on tehnyt myös Ray Oldenburg kolmannen paikan käsitettä määritellessään. Hänen mukaansa eräs kolmansien paikkojen ominaispiirre on se, että ne edustavat ”neutraalia maaperää (engl. *neutral ground*), jolla etäisten tuttavien toistuva kohtaaminen on mahdollista. Neutraaliudella Oldenburg viittaa siihen, että nämä paikat ovat julkisia tai puolijulkisia tiloja, joissa tilan kolmanneksi paikakseen kokevat eivät joudu kantamaan vastuuta sosiaalisen tilanteen isännöimisestä tai vieraan roolin kantamisesta. Tila ei kuulu heistä kenellekään, ja samalla se kuuluu tasapuolisesti kaikille. Kukin voi tuntea paikkaa kohtaan jonkinlaista omistajuuden ja kuulumisen kokemusta. Kolmansien paikkojen neutraaliuden ja julkisuuden ansiosta niissä kyetään ylläpitämään sosiaalisia suhteita välittömän lähipiirin lisäksi myös puolittutujen kanssa. Kolmansissa paikoissa vietetään nimittäin usein aikaa myös sellaisten henkilöiden kanssa, joita ei välttämättä tulisi kutsuneeksi omaan kotiin vierailulle. (Oldenburg 1999, 22–23.)

Kun kysyin haastatteluissa teatterin yhteisöstä, kertoi usea haastateltava sen koostuvan monenlaisista ihmisistä, joista osan kanssa oli tullut ajan saatossa hyvinkin läheiseksi. Toiset puolestaan jäivät tuttaviksi, joiden kanssa ei koskaan lähentynyt. (H2; H4; H5; H7; H10.) Kolmannet paikat toimivat keskenään erilaisista sosiaalisista piireistä tulevien ihmisten kohtaamispaikkana, joissa heikkoja siteitä muodostetaan ja ylläpidetään. Kolmannessa paikassa muodostettu heikko sosiaalinen side saattaa ajan saatossa voimistua ja muuttua vahvaksi siteeksi, kun etäisestä tuttavasta tulee läheinen ystävä. (Dolley 2019, 140–141.) Toimimalla siltoina erilaisten ryhmien välillä heikot sosiaaliset siteet voivat laajassa mittakaavassa lisätä ymmärrystä erilaisuutta kohtaan, hälventää kanssaihmiin kohdistuvia ennakkoluuloja, ehkäistä syrjäytymistä sekä vahvistaa luottamusta yhteiskuntaan (Granovetter 1983) (ks. Oldenburg 1999, 63–80; Williams & Kim 2019.)

Kysymykseen siitä, oliko teatterilla olemassa jotakin laajaa yhteisöä, vai oliko kyse hajanaisemmista ryhmistä, vastasi eräs 1980- ja 1990-luvulla teatterilla toiminut haastateltava, että teatterin yhteisöön kuului toki sellaisiakin henkilöitä, joiden kanssa ei tullut kovin hyvin toimeen:

Kyl se mun mielest oli simmonen vähän isompi yhteisö, et kyl sitä vähän niinku piti omana porukkanans. Tietty eihän sitä kaikkien kanssa toimeen tullu, ei sitä kaikkien seuraan välttämäti hakeutunu jos vaikka samaan kapakkiin osuttiin, välttämäti. Mut enimmäkseen kyllä. (H5.)

Turun ylioppilasteatteria kuvailtiin haastatteluissa paikaksi, jolla oli taipumus vetää puoleensa monenlaisia ihmisiä. Tämä erilaisuuden salliva ilmapiiri ja toimijoiden monipuolisuus teatteriväen keskuudessa nähtiin lähinnä positiivisena asiana, vaikka se johtikin toisinaan henkilökemioiden yhteentörmäyksiin. Aina toiminta teatterilla ei kaikkien jäsenten ja aktiivien kesken ollutkaan auvoisaa ja sopuisaa yhdessäoloa, vaan myös konfliktitilanteita syntyi. (H3; H5; H8; H9; H11.) Erityisesti 1980- ja 1990-luvun alkua muistelleet haastateltavat nostivat esille henkilökohtaisten ristiriitojen ja taiteellisten näkemyserojen aiheuttamaa jakautumista pienempiin ryhmiin:

Tämä oli se talo, missä harjotteli tietyt erilliset ryhmät, ja sit tämän talon hallinnasta pidettiin jotain kauheeta ääntä. (Haastateltava 1, H4.)

Nii tota, täällä oli kaikenlaisia kuppikuntia, ja täällä oli ne ihmiset, niinku nytkin, on sellasia ihmisiä jotka on kiinnostuneita yhdistystoiminnasta ja ylipäättään teatterin toiminnasta, jotka on aktiivisii talkoissa ja hääää ja laittaa ja käyttää aikaa ja vaivaa älyttömiä määriä, ja saa siitä sitte ite vaihtelevasti jotaki, mutta ei koskaan rahaa. Niin tota, niin silloin ne ihmiset jotenki muodosti pitkälle

semmosen klikin, jossa arvostettiin tiettyjä asioita ja tiettyjä ei, ja sit se näkyi siinä et ihmisiä vähän jaoteltiin, et onks hyvä tyyppi vai ei. [...] mut et mä huomasin kyl et ne tyypit jotka ikään ku miellytti sitä sisäpiiriä niin niil oli täällä kauheen mukavaa, totta kai. Mut et sit semmoset kun minä, jotka oli vähän ulkopuolella, niin oli välillä vähän haastavaa täällä. (H11.)

”Kuppikuntien” tai ”klikkien”, eli suljetumpien pienten ryhmien, muodostumisesta teatteri- ja produktioyhteisöjen sisällä puhuttiin muutamassa haastattelussa. Klikkejä syntyi toisinaan, kun osa ihmisistä tuli toisilleen läheisemmiksi kuin toiset. Kuppikuntien muodostumisesta puhuttiin yleensä haastatteluissa negatiiviseen sävyyn, ja niiden syntymistä haluttiin hyvän yhteishengen nimissä välttää. (H1; H4; H11.) Inklusiivisuuteen perustuvan toimintakulttuurin varjeleminen onkin ominaista teatteriyhteisöille, joissa ”klikkiytymiseen” tai yksilökeskeiseen ”diivailuun” suhtaudutaan usein paheksuvasti (Westhoff 2020, 77).

Muuan haastateltava muisteli teatteriyhteisöä vuosituhannen vaihteessa ja kertoi, kuinka itserakkaaksi tulkittua käytöstä rajoitettiin yhteisön sisällä: ”jos joku alko diivailla, kyl se aika äkkiä tavallaan pudotettiin jalustalta, itse rakentamaltaan jalustalta alas, et sitä ei hirveen mielellään katottu” (haastateltava 1, H7). Teatterintekijyyttä kolmantena paikkana tutkineen Megan Westhoffin mukaan teatterintekijöiden keskuudessa vallitsee tyypillisesti erilaisuutta hyväksyvä ilmapiiri, jossa tekijöiden erilaiset taustat, erityisosaamiset ja näkökulmaerot nähdään edellytyksenä kiinnostavan taiteen ja onnistuneen teatteriproduktion toteuttamiselle. Teatteritoiminta edellyttää yhteistyötä. Erilaisuutta hyväksytään yleensä teatteriyhteisön sisällä auliisti sillä ehdolla, että kaikki kantavat vastuunsa ja tekevät työtä ryhmän yhteisen tavoitteen, eli onnistuneen teatteriproduktion, eteen. (Westhoff 2020, 81–82.)

TYT:n yhteisön ulkorajat konkretisoituivat esimerkiksi teatterilla järjestetyissä juhlissa, joissa ulkopuolisten sisäänkäyntiä ryhdyttiin rajoittamaan ongelmatilanteiden vähentämiseksi. Haastateltavien mukaan ennen 2010-lukua ovet olivat teatterin juhlissa usein avoimet. Tulijoiden henkilöllisyyttä tai yhteyttä teatteriin ei tarkistettu, minkä vuoksi juhlien ihmismassa saattoi toisinaan kasvaa hallitsemattomaksi. Valtaosa juhlijoista oli yleensä teatterin omaa väkeä tai heidän tuttujaan, mutta koska teatteritila sijaitsi kaupungin ydinkeskustassa, saattoi sisään pyrkiä myös tuntemattomia ohikulkijoita. (H2; H3; H10.) Menneitä avointen juhlien aikoja muisteltiin haastatteluissa toisaalta kaivaten, toisaalta pienellä kauhistuksella (H2; H3; H5). Kahdessa haastattelussa esimerkiksi muisteltiin, kuinka haastateltavat olivat huomanneet kauhukseen olevansa itse päävastuussa liian suuriksi

paisuneista juhlista. Kummankin kertomuksessa korostuu kontrollin menettämisen sekä liian painavan tai yksin kannetun vastuun ahdistavuus:

Ekat enskaribileet on kyllä jääny mieleen. Se oli ihan siinä aamuyön puolella, täält oli suurinpiirteen kaikki mun tuntemat ihmiset lähteny, ja mää olin ainoo kenen mää tiesin olevan TYT:läinen ollenkaan, tääl oli semmost ihme hiippariporukkaa. Sit mä aattelin et ei jumalauta, enhän mää voi näit jättää tänne. (H5.)

Ni ja sit oli siis ensimmäiset uuden vuoden bileet, ja silloin ei viel ollu sitä sääntöä et pitää ilmottautuu etukäteen. Tai siis et tääl oli todella paljon ihmisiä joita mä en tuntenu. Ja mä olin tottunu siihen, et tämä on se turvallinen yhteisö jossa mä tiedän about kaikki, ja jos en tiedä ni mä voin mennä ja tutustua. Ja sit tääl oli siis niin paljon tuntemattomia ihmisiä, niit oli siis varmaan puolet ainakin, ja mua alko ahdistaa todella paljon se, et mä olin the päävastuullinen täst mestasta, ja mul ei ollu niinku kontrollii tilanteeseen yhtään, ja mä en voi mennä häätään ihmisiä koska ne on ihan luvan kanssa täällä. Ni sit mä istuin tuolla suihkun lattialla silleen et mitä hemmettiä kuuluu tehdä. Mun pitää nyt vaan hanskaa tää, mut jotain tälle on nyt tehtävä. (Haastateltava 1, H2.)

Näiden haastateltavien kokemuksissa huoli kohdistuu teatteritilaan ja sen turvallisuuteen tuntemattomien ihmisten käsissä. Mieleen nousevat kauhutarinat hallinnasta karanneista nuorten kotibileistä, joissa juhlien järjestäjän koti on yhtäkkiä täynnä tuntemattomia ihmisiä, joiden toimintaa ei voi ennustaa tai hallita. Ventovieraiden juhlijoiden läsnäolossa olikin omat riskinsä. Juhlien aikana tapahtuneet varkaudet ja muut ongelmatilanteet johtivat lopulta suljetumpaan toimintamalliin, jossa juhliin alettiin päästää sisään ainoastaan teatterilaisia ja heidän ilmoitettuja kutsuvieraitaan (H2; H10). Kun juhliin tulijoiden henkilöllisyyttä ryhdyttiin kysymään, jaettiin teatterilaisten kesken ”portsarivuoroja”. Muuan haastateltava muisteli, että vaikka joillekin teatterilaisille ovivahtina toimiminen saattoi olla ikävän tuntuinen homma, oli hän itse usein mielellään vahtivuorossa. Ovivahti tapasi kaikki tulijat, mukaan lukien sisälle pyrkivät kutsumattomat vieraat:

Ja sit tuli myös semmosii et joku tuntematon yrittää tulla siihen ja sit mä oon sille et anteeks mä en tunne sua, mikäs sun nimi oli ja oliko sä jonkun kaveri. Ja ootsä kiinnostunu teatterista, jos se ei siis ollu kenenkään kaveri, et se tuli vaan niinku yrittämään. Ni sit siin synty myös ihan hauskoja keskusteluita, kun siihen otti sen asenteen että okei sä et nyt pääse tänne sisään, mut hei mennäas tohon ulos juttelee (nauraa) siis silleen et okei, että tätä me tehdään ja haluaisitko tulla mukaan, et sitten pääset sisään kun tulet mukaan meidän toimintaan. (Haastateltava 1, H2.)

Yhteisön rajoja ja tilaa on siis turvallisuussyistä suojeltu ulkopuolisilta, jotka on kuitenkin toivotettu tervetulleiksi sillä ehdolla, että he osallistuvat teatterin toimintaan. Etnologi Pekka

Junkalan mukaan oman ja vieraan tilan välisillä rajapinnoilla sijaitsevat läpimenopaikat, kuten portit tai ovet, voivat ilmentää pyrkimystä kontrolloida meidän ja muiden välistä rajaa. Rajat tulevat usein näkyviksi sellaisissa tilanteissa, joissa ne ylitetään, ja rajankäynnin konventioita rikotaan. (Junkala 2000, 98; 108.)

Tulkintani mukaan raja teatteriyhteisön sisä- ja ulkopuolen välillä ilmeneekin erilaisten teatteritilaan kohdistuvien arvotusten yhteentörmäyksissä. Paikkaan liittyvät merkitykset eivät ole samoja kaikille kaupunkitilan käyttäjille. Erilaisista paikan arvotuksista seuraavat konfliktit saattavatkin tehdä niihin liitetyt merkitykset näkyviksi. (Gustafson 2001, 14.)

Tutkimusaineistossani teatteriyhteisön jäsenet puhuvat tilastaan kautta linjan arvostavaan ja kunnioittavaan sävyyn. Ulkopuolisen kokemuksessa paikkaan ei puolestaan liitetä samanlaista asennetta, sillä siihen liittyvät merkitykset ovat erilaisia. Osalle ohikulkijoista Läntisen Rantakadun varressa sijainnut suojaisa sisäpiha on kenties ollut vain läpikulkupaikka – siirtymätila, johon he eivät ole kiinnittäneet juuri huomiota. Äärimmillään ulkopuolisten piittaamattomuus tilaa kohtaan on voinut ilmetä jopa suoranaisena ilkeilyä tai uhkaavana häiriökäyttäytymisenä (H2; H3; H8). Eräs haastateltava muisteli, että kokemus teatteriyhteisön tuesta kuitenkin lisäsi turvallisuuden tunnetta mahdollisten konfliktitilanteiden sattuessa:

No kyl melkeen niinku kaikis bileis joku koitti tulla sisälle. Mut toi, tää on myös siit jännä tila et tässä niinku, emmä tiä, tää on ehkä nyt vähän tälle kliseisesti sanottu, mut täält saa aika paljon voimaa. Et jos esimerkiks tän talon ulkopuolel joku tulis sössöttää samal taval mulle mitä semmoset kutsumattomat vieraat kun ne tulee tänne, ni mä saattaisin ol ehkä vähä ahdistunu tai peloissani. Mut jostain syyst joka ikine kerta mua ei oo ikinä pelottanu tääl sanoo et nyt sua ei oo kutsuttu, et voitko lähteä. Et tää on kuitenkin, ja varmaa just sen takii et tääl on myös se, ne ihmiset tietää että kaikki ketä tääl on on sun puolella ja pitää sun puolii jos tapahtuu jotain. (H3.)

Teatteritilasta puhuttiin haastatteluissa ennen kaikkea yhteisenä ja jaettuna. Yhteisön merkitys korostuikin haastattelusta ja kyselyvastauksesta toiseen teatteriaktiivien kuvaillessa syitä, joiden vuoksi teatteritilasta oli tullut heille merkityksellinen paikka. Rakennus tarjosi seinät teatterin yhteisölle ja sen harjoittamalle toiminnalle. Tulkintani mukaan teatterilaisten omakohtainen suhde Läntisellä Rantakadulla toteutuneeseen yhteisöllisyyteen onkin vahvistanut heidän paikkasuhteitaan. Vaikka paikkoihin ja niissä toimiviin sosiaalisiin verkostoihin liitettävät merkitykset tapaavatkin usein olla toisiinsa kytköksissä (ks. Altman & Low 1992; Barnes 2012, 145), eivät yhteisö ja paikka kuitenkaan ole synonyymeja toisilleen.

Puhuttaessa siitä, mitä ajatuksia teatterin lähestyvä poismuutto herätti haastateltavissa, monen vastaukseen sisältyi surun ja turhautumisen lisäksi myös tulevaisuudentoivoa. Vaikka Turun ylioppilasteatteri joutuisi luopumaan Läntisen Rantakadun tilastaan, ei teatterin yhteisö katoaisi menetettävän tilan mukana. Yhteisö jatkaisi toimintaansa toisaalla ja toivottavasti kasvattaisi juurensa uudenlaiseen ympäristöön. (H1; H8; H6; H10.)

4.2 Teatteritila ja identiteetti

Tutkimusaineistoni sisältää runsaasti identiteetikerrontaa, eli tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden esittämiä kuvauksia niistä käsityksistä, joita he omaan minuuteensa liittävät (ks. Aro 1996). Tutkimukseni osallistujat kuvailivat haastatteluissa ja kyselyvastauksissa tapoja, joilla Turun ylioppilasteatterilla toimiminen oli muovannut heidän kokemustaan omasta minuudestaan. Kun esimerkiksi kysyin tutkimuskyselyssä, mitä Läntisen Rantakadun teatteritila merkitsee vastaajille, kerrottiin suuressa osassa vastauksista, että teatteritilassa toimiminen oli tavalla tai toisella vaikuttanut vastaajan käsityksiin itsestään:

Olen saanut niin suuria kokemuksia kymmenen vuoden aikana niiden seinien sisällä, ettei niiden arvoa voi mitata. En olisi minä enkä tässä ilman tuota tilaa. (K17.)

Turun ylioppilasteatteri oli paikka, jossa ensi kertaa tunsin, että minut nähtiin omana itsenäni. Sain tehdä kaikkea ja kokeilla kaikenlaista. Ennen teatteria olin aika arka, mutta löysin toisenlaisen itseni. (K18.)

En tiedä, onko sille edes sanoja, kuinka paljon TYT merkitsee. Se on ollut ainutlaatuinen yhteisö elämässäni. Kasvoin siellä aikuiseksi, lapsenomaisuutta koskaan hylkäämättä, ja sillä on ollut ehkä isoin vaikutus siihen, kuka ja millainen ihminen ylipäätään olen. (K20.)

Merkityksellisiksi muodostuneet paikat tulevat osaksi kokijoidensa itseymmärrystä ja identiteettiä (Heikkilä 2025, 245; Taylor 2009), mikä näkyikin kyselyvastauksissa monin tavoin. Osa vastaajista kertoi, että he kokivat Turun ylioppilasteatterin paikaksi, jossa he saivat olla oma itsensä (K6; K9; K14; K18; K20). Joillekin teatterissa toimiminen oli vaikuttanut merkittävästi siihen, millaiseksi he kokevat itsensä nykypäivänä (K2; K17; K18; K20), tai minkälaiseksi heidän urapolkunsa tai sosiaalinen piirinsä on muodostunut (K1; K7; K8; K9; K10; K16; K18; K19; K20). Teatteritoiminnan myötä hankitut kokemukset ovat siis voineet yhtäältä vahvistaa teatterilaisten käsityksiä omasta minuudestaan. Toisaalta teatterilla toimiminen on tarjonnut myös mahdollisuuden muutokseen – tilaisuuden oppia, kasvaa ja saavuttaa näin uudenlaisia käsityksiä omasta itsestä.

Kun kysyin haastatteluissa osallistujilta, kokivatko he teatterilla toimimisen vaikuttaneen jollakin tavoin heidän käsityksiin itsestään, kertoivat haastateltavat teatterin vaikutuksista identiteettiinsä usein kuvailemalla siellä oppimiaan asioita ja näiden oppien vaikutusta heidän minäkuvaansa. Turun ylioppilasteatterin toimintaan osallistuminen on kasvattanut monen itsevarmuutta niin sosiaalisesti kuin taiteellisestikin (H1; H2; H3; H4; H5; H6; H7; H8; H10; H11). Lähes kaikki haastateltavat kertoivat oppineensa teatterilla sosiaalisia taitoja, jotka helpottivat toimimista erilaisissa ryhmissä (H1; H2; H3; H4; H5; H6; H7; H8; H9; H10). Joillekin TYT on toiminut myös taiteellisen ammatti-identiteetin kehityksen kannalta merkittävänä paikkana (H1; H7; H8; H9; H10). Mielekkäällä tavalla haastaviksi koetut vastuutehtävät taiteellisen työskentelyn tai yhdistystoiminnan pyörittämisen saralla ovat tarjonneet tilaisuuksia kasvaa tarjottuihin saappaisiin, kuten eräs haastateltava (H10) asian ilmaisi. Sama haastateltava totesi kuitenkin samalla, että tarkkaa rajaa teatteritoiminnasta ja aikuisuuteen kasvamisesta johtuvien vaikutusten välille on vaikea vetää:

Et sit itsevarmuus kasvoi tavallaan, paitsi tämmösessä toimijuudessa niin myös sitte sosiaalisesti. Et tota, et en mä nyt koe olleeni mitenkään jotenki erikoislaatuisen ujo ennen tänne tuloani, mutta että kyl mä koen myös muuttuneeni jotenki ulospäinsuuntautuneemmaksi ja itsevarmemmaksi tavallaan. Tosin on vaikeeta välillä sillai erottaa että mikä on täst yhdistystoiminnasta johtuvaa tai täst yhteisöstä johtuvaa ja mikä sit vaan yleisestä aikuiseksi kasvamisesta johtuvaa. Koska ne on kulkenu niin sillai käsi kädessä.
(Haastateltava 2, H10.)

Topobiografisesti tarkasteltuna merkitykselliseksi koettu paikka saattaa edustaa jotakin tiettyä elämänvaihetta, johon elämäkerrallisesti muistetut kokemukset voidaan paikantaa (ks. Gustafson 2001, 13; Karjalainen 2006). Ylioppilasteatteritoiminta liittyi yleensä tiettyyn elämänvaiheeseen osallistujien teini-iän ja aikuisuuden välimaastossa. Vaikka en kysynytäkään sitä, minkä ikäisinä haastateltavat olivat tulleet mukaan Turun ylioppilasteatterin toimintaan, kävi kaikista haastatteluista ilmi se, että he olivat ensimmäisen kerran tulleet taloon nuoruusvuosinaan (n. 18–30-vuotiaina). Läntisen Rantakadun teatteritilasta puhuttiinkin haastatteluissa usein nimenomaan nuoruuden ja aikuisuuteen kasvamisen paikkana (H1; H2; H3; H4; H9; H10).

Se, että valtaosa teatterilla toimineista oli nuoria aikuisia, vaikutti TYT:n toimintaan monin tavoin. Produktiotoiminnassa nuoruuden idealismin koettiin ilmenevän kunnianhimon ja pyrkimyksenä tehdä rohkeasti kokeilevaa teatteria. Haastatteluissa juuri kokeilevuus, valmius taiteelliseen riskinottoon ja totunnaisuudesta irtautumiseen sekä pyrkimys ottaa kantaa

yhteiskunnallisiin aiheisiin taiteen keinoin koettiin leimallisiksi osiksi ylioppilasteatteritoimintaa. TYT miellettiin paikaksi, jossa teatteritaidetta tehdään tinkimättömällä kunnianhimmolla ja rohkeudella toimia toisin. (H2; H4; H11.)

Tinkimättömyys ja kunnianhimo johtivat toisinaan myös konflikteihin, kun asioihin suhtauduttiin nuoruuden ehdottomalla idealistisuudella, kuten eräs haastateltava (H5) asian ilmaisi. Nuorten teatterilaisten keskuudessa suurilla tunteilla oli tapana kuohua suuntaan jos toiseenkin. Useassa haastattelussa muisteltiin nuoren lemmen leiskuneen teatterilla. Esimerkiksi valosilta tai yläkerrassa sijainnut pukuvarasto saattoivat joskus juhlissa toimittaa muhinoitipaikan virkaa. (H3; H6; H7; H9.) Eräessä haastattelussa päädyimme keskustelemaan teatterilla vallinneesta yleisestä tunneilmapiiristä. Haastateltava kuvaili nauraen teatterin olleen rakkaudentäyteinen ja ”nuoruudenkiimainen” paikka, jossa tunteita koettiin ja ilmaistiin voimakkaasti, olipa kyse seksuaalisuudesta, vihasta, rakkaudesta tai ystävydestä. (H3.)

Menneisyyttä kuvaillessaan muistelija käsittelee suhdettaan muistoihinsa asemoiden samalla nykyhetken itseään suhteessa muistelun kohteena oleviin tapahtumiin, paikkoihin ja kokemuksiin (ks. esim. Aro 1996, 66–72; Lappi 2013, 343; Ukkonen 2000, 11). Eritoten ne haastateltavat, joiden aktiivisimmat toiminnan vuodet teatterilla olivat jo takana päin, muistelivat teatterilla tapahtuneita nuoruuden kokemuksiaan huvittuneeseen sävyyn saavuttamansa ajallisen välimatkan päästä (H1; H3; H4; H5; H9; H11).

Omaelämäkerrallisessa muistelupuheessa menneisyyteen kytkeytyvät muistot toimivat identiteetin jatkuvuuden sidosaineena; kuin punaisena lankana, joka sitoo yhteen elämän varrella kertyneitä kokemuksia identiteetin muodostavaksi jatkumoksi ja elämän mittaiseksi identiteettikertomukseksi (Taylor 2009, 57). Elämänvaiheena nuoruuteen saatetaan liittää kulttuurisia mielikuvia identiteetin ja oman paikan etsimisestä (ks. esim. Hopkins 2010). Moni kuvailikin Turun ylioppilasteatteria nuoruusvuosiensa merkittäväksi kasvun ja oppimisen paikaksi, jossa oli mahdollista etsiä itseään, tutkia omaa osaamistaan ja kehittää sosiaalisia taitojaan teatteriyhteisön osana (H1; H2; H3; H4; H9; H10).

Osa haastateltavista oli ensin viettänyt teatterilla nuoruuttaan 1980-, 1990- ja 2000-luvulla, irtautunut teatteritoiminnasta useiksi vuosiksi tai vuosikymmeniksi, ja sen jälkeen palannut mukaan TYT:n produktiotoimintaan pitkän poissaolon jälkeen (haastateltava 1, H4; H5; haastateltava 1 H7; H11). Heidän muistonsa ja kokemuksensa ylsivät kattamaan omien nuoruusvuosiensa lisäksi myös heidän myöhemmällä aikuisiällä tekemiään havaintoja

produktiotoiminnasta ja teatterin toimintakulttuurissa tapahtuneista muutoksista. Nämä havaitut muutokset saattoivat vieraannuttaa tai lähentää suhdetta teatteriyhteisöön entisestään. Esimerkiksi nuoruudessaan teatterilla itsensä usein ulkopuoliseksi tuntenut haastateltava kertoi, että hänelle paluu teatteritoimintaan lähivuosina oli tarjonnut sellaisia kuulumisen kokemuksia, joita hän ei ollut nuoruutensa ylioppilasteatterilla saanut (H11). Eräs toinen paluun tehnyt haastateltava puolestaan muisteli, kuinka hän oli päinvastoin havahtunut rutiinien ja tapakulttuurin muutoksista johtuvaan ulkopuolisuuden ja vierauden kokemukseen toimiessaan uuden TYT-sukupolven keskuudessa (haastateltava 1, H7).

Kulttuurimaantieteilijä Edward Relph on kirjoittanut, että jokaisella paikalla on sisä- ja ulkopuoli. Paikkaan identifioitumiseen vaikuttaa merkittävästi se, millainen asema kokijalla on suhteessa näiden kahden puolen väliseen rajaan. Mitä selkeämmin hän kokee olevansa paikan sisällä, sitä voimakkaampaa on hänen paikkaan kohdistuva identifioitumisensa. Sisällä ollessaan hän kokee kuuluvansa paikkaan ja tuntevansa sen identiteetin. Ulkopuolisen suhde paikkaan on etäisempi. Jako sisä- ja ulkopuolen välillä ei kuitenkaan ole mustavalkoinen, sillä kokija saattaa tuntea samanaikaisesti sekä kuuluvansa paikkaan että olevansa siitä ulkopuolinen. Tuttuun paikkaan pitkän ajan jälkeen palaava saattaaakin havahtua paikassa tai omassa itsessään tapahtuneisiin muutoksiin, jotka vaikuttavat hänen paikkasuhteeseensa. (Relph 2008.)

Useat menneiden vuosikymmenten teatteritoimintaa muistelleet haastateltavat kertoivat myös, että vaikka sukupolvenvaihdokset ja yhteisössä tapahtuneet muutokset olivat etäännyttäneet heitä teatterista, tuntui paikka heistä silti yhä jollain tapaa tutulta (H3; H4; H5; H7). Sukupolvenvaihdoksiin liittyvät mielipideilmastojen muutokset voitiin kokea myös arvokkaina askeleina teatteritoiminnan kehittämisessä. Eräs haastateltava kertoi, että hänelle oli ollut tärkeää altistaa itseään uusille ajatuksille ja näkökulmille, joita sukupolvenvaihdoksiin kytkeytyvät muutokset toivat tullessaan: ”paras tapa ymmärtää sitä et minkä takii maailma menee sil taval eteenpäin on se, et sä oot tekemisissä ja altistat itses niil nuorten ihmisten ajatuksille ja ideoille mitä ne tuo sitte aina tähän tilaan, tähän teatteriin” (H3). Uusien katsantotapojen kohtaaminen onkin voinut tarjota arvokkaita tilaisuuksia punnita ja tarkastella kriittisesti omia totuttuja ajattelumalleja.

Yksi kolmansien paikkojen merkittävimmistä anneista on se, että ne tarjoavat ihmisille mahdollisuuksia kohdata arjessaan sellaisiakin henkilöitä, joiden näkemykset ja ajatukset poikkeavat tavalla tai toisella heidän omistaan. Erilaisille näkökulmille altistuminen

mahdollistaa omien ajatusten kriittisen tarkastelun, perspektiivin laajenemisen sekä ymmärryksen lisääntymisen erilaisia ajatustapoja omaavien ihmisten välillä. (Oldenburg & Brissett 1982.) Onnistuneen teatteriproduktion toteutuminen edellyttää yhteistyötä erilaisia näkökulmia ja taitoja omaavien ihmisten kesken, minkä ansiosta teatterintekijät suhtautuvat erilaisuuteen yleensä myönteisesti (Westhoff 2020). Kolmansien paikkojen hyväksyvän ja erilaisuutta arvostavan ilmapiirin ansiosta niissä voidaan saavuttaa omana itsenään kohdatuksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia (Oldenburg 1999). Teatteritilaa kuvailtiin tutkimusaineistossani toistuvasti paikaksi, jossa vastaajat kokivat tulevansa hyväksytyiksi:

Mutta että tämä on ollut paikka ja tila missä mä olen saanut olla oma itseni, se kamalin ja paras versio itsestäni silloin kun mä olen halunnut olla niitä versioita itsestäni. Niin, ja silti mä oon aina saanu tulla takasin sisälle.
(Haastateltava 1, H8.)

Teatteritoimintaan osallistuminen voi kasvattaa kykyä empatiaan, suvaitsevaisuuteen ja ymmärrykseen itseä ja muita ihmisiä kohtaan (Westhoff 2020). Kun kysyin haastatteluissa siitä, minkälaisia asioita osallistujat olivat oppineet Turun ylioppilasteatterin toiminnassa, sekä miten toimintaan osallistuminen oli vaikuttanut heidän identiteettiinsä, vastasi moni kuvailemalla oppimiaan sosiaalisia taitoja, kuten kommunikointia tai erilaisuuden hyväksymistä (H2; H3; H5; H6; H7; H9; H10). Teatteritoiminta on voinut vaikuttaa myönteisesti myös minäkuvaan. Muuan kyselyvastaaja kertoi teatteritoimintaan osallistumisen aiheuttaneen merkittäviä ja positiivisia muutoksia hänen minäkuvalleen: ”Turun ylioppilasteatteri, sen ihmiset ja se tila on nostanut minut rotkosta ja tuonut minusta esiin ihmisen, josta todella pidän. Olen nyt rohkea, avoin ja ymmärtäväinen, mitä ei ennen ylioppilasteatteria kokenut paljonkaan olevani” (K2).

Teatteritilassa saaduilla kokemuksilla hyväksytyksi tulemisesta ja oman toiminnan merkityksellisyydestä onkin voinut olla myös positiivisia mielenterveydellisiä vaikutuksia. Tunne siitä, että teatteritoiminnassa on saanut olla osa jotakin yhteistä ja jaettua, kantaa vastuuta ja toimia osana yhteisöä, on koettu mielenterveyden hyvinvointia ja kuntoutumista edistäväksi (H6; H8; K6; K2). Teatteritoimintaan osallistuminen on voinut parantaa elämänlaatua jopa äärimmäisten mielenterveyskriisien äärellä:

Eli elämänmittaisiin mielenterveysongelmiin liittyen TYT oli se yhteisö ja toiminta, joka antoi vuosien ajan syyn elää ja mahdollisti kuntoutumiseni yhteiskunnan jäseneksi. Teatteritila taas oli pahimpina vuosina ainoa rakennus, jossa tunsin olevani kotona ja hyväksytyt itsenäni. (K6.)

Mut siis silleen, ehkä tiedän myös tapauksia, joissa ihminen kertoo, että tämä tila tai tämä yhteisö on jossain määrin todennäköisesti pelastanu hänen henkensä tai et se on ollu oikeesti aivan järjestyttävän merkityksellistä et joku yhteisö ottaa suojiinsa ja pääsee [...] tekemään jotain mistä on selkeesti käsinkosketeltavaa hyötyä, ja kokee olevansa osa jotain jaettua. Aika hyvin on semmonen henki, et ihmiset tietää et tääl on erilaisii ihmisi, ja vaik niinku tulee toimeen tai jotenki pyrkii myös opettelemaan olemaan erilaisten ihmisten kans, vaikkei välttämät silleen ylimmiks ystäviks kaikkien kans tuliskaan, mut jotenki semmonen hyväksyvä ilmapiiri kyllä. (Haastateltava 1, H2.)

Teatteriproduktioissa kaikkien työryhmäläisten panos on prosessin ja lopputuloksen kannalta tärkeä. Kokemus omasta tarpeellisuudesta voi edesauttaa paikkaan ja siellä tapahtuvaan toimintaan kiinnittymistä sekä sosiaalisten siteiden muodostumista, lisätä hyvinvointia ja tarjota henkilökohtaisia merkityksellisyyden ja kasvun kokemuksia (Westhoff 2020). Hyväksyvän ilmapiirinsä ansiosta kolmansilla paikoilla ja niissä toimimisella onkin todettu olevan lukuisia mielenterveyttä vahvistavia vaikutuksia. Erityisesti niiden merkitys yksinäisyyden ja sosiaalisen eristäytyneisyyden ehkäisemisessä on todettu lukuisissa tutkimuksissa. (Ks. esim. Feeney 2019; Finlay ym. 2019; Holm 2013; Jing ym. 2024.)

Merkitykselliset paikat muovaavat käsityksiä omasta minuudestamme. Me rakennamme identiteettejämme suhteessa paikkoihin, joissa olemme läpikäyneet merkittäviä tapahtumia, kohdanneet muita ja tulleet itse kohdatuiksi, tunteneet, aistineet ja kokeneet. Paikkaan asettuminen ja sinne identifioituminen edellyttää lisäksi mielikuvaa paikan pysyvyydestä, jonka toivomme vahvistavan käsityksiämme oman minuutemme jatkuvuudesta. (Relph 2008, 41; Tuan 2006.) Vaikka tärkeäksi koettu paikka katoaisi kartalta, ei se kuitenkaan häviä kokonaan vaan jää osaksi kokijoidensa itseymmärrystä ja elämäntarinaa. Merkitykselliset paikat elävät meissä jättämällä jäljen muistoihimme ja identiteetteihimme. (Karjalainen 2006; Tuan 2006.) Läntisen Rantakadun teatteritilasta puhuttiinkin aineistossani merkittävien elämäkokemusten ja ihmissuhteiden kiintopisteenä, jossa toimiminen on vaikuttanut monin tavoin teatterilaisten elämäkulkuun ja käsityksiin itsestään.

5 Paikan materiaalisuus, hoiva ja vastuu

5.1 Toinen koti

Mitä ”koti” merkitsee? Kielitoimiston sanakirja tarjoaa käsitteelle muutaman erilaisen määritelmän. Kodilla voidaan muun muassa tarkoittaa yhden tai useamman henkilön vakituista asuntoa. Sanalla voidaan toisaalta viitata myös laajemmin asuin- tai oleskelupaikkaan, kotiseutuun tai tyyssijaan. Tästä merkityksellisyyden kokemuksiin nojaavasta määritelmästä Kielitoimiston sanakirjassa annetaan seuraava esimerkki: ”Piha oli poikien toinen koti”. (Kielitoimiston sanakirja n.d.) Koti saattaa siis olla asuinsijan ohella myös yksilöllinen tai yhteisöllinen kokemus paikkaan kuulumisesta; merkityksellisestä paikasta, jossa vietetään paljon aikaa.

Kun kysyin tutkimuskyselyssä Turun ylioppilasteatteriin ja sen tilaan liittyvistä merkityksistä, kuvaili yli puolet kyselyvastaajista suhdettaan teatteritilaan erilaisilla kotia tai kodin tunnelmaa välittävillä ilmauksilla, esimerkiksi luonnehtimalla paikkaa kodikkaaksi tai kodin kokemusta herättäväksi. Erityisen suosittu ilmaus vastaajien keskuudessa oli juuri ”toinen koti”. 21 kyselyvastauksessa kaikkiaan kahdeksassa käytettiin tätä ilmausta. Toisen kodin käsitteen yhteydessä osa vastaajista kuvaili paikkaa myös kiintopisteeksi tai tukikohtaksi:

Turun ylioppilasteatteri oli toinen koti, kiintopiste kaupungissa ja yhteisö. Turvallinen paikka, jossa oli aina merkityksellistä tekemistä ja ihania ihmisiä. (K17.)

Teatteritila Linnankadulla oli ilon ja ylpeyden aihe, tukikohta, toinen koti, jossa oppi vastuuta tilan kunnossapidosta, sai vapauden olla oma itsensä ja oli aina tervetullut. (K9.)

Edward Relphin näkemyksen mukaan paikat ovat tukikohtia, joista käsin maailmaa havainnoidaan. Ihminen tarvitsee paikkaan muodostuvat juuret. Hän tarvitsee kodin, joka toimii olemisen ja kokemisen kiintopisteenä, ja josta käsin hän voi tarkastella ympäröivää todellisuutta sekä omaa suhdettaan siihen. Kodin merkityksiä kantavat paikat ovat Relphin mukaan erityisen huolenpidon kohteita. Niistä kannetaan vastuuta, niitä ylläpidetään ja niitä hoivataan. Nämä paikat toimittavat kodin ja kiintopisteen virkaa, paitsi yksilöille, myös erilaisille yhteisöille. Koti on sellainen paikka, jossa tunnemme toisemme ja tulemme itekin tunnetuiksi. Se edustaa jotakin pysyvää maailman muutosten keskellä. Relph kirjoittaakin, että syvä suhde paikkaan on yhtä välttämätön ja tarpeellinen kuin suhde muihin ihmisiinkin. (Relph 2008, 36–41.)

Urbaania ympäristöä voidaan tarkastella eräänlaisena kiintopisteiden (engl. *primary spaces*) ja siirtymätilojen (engl. *transitory spaces*) välisenä tilallisenä verkostona. Kiintopisteiksi koetut tilat toimivat tyypillisesti pysähtymisen paikkoina, ja niillä on usein merkityksellinen rooli yksilöiden identiteetin sekä paikkaan kuulumisen kokemuksen muodostumisessa. (Kivistö 2004, 118.) Kun kysyin haastatteluissa tilakriisin ja teatterin muuton herättämistä ajatuksista, pohti moni haastateltava lähestyvän muutoksen vaikutusta omaan tapansa hahmottaa Turun kaupunkitilaa. Tärkeänä kiintopisteenä toiminut teatterirakennus muuttuisi pian joksikin vieraaksi, mikä tulisi merkittävästi muovaamaan Turun ylioppilasteatterilaisten arkista kaupunkitilojen verkostoa. Pysyväksi koetun kiintopisteen muutos herätti monessa haastateltavassa haastaviksi tai kipeiksi koettuja tunteita (H3; H8; H10). Kaupunkiympäristön tilallinen verkosto muuttuu, kun aiemmin kiintopisteenä toimineesta rakennuksesta tuleekin osa siirtymätilaa – paikka, jonka ohi kävellään, mutta jonka äärelle ei enää haluta pysähtyä.

Paikkaa kuvailtiin aineistossa toistuvasti arkielämän maadoittavaksi kiintopisteeksi, pysyväksi osaksi elämää muiden arjen rakennuspalikoiden muuttuessa. TYT:n tila on voinut tarjota jäsenilleen tunteen pysyvyydestä suurten elämänmuutosten keskellä, mikä on lisännyt heidän arkeensa turvallisuuden tunnetta (K21). Osa tutkimukseen osallistuneista kuvailikin teatteria eräänlaiseksi turvapaikaksi, johon saattoi paeta muun arjen haasteita. Teatterin tekemisen äärellä saattoi unohtaa omat murheensa hetkeksi ja keskittyä täysin läsnäoloon sekä yhdessä tekemiseen. (H3; H6.) Yksi haastateltavista muisteli, kuinka Turun ylioppilasteatterin produktiotoimintaan mukaan tuleminen oli tarjonnut hänelle mielekästä tekemistä ja yhteisön tukea sellaisena ajanjaksona, jolloin hänen perheessään oli paljon surua läheisen vaikean sairauden vuoksi. ”Ni se oli mul ihan hirmu tärkeä se koko porukka mikä siit sit tuli, ja se tunne siit et voi tehdä sitä teatterii eikä tarvi välittää yhtään mitään mitä tapahtuu teatterin ulkopuolella” (H3).

Kolmansille paikoille tyypillistä on se, että ne voivat tarjota hengähdystauon muusta arjesta, kodeissa ja työpaikoilla yksilöön kohdistuvista paineista ja odotuksista tai muutoin tämän kohtaamista vaikeista elämäntilanteista (Oldenburg 1999, 21). Teatterintekijyyttä kolmantena paikkana tutkineen Megan Westhoffin mukaan teatteritoimintaan osallistuvat saavat tilaisuuden ottaa hetkellisesti etäisyyttä muun elämän stressitekijöihin samalla, kun he toteuttavat luovuuttaan ja kokevat olevansa osa jotakin itseään suurempaa. Kiinnostavaa on myös, että kaikki Westhoffin tutkimukseen osallistuneet kuvailivat teatteria toiseksi kodikseen. Heille kodin tuntu muodostui turvallisuuden, hyväksytyksi tulemisen ja pysyvyyden kokemuksista, sekä tavasta, jolla teatteri tuli tutuksi ja keskeiseksi osaksi heidän

elämäänsä. (Westhoff 2020, 72–74.) Teatteri oli, niin Westhoffin tutkimukseen kuin omaanikin osallistuneille, paikka, jossa saatettiin viettää jopa enemmän aikaa kuin varsinaisessa kodissa.

Turun ylioppilasteatterin tila Läntisen Rantakadun varressa on vuosien varrella muodostunut merkitykselliseksi arjen paikaksi monelle teatterin toimintaan osallistuneelle, ja kokemukset paikkaan kuulumisesta sekä tilaa kohtaan tunnetusta kiintymyksestä nousevatkin aineistossani toistuvasti esiin. Ihmisen ja paikan välistä kiintymyssuhdetta (engl. *place attachment*) käsittelevissä tutkimuksissa on todettu, että paikkoihin kohdistuva kiintymys muodostuu siihen liitettyjen tunteiden, tiedon sekä toiminnallisten käytäntöjen yhteisvaikutuksesta. Monesti paikkaan kohdistuva kiintymys kytkeytyy erottamattomasti myös paikassa toimivaan yhteisöön. (Altman & Low 1992, 4–7.)

Paikka tulee tutuksi ja turvallisen tuntuiseksi siellä vietetyn ajan sekä siellä luotujen, positiivisiksi koettujen sosiaalisten kontaktien myötä. TYT:n aktiivit ovat viettäneet tilassa paljon aikaa ja osallistuneet siellä monenlaiseen toimintaan. Tilassa on tehty teatteria, juhlistettu ja talkoiltu. Erityisesti talkootoiminta ja toiminnan monipuolisuus ilmenevät aineistossa keskeisinä tekijöinä kodin tunnun ja yhteisöllisyyden muodostumisessa:

Kyseisessä tilassa on reenattu, juhlistettu, muuten vaan hengailtu, joskus jopa jääty nukkumaan päiväunia luennolle menon sijasta. Ylioppilasteatteri on ollut omalla tavallaan toinen koti ja turvapaikka jonka on jakanut tuttuja ja tuntemattomien kanssa. (K13.)

Se oli mun toinen koti 80-luvulla. Siitä pidettiin hyvää huolta. Siellä sain kokeilla omia siipiä, yhteisöllisyyden kokemus, talkoohenki. Monet ystävyysuhteet ovat säilyneet tähän päivään. (K19.)

Tilassa toimimisella ja siitä huolehtimisella on ollut oleellinen rooli teatterin yhteisön ryhmäytymisessä. (K11.)

TYT oli nuorelle aikuiselle toinen koti. Sain toteuttaa itseäni turvallisesti ja ihanien ihmisten kanssa. Tila oli ensiarvoisen tärkeä. Siitä huolehdittiin kimpassa. Talkoot olivat hauskoja, bileet vielä hauskempia. (K1.)

Seurantaloja ja kansalaistoimintaa tutkineet Teppo Eskelinen ja Sanna Ryyänen kirjoittavat artikkelissaan *Tilaa toiminnalle ja tilan toimijuus: omaksi tehty tila kansalaistoiminnan mahdollistajana ja muovaajana* (2021) talkootoiminnan merkityksestä henkilökohtaisen paikkasuhteen sekä kansalaistoimijoiden identiteetin muodostumisessa. Seurantalojen olemassaolo on tehnyt niissä tapahtuvan toiminnan mahdolliseksi. Samalla talojen säilyminen

on vaatinut huolenpitoa, usein talkootyön muodossa. Paikasta huolehtiminen on saanut sen tuntumaan omalta ja yhteiseltä, mikä puolestaan on innostanut toimijoita tuottamaan sinne lisää toimintaa. Talkootyö ja paikkaan kohdistuva kiintymys muodostavat siis positiivisen kehän, jossa yhteiseksi hyväksi tehty työ tiivistää suhdetta paikkaan ja vahvistaa sitä kohtaan tunnettua kiintymystä. Tämä kiintymys puolestaan kannustaa pitämään huolta merkitykselliseltä tuntuvasta paikasta. (Eskelinen & Ryyänen 2021.)

Omassa aineistossani, samoin kuin Eskelisen ja Ryyänen tutkimuksessa, korostuu vastuun kokemuksen merkitys läheisen paikkasuhteen muodostumisessa. Yhteisön kesken jaettu vastuu sekä tilasta huolehtimisen rutiinit voimistavat eräänlaista henkisen omistajuuden kokemusta. Sitoutuessaan kantamaan vastuuta yksilö tavallaan ”lunastaa” paikkansa teatterin tilassa ja yhteisössä. Osa tutkimukseni osallistujista kertoi hakeutuneensa yhdistyksen johtokuntaan voidakseen kantaa enemmän vastuuta teatterin toiminnasta ja tilasta. Johtokunnassa toimiminen on voinut vahvistaa paikkaa kohtaan tunnettua kiintymystä entisestään: ”Tilamestarina ja puheenjohtajana kiinnyin tiloihin kovasti, kun pidin tilasta huolta, järjestin talkoita, siivosin, organisoin aikatauluja jne., koin joskus suurtakin rakkautta” (K6). Moni johtokunnassa toiminut haastateltava kertoi, että teatterin ”johtiksessa” vietetty aika lähensi heidän suhdettaan tilaan. Rakennuksen avaimet olivat johtokuntalaisten hallussa, mikä teki talosta heille helpommin saavutettavan. Johtokuntalaisen ominaisuudessa tilassa käytiin usein toimittamassa kaikenlaisia juoksevia asioita. Tilasta ja yhdistystoiminnan ylläpitämisestä kannettu vastuu ja sitoutuminen lähensivät suhdetta tilaan. (H2; H8; H9; H10.)

Oldenburgin kirjoituksissa kolmannet paikat näyttäytyvät kiinnostavaa kyllä tiloina, joiden ylläpitoon yksilön ei tarvitse osallistua, ja joiden pysyvyydestä tämän ei odoteta kantavan omakohtaista vastuuta. Huomionarvoista kuitenkin on, että Oldenburgin tarjoamat esimerkit kolmansista paikoista käsittävät lähinnä kaupallisia ja julkisten toimijoiden ylläpitämiä tiloja. Nämä ympäristöt tarjoavat valmiit fasilitetit kohtaamisille, eikä niissä vierailevien ihmisten odoteta osallistuvan tilan ylläpitoon. (Ks. Oldenburg & Brissett 1982; Oldenburg 1999.)

Megan Westhoff toteaa kuitenkin väitöskirjassaan, että jaetun ja henkilökohtaisen vastuun kokemuksella on suuri merkitys teatterintekijöiden paikkasuhteen ja identiteetin muodostumisessa. Produktiotoiminta vaatii työryhmän jäseniltä pitkäaikaista sitoutumista luovaan prosessiin. Yhtäältä tällainen sitoutuminen vaatii tekijöiltä paljon aikaa ja resursseja, toisaalta se on välttämätön osa onnistuneen teatteriproduktion tuottamista. Westhoffin haastateltavat kokivat produktiotoiminnan vaatiman omistautumisen sekä haasteeksi että mahdollisuudeksi; eräänlaiseksi ehdoksi teatterintekijöiden luovan intohimon toteuttamiselle.

Westhoffin tutkimuksessa teatterintekijyys onkin ennen kaikkea työtä ja omistautumista intohimolle, siis aktiivista toimintaa ja vastuun kantamista, joka tuottaa kolmannen paikan kokemuksen. (Westhoff 2020.)

Suuri osa tutkimukseni osallistujista kertoi toimineensa produktioissa monenlaisissa tehtävissä lavalla ja sen ulkopuolella. Turun ylioppilasteatteria kuvailtiin paikaksi, jossa pääsi haastamaan itseään moninaisten luovien ja tuotannollisten tehtävien parissa. Eräs haastateltava, joka oli aktiivivuosinaan toiminut teatterilla muun muassa näyttelijänä, ohjaajana, käsikirjoittajana, teknikkona ja lavastajana, pohti monipuolisen toiminnan ja kodin tunnun välistä suhdetta:

Haastattelija: Osaatteks te sanoo, et kun te ootte molemmat tehny tosi monenlaisia eri hommia täällä, niin miten sitä pääty tekeen niin paljon kaikenlaista?

Haastateltava 1: Tavallaan se ehkä liittyy siihen kodinomaisuuteen, koska niinku kotonakin joku tekee kaikkea, tiskaa ja täyttää pyykkikonetta. Niin oikeestaan sitä katto että se oli oma velvollisuus tehdä, että jos ei löydy ketään muuta tekijää niin pakkohan se on jonkun tehdä. Ja myös sitte tavallaan yhteiseks hyväkshän se kaikki tapahtuu.

(H7.)

Luova työ ja toiminta rinnastuu haastateltavan puheessa arkisiin ja tuttuihin kotitöihin, kuten tiskaamiseen ja pyykkäämiseen. Teatteritilassa on tehty paitsi teatteria ja luovaa työtä yhteisön hyväksi, on tilaa toki ylläpidetty myös monenlaisilla arkisilla teoilla kuten siivoamalla, tiskaamalla ja talkoilemalla. Omaelämäkerrallisia kodin kuvauksia tilallisen toimijuuden näkökulmasta tarkastellut sosiologi Anni Vilkkö toteaa, ettei koti synny valmiina, vaan se rakentuu arkipäiväisessä toiminnassa. Erilaiset askareet ja arkiset käytännöt rakentavat kotia sitä ylläpitäen ja jatkuvasti uudistaen. Koti kehkeytyy alati toiminnassa yhtä aikaa tutuksi ja uudeksi. (Vilkkö 2010, 37.)

Aineistossani haastateltavat kuvailivat rutiineja, joita heille oli muodostunut teatteritilassa toimiessaan. Jotkin arkiset tavat, kuten esiintyjien suorittamat lämmittelyrutiinit, fiilisringit sekä ennen esitystä hoidettavat ”siivousnakit” liittyivät suoraan produktiotoimintaan (H1; H6; H9; H10; H11). Päävastuu tilan siisteyden ylläpitämisestä oli aina kulloinkin käynnissä olevan produktio työryhmällä, ja siksi esityskausilla arkiset siivoustyöt jaettiin yleensä produktio esiintyjien kesken. Myös kahvin keittäminen mainittiin useaan otteeseen arkisena rutiinina, joka loi paikkaan kodin tunnelmaa. Jotkut muistelivat, että ensimmäinen tilaan saapunut laitto yleensä täyden pannun kahvia keittymään, ja niin kahvin tuoksu oli teatterille

myöhemmin saapuvia vastassa. (H6; H8.) Eräissä haastattelussa pohdittiin rutiinien ja vakiintuneiden toimintojen merkitystä kodin kokemuksen muodostumisessa:

Haastateltava 1: Mut sit ku täällä tarpeeks jatkaa, niin siit tulee se et teet asiat tietyllä kaavalla. Kun sä tosta ovesta tulet, laitat hälykoodin, takin heität pois, ei naukaan, kahvi tippuun, laita eväät jääkaappiin. Kerää kamat, mene, mulla se on yleensä se et mä meen tonne maskihuoneeseen ja alan joko kirjottaa, peseen peruukkeja tai jotain. Et niinku uraudun ja pidän siitä. Koska se on ihanaa.

Haastattelija: Mitä luulette, luoks se kans jotain sellasta kodin tuntuu?

Haastateltava 1: Kyllä!

Haastateltava 2: Ehdottomasti. Koska se on vahvasti jotenki semmost sekä henkist että sitte monesti ihan tämmöst materiaalista ja fyysistä tilan haltuun ottamista, noi kaikki tommoset tavat ja rutiinit mitä itelleen muodostaa.
(H8.)

Rutiinit ovat arkisia toimintoja, joihin kuluu paljon aikaa elämän varrella, mutta joihin ei usein kiinnitä juurikaan huomiota. Toistojen myötä tavat ja rutiinit tulevat osaksi ihmisen ruumiillisuutta (Vilkko 2010, 48–52). Vaikka päivästä toiseen samankaltaisina toistuvat rutiinit voivat tuntua puuduttavilta ja toisinaan rajoittaviltakin, saattaa niiden ennalta-arvattavuus ja tuttuus toisaalta lisätä myös turvallisuuden tunnetta. Yksilön itselleen muodostamat rutiinit mahdollistavat sen, että hän kokee pystyvänsä hallitsemaan ympäristöään ja arkeaan. (Karisto 2010, 286–289.) Rutiinien ja niiden edustaman arkipäiväisen pysyvyyden rinnalla teatteritila myös uusiutui ja muuttui jatkuvasti vaihtuvien produktioiden myötä. Jokainen produktio teki tilasta omansa valloittamalla sen lavastuksellaan, tarpeistollaan, puvustollaan, henkilökemioillaan ja rutiineillaan. Vaikka tila eli jatkuvassa muutoksessa, ei tätä katkeamatonta muutosprosessia koettu aineistossani vieraannuttavana, vaan pikemminkin innostavana osana talon ominaisuusluonnetta luovien prosessien näyttämönä:

Teatteri on jäsenten ja aktiivien kollektiivinen koti, joka jokaisen produktion myötä muuttuu, kun työryhmä valloittaa sen rutiineillaan ja henkilökemioillaan, joka jatkuvasta muutoksesta huolimatta on aina ennen kaikkea yhteinen ja jaettu tila, jossa on lupa olla ja tehdä teatteria, ja jossa arviointivirheen tehnyt bile-eläin pääsee sohvalle nukkumaan. (K5.)

Teatteritila oli toinen koti pahimpina aktiivivuosina, siellä harjoiteltiin, esitettiin, rakennettiin, juhlittiin, nukuttiinkin. Tila oli aina sen hetkisen proggiksen tila, muut olivat ikään kuin vieraina. Ja kaikki muuttui taas seuraavassa proggiksessa. (K3.)

On aina yhtä maagista ja inspiroivaa nähdä blackboxin muuttuvan uusiksi maailmoiksi kun työryhmät valtaavat sen vuorollaan. Ehkä jollain tavalla tuntuu että siksi tila on seiniään suurempi. (K21.)

Kun kävelimme teatteritilassa yhdessä haastateltavien kanssa, kertoi osa heistä jättäneensä paikkaan jonkin materiaalsen jäljen (H2; H3; H5; H6; H9). Muuan haastateltava muisteli tehneensä vahingossa potkulla kolhun näyttämösalin seinään, toinen pani merkillä tekoverellä maalatun kädenjäljen, joka oli jäänyt keittiön seinään erään produktion seurauksena. Joidenkin haastateltavien kädenjälki näkyi valosillan turvallisuuteen tehdyissä parannuksissa, remontin yhteydessä maalatussa yleisölämpiön seinässä tai siivouskomeron vaaleanpunaisissa pinnoissa. Paikkaan jääneissä kädenjäljissä menneisyyden kokemukset materialisoituvat. Nämä merkit tekevät näkyviksi ihmisen vaikutuksen tilaan toimien samalla kuin ankkureina merkityksellisille paikkamuistoille. Eri sukupolvien paikkaan jättämät jäljet voivatkin toimia muistutuksena heidän paikassa viettämästään ajasta, paitsi heille itselleen, myös seuraaville sukupolville (Ojalampi & Koskinen-Koivisto 2024, 62).

Teatteritoiminnan pitkä historia Läntisen Rantakadun tilassa mainittiin haastatteluissa ja kyselyvastauksissa useaan otteeseen merkityksellisenä osana paikan tunnelmaa. TYT:n toimintaan tuleminen merkitsi eräänlaiseen historialliseen jatkumoon osallistumista. Moni kokikin aiempien sukupolvien kädenjäljen sekä menneiden produktioiden näkymisen tilassa merkitykselliseksi. (H2; H4; H7; H8; H10.)

Jotenki tässä tilassa tunsii olevansa osa jotain jatkumoa, koska täällä kuitenkin aika konkreettisesti näkyy semmone historia niinku ihan muutenki tässä, täällä kaikkialla on vaikka mitä tarpeistoja ja esineitä ja muuta ja sitte täällä on just vanhoja julisteita seinissä. Nii sit jotenki tajus sen että täällä on tehty tosi pitkään teatteria ja sen takii oli jotenki aika upeaa myös päästä mukaan tämmöseen historialliseen yhteisöön. (Haastateltava 1, H10.)

Mielikuva paikkaan liittyvästä ajallisesta syvyydestä ja historiallisesta jatkumosta voi osaltaan voimistaa paikkakiintymyksen kokemusta (Eskelinen & Ryyänen 2021, 22; Riley 1992, 20–21). Historiallinen jatkumo näkyi teatteritilassa konkreettisesti esimerkiksi julisteseinässä, jolle oli kiinnitetty suuri määrä menneiden produktioiden julisteita. Julisteseinä koettiin merkitykselliseksi, sillä sen kautta saattoi nähdä itsensä ja oman ”tekijyytensä” osana sukupolvien ja produktioiden jatkumoa. Kun seinälle ehti kertyä useampi juliste produktioista, joissa oli itse ollut mukana, saattoi myös kokea lunastaneensa paikkansa teatterissa (H7). Kun kiertelimme teatteritilaa, juuri muuton tieltä tyhjentyneet julisteseinä herättikin muutaman

haastateltavan huomion (H7; H8; H11). Autio seinä, jota koristivat enää ikivanhat teipinjäljet ja muutamien julisteiden jäänteet, oli pysäyttävä näky.

Siinä missä teatteriaktiivit olivat jättäneet tilaan omia jälkiään, oli tilakin, kuin vastavuoroisesti, jättänyt ruumiillisen muistijäljen monen haastateltavan kehoon. Kulkiessamme julisteseinän luona olevia metallisia portaita muutama haastateltava muisteli, että oli oppinut kulkemaan näissä kolisevissa portaissa hiljaa (H5; H7). Portaat johtivat Linnankadun puoleisen alakerran ”bäkkäriltä” yläkerran näyttelijälämpioon. Portaista kuuluva ääni kantautui helposti lavalle, joten niissä oli liikuttava hiljaa esitysten aikana. Askelten sovittaminen kolahteleviin portaisiin tai näyttelijälämpioon narisevaan lattiaan nousi esiin niin 1980- ja 1990-luvuille, 2000-luvulle, kuin 2020-luvullekin paikantuvassa muistelukerronnassa. Koliseviin portaisiin ja nariseviin lattioihin liittyvä ruumiillinen tieto onkin erinomainen esimerkki tavasta, jolla fyysisen tilan ominaisuuksiin sopeutuminen on jättänyt sukupolvirajat ylittävän jäljen myös teatteriilaisten kehomuistiin. (H5; H6; H7; H8.)

5.2 Tilan haasteita

Kolmansia paikkoja on toisinaan kuvailtu ulkomuodoltaan huomiota herättämättömiksi ja konstailemattomiksi ympäristöiksi, joiden arkisuus osaltaan vaikuttaa niiden kodikkaaseen tunnelmaan. Oldenburg kutsuu tätä paikkojen matalaksi profiiliksi (engl. *low profile*). Oldenburgin määritelmä kytkeytyy lähinnä erilaisiin kaupallisiin tiloihin. Hänen mukaansa kolmannet paikat muodostuvat usein vanhoihin rakennuksiin, joista puuttuu ketjuyritysten tiloille tyypillinen hiottu ulkomuoto ja kiiltokuvamaisuus, joka tähtää taloudellisen tuottavuuden maksimointiin. Kolmansien paikkojen tarkoitus ei siis ole houkuttaa mahdollisimman laajaa maksavaa kävijäkuntaa, vaan pyrkimyksenä on yleensä säilyttää paikkauskollisten kävijöiden suosio. Säännöllisillä kävijöillä ei puolestaan ole painetta pukeutua huolitellusti tai laittautua varta vasten paikkaan saapumista varten, vaan he voivat tulla sinne sellaisina kuin ovat. Näissä paikoissa käytön ja elämän jäljet näkyvät, ja tietynlainen sekaisuus tekee tilasta sen omalle yhteisölle helposti lähestyttävän ja kotoisan tuntuisen. (Oldenburg 1999, 36–37.) Myös seuraavissa kyselyvastauksissa TYT:n tilan tunnelmallinen rosoisuus liitetään kotoisuuden ja tuttuuden kokemuksiin:

Kaupunki oli suhteellisen uusi ja tuntematon, mutta aivan kuten entisen kotikaupungin harrastajateatterin tiloissa, oli Turun ylioppilasteatterillakin tutut mustat seinät ja sopivan sotkuiset bäkkäritilat ympärillä. Tuttua ja turvallista. (K13.)

Teatterin tilat tuntuivat omilta ja kotoisilta, vanhan rakennuksen charmi tuntui sopivan teatterille ja sen ihmisille hyvin. (K16.)

Olen ollut vähän aikaa toiminnassa vasta mukana. TYT tähän mennessä on merkinnyt paikkaa jonne voi tulla sellaisena kuin on. TYT:n vaikutus kaupungin kulttuurielämän rikastamiseen on kiistaton. Teatteritilat tuoksuvat ja näyttävät siltä että ne kätkevät monta tarinaa, hikipisaraa ja tunnetta sisälleen. TYTin tiloissa on ollut tunnelmallista oleskella ja harjoitella. (K14.)

K14 ja K16 vastauksissa korostuvat erityisesti teatteritilan tunnelmallisuus ja rosoisuus. K13 vastaajalle Turun ylioppilasteatterin tila edusti jotain tuttua ja tunnistettavaa kaupunkiympäristössä, joka muutoin tuntui alkuun melko vieraalta. Entisessä kotikaupungissa luotu yhteys harrastajateatteritoimintaan saattoi näin auttaa kotiutumaan myös uudelle paikkakunnalle. Kyselyvastauksessa mainitut sotkuiset bakkäritilat ja teatteritilassa usein vallinnut sekaisuus nousivat puheenaiheiksi myös haastatteluissa, joissa muisteltiin tilan käyttöön ja järjestykseen liittyviä haasteita. Kovalla käytöllä ollut tila tuntui keräävän paljon sotkua, ja sen siistinä pitäminen oli teatterilaisille jatkuvaa taistelua. Siisteyttä pyrittiin ylläpitämään yhdistyksen siivoustalkoilla ja esiintyjien suorittamilla siivousrutiineilla, mutta kovin kauaa ei tila pysynyt täysin järjestyksessä. Jääkaappeihin päätynyt nimikoimaton ruoka pilaantui, nurkkiin kertyi kaikenlaista tavaraa, ja teatterihiiret jättivät tilaan omat jälkensä. (H2; H3; H6; H7; H9; H10; H11.) Teatteritilan sekaisuudesta puhuttiin haastatteluissa yleensä lämpimän huvittuneeseen sävyyn:

Jääkaapit, en tiedä onko kukaan puhunu jääkaapeista jo, mut nehän on, koska ne on semmosia yhteiskäyttöjääkaappeja täällä, niin nehän on aina kauheassa kunnossa, ellei joku niitä innokkaasti siivoa, mitä harvemmin tapahtuu, mutta sekin on yksi osa tätä teatteri-experiencee, semmoset itseksensä kävelevät voileivät. (H11.)

Aina kun oli jotkut talkoot, niin sittenhän pestiin sitä pyykkiä. Ja sitte koskaan ei sovittu että kuka ne tulee sitte jälkeinpäin ottaa pois, ja viiden kuukauden päästä löytyy vaan sellanen (nauraa) saatanan mädäntyny paakku kosteeta pyykkiä. (Haastateltava 1, H7.)

Tieto ei aina kulkenut tilan monien käyttäjien välillä. Olipa kyse sitten jääkaappiin unohtuneista eväistä tai pesukoneeseen jääneistä pyykeistä, saattoivat unohtuneet asiat yhteiskäyttötiloissa jäädä niille sijoilleen usean viikon ajaksi. Yksi haastateltava muisteli tilannetta, jossa eräs teatterilainen oli päättänyt siivota tilan jääkaapin ja heittää päiväyksen ylittäneet elintarvikkeet menemään. Tästä hyvää tarkoitaneesta teosta aiheutui kuitenkin mielipahaa, sillä roskeen oli lentänyt myös erään produktiokaverin eväisleipä. (H2.) Yksittäisen

toimijan on voinut olla vaikeaa alkaa siivota sotkua tietämättä, kenelle tai kenen vastuulle unohtuneet tavarat kuuluivat, saati oliko tavara yhä tärkeä omistajalleen. Tilan haasteet ja sekaisuus herättivät toisinaan myös turhautumisen tunteita, kun tarpeellisen ja tarpeettoman tavaran tunnistamisesta ei oltu yhtä mieltä:

Siis se että täällä on tätä tavaraa niin saatanasti, ja mistään ei voida luopua, sitä mä en ymmärrä. Että jumalauta jostain ruosteisest peltikipostaki pidetään kiinni, ku ei voi tietää jos tätä tarvii. Ni se on ehkä se missä mä sit poikkean valtalinjasta täällä, mä kaikille uusillekki sanon aina ku tulee jotain uusia, et ku niille sanoo, et no voiks sä hakee jotain jostaki ja sit ne kattoo tätä sotkuu tääl ja ei he ees tiedä mist he alottaa. Mä sanon no et ihan niinku, et jos joku näyttää roskalta nii heitä roskeen ja se on, et tääl on kaikki romua oikeesti. Kaikki! (H11.)

Tilassa oli paljon toimijoita, joiden tilaa koskevat tarpeet ja toiveet saattoivat olla ristiriidassa keskenään. Yleensä tilassa oli käynnissä yhtäaikaaisesti useita produktioita. Varsinaisten produktioiden lisäksi tilaa hyödynnettiin samalla myös esimerkiksi kurssitoimintaan, ja sitä voitiin vuokrata ulkopuolisillekin toimijoille. Toimijoiden paljous koettiin haastavaksi siksikin, että tieto tilan yhteisistä säännöistä ei välttämättä tavoittanut kaikkia. (H6; H9; H11.)
Kaikkia sääntöjä ei myöskään aina noudatettu, vaikka niistä olisi tiedettykin:

Ovessa oli aikanaan lappu että ”kulistamon ovi on vanhempi kuin isoäitisi, kumpaakaan ei ole syytä potkia”. Mutta kyllähän me potkittiin! (H5.)

Pyrkimys saada tieto yhteisistä säännöistä kulkeutumaan kaikille tilan käyttäjille näkyi teatterilla konkreettisesti seinille ja esineisiin kiinnitetyissä ”heippalapuissa”, joissa ilmaistiin ytimekkäästi se, millaisia sääntöjä tilan käyttäjien odotettiin noudattavan. Tiskialtaan äärellä ei voinut olla huomaamatta laminoitua kylttiä, jossa astioiden käyttäjiä kehoitettiin tiskaamaan omat tiskinsä ”tai kissa kuolee”. Tällaisella koomisella uhkauksella voitiin pyrkiä leikin varjolla varmistamaan, että sääntö tiskien tiskaamisesta saavuttaa kaikki tilan käyttäjät. Siivouskomeron lavuaarin ympäristöön oli teipattu kaikkiaan kolme eri varoituskylttiä, joilla haluttiin tehdä selväksi, että altaaseen ei saa laskea vettä (kuva 1). Kieltojen ja varoitusten määrästä päätellen kyseinen lavuaari oli ehtinyt aiheuttaa ongelmia toistuvasti. Kulistamon seinällä roikkuneeseen vanerilevyyn oli piirretty toiveikkaasti kunkin työkalun ääriviivat merkitsemään niiden oikeita säilytyspaikkoja, mutta järjestystä ei juuri oltu noudatettu (kuva 2).

Kuva 1. Siivouskomeron lavauari varoituksineen. Kuva: Helvi Ermala.

Kuva 2: Työkalujen säilytystaulu kulistamon seinällä. Kuva: Helvi Ermala.

Tilan siisteydestä ja kunnosta pyrittiin huolehtimaan, paitsi pienillä humoristisilla viesteillä, myös siivoustalkoilla ja jatkuvalla johtokuntatyöllä. Haastattelussa 10 nousi erityisen voimakkaasti esiin johtokuntaroolin myötä kannetun vastuun vaikutus siihen, millaiseksi suhde teatteritilaan muodostui vuosien varrella. Vastuurooli yhdistyksen johtokunnassa tarkoitti muun muassa teatterin talouden kanssa painimista sekä rapistuvan vanhan rakennuksen edellyttämien huoltotöiden vaatimista vuokranantajalta. Haastateltava 2 muisteli erästä tapausta, jossa teatterirakennuksen ulkoseinän rappaus oli alkanut varista, ja seinään ”alko kasvaa jotaki levää ja me katottiin sitä että tää pitää kyllä ny paikata tai muuten koko talo romahtaa alta”. Tilanteen korjaaminen vei turhauttavan pitkän aikaa ja kuormitti teatterin johtokuntaa: ”Mutta siis muistan millanen murheenkryyni se seinä oli. Ja sehän oli tosiaan johtiksen jatkuva sisäinen läppä, se TYT:n mätä seinä.” (H10.) Johtokuntavuosiensa aikana haastateltava kertoikin muodostaneensa ristiriitaisen suhteen teatteritilaan:

Mä en siis muista että missäköhän vaiheessa niin sitten tapahtui, mutta mä luulisin että mä tavallaan aloin kokea tän tilan omakseni siinä vaiheessa kun mä lakkasin niin liikaa tykkäämästä siitä. Tai siinä mielessä, että tota varsinkin kun on ollu teknisessä roolissa tuol johtiksessa, paljon sillatti tekemisissä tän tilan kanssa, niin mun suhteeni tähän tilaan on muodostunu jotenki semmoseksi viharakkaussuhteeksi. Että täs tilassa on paljon asioita mitä mä inhoan syvästi. Ja mä luulen, että se on merkki siitä tavallaan että se tuntuu omalta. Et sitä on varaa

niinku myös inhota jostain kohdistaan. Tai että on varaa olla tyytymätön siihen ja kirotta sitä, kun sen seinistä tuulee talvisin sisään. Et se suhde tähän tilaan on muuttunu arkisemmaks ja konstailemattommaksi. (Haastateltava 2, H10.)

Vastuu tilasta ja sen ongelmien ratkomisesta teki rakennuksesta haastateltavalle yhtä aikaa vihatun ja rakkaan. Vaikka tietyt tilan ominaisuudet aiheuttivat harmaita hiuksia, saattoi teatteritila alkaa tuntua jopa entistä kodikkaammalta, kun sen näki vikoineen kaikkineen. Maantieteilijä Yi-Fu Tuan on verrannut tuttuun paikkaan kohdistuvaa rakkautta sellaiseen kiintymykseen, jota tunnetaan esimerkiksi vanhoja ja rähjäisiä tohveleita tai puhki kulunutta takinrähjää kohtaan. Hänen mukaansa tuttuihin vaatekappaleisiin, samoin kuin paikkoihin, on kertynyt muistoja sekä mielikuva niiden kantajan identiteetistä. Tutut esineet ja paikat tulevat osaksi ihmisen minuutta, ja huonokuntoisinkin ne herättävät meissä kiintymystä, sillä niiden olemassaolo todistaa oman minuutemme pysyvyydestä. Siksi tutuiksi tulleet paikat, kaikessa kuluneisuudessaan ja rähjäisyydessäänkin, voivat olla niihin identifioituvalle ihmiselle korvaamattoman arvokkaita. (Tuan 1990, 99–100.)

Tilan kuntoon liittyvien haasteiden kohtaaminen oli myös ehto paikasta huolehtimiselle, sillä jotta tilasta saattaa pitää huolta, täytyy sen ongelmakohdat pystyä ensin tunnistamaan. Paikasta huolehtimista voidaan tarkastella hoivan käsitteen avulla. Sosiaalipolitiikan tutkija Pauliina Lehtonen (2025) on soveltanut politiikantutkija Joan C. Tronton (1993) määritelmää hoivaamisesta nelivaiheisena prosessina tutkiessaan kaupunkiympäristöön kohdistuvaa huolenpitoa ja hoivaa. Ensimmäinen huolenpidon vaihe on hoivantarpeen tunnistaminen (engl. *caring about*), josta edetään hoivavastuun omaksumisen vaiheeseen (engl. *taking care of*). Tästä seuraavat hoivan antamisen (engl. *care-giving*) ja vastaanottamisen (engl. *care-receiving*) vaiheet. (Alk. Tronto 1993; Lehtonen 2025.) Lehtosen mukaan paikkaan kiinnittyminen voi lisätä halua pitää huolta ja hoivata merkitykselliseksi muodostunutta ympäristöä (Lehtonen 2025, 270). Fyysiseen ympäristöön kohdistuva hoiva voidaankin nähdä eräänlaisena paikan tekemisen prosessina (ks. Ainiala, Laine, Lehtonen & Olsson 2025, 14). Hoivaamisen prosessissa on kuitenkin kyse myös vallasta ja merkitysten neuvottelemisesta eri toimijoiden välillä. Kenellä on oikeus määritellä se, minkälainen paikkaan kohdistuva hoiva on tarpeellista? Kuka saa päättää, millaisiin hoivatoimiin ryhdytään? (Lehtonen 2025.)

Läntisen Rantakadun teatteritilassa ilmenneitä hoivan muotoja olivat esimerkiksi talkootoiminta, siivousrutiinit sekä erilaiset siisteyden ja turvallisuuden ylläpitoon tähdänneet heippalaput, joilla on pyritty kommunikoimaan huolenpidon suuntia ja pelisääntöjä. Kaikkia

ohjeita ei kuitenkaan noudatettu. Tämä ilmentää näkemyserojen ajamaa neuvottelua tilan käyttäjien välillä siellä noudatettavista toimintamalleista. Sosiaalinen tila on keskeytymättömän neuvottelun kohde, ja tilallisuuteen liittyvät neuvottelut saattavat saada myös materiaalisia ilmenemismuotoja (Lappi 2007), kuten voidaan havaita esimerkiksi heippalappujen esittämien vaatimusten ja käytännön toimintatapojen välisissä ristiriidoissa, tai teatteritilassa säilytettävien tavaroiden tarpeellisuutta koskevissa erimielisyyksissä.

Paikkaan kohdistettu hoiva viestii sen merkityksellisyydestä. Tärkeäksi tulleesta paikasta halutaan pitää huolta, ei pelkästään itseä vaan myös muita ihmisiä varten. Rakkaudellista paikkaan suhtautumista tutkineen etnologi Eino Heikkilän mukaan paikkaan kohdistuva välittäminen ja huolenpito luovat positiivisen, toisiaan vahvistavan kierteen. Paikasta huolehtimalla ihminen huolehtii myös omasta ja yhteisönsä hyvinvoinnista. (Heikkilä 2025, 255.) Tutkimusaineistossani Turun ylioppilasteatterin Läntisen Rantakadun tilasta välittyy kuva huolenpidon ja hoivan paikkana, jonka ylläpidosta on kaikkine haasteineenkin haluttu kantaa vastuuta ja huolehtia yhteisön edun saavuttamiseksi.

6 Yhteenveto ja päätelmät

Tutkimuksessani olen tarkastellut Turun ylioppilasteatterin Läntisen Rantakadun tilaan liitettyjä merkityksiä sekä sitä, millainen vaikutus teatteritilassa tapahtuneella toiminnalla on ollut näiden paikkaan liitettyjen merkitysten muodostumiselle. Käsittelin etnografisesti tuottamaani haastattelu- ja kyselyaineistoa temaattisen analyysin menetelmän avulla koostamalla tutkimusaineistostani paikan merkityksiä käsitteleviä teemoja. Pääteemoiksi muodostuivat yhteisön merkitys paikkakokemuksissa, teatteritila ja identiteetti, teatteritila toisena kotina, sekä teatteritilaan liittyvät haasteet ja niihin vastaaminen. Hyödynsin sosiologista kolmannen paikan käsitettä tarkastellessani teatteritilaa merkityksiä sisältävänä sosiaalisten kohtaamisten paikkana, jossa vietetään aikaa kodin ja työelämän ulkopuolella. Turun ylioppilasteatterilaisten Läntisen Rantakadun tilaan liittämät merkitykset sekä niihin vaikuttaneet tekijät voidaan tulkintani mukaan jakaa kolmeen kategoriaan. Nämä kategoriat heijastavat Per Gustafsonin (2001) kuvaamaa kolmioteoriaa, jossa paikkojen merkitykset muodostuvat itsen, muiden ja fyysisen ympäristön välisissä suhteissa.

Ensimmäiseen kategoriaan luen teatteriyhteisöön liitetyt merkitykset, jotka paikantuvat teatteritilaan. Läntisen Rantakadun tila on edustanut tutkimukseeni osallistuneille yhteisöllisesti jaettua paikkaa, jossa on ylläpidetty monipuolisia sosiaalisia verkostoja. Näihin verkostoihin on kuulunut ystäviä, produktiokavereita, tuttavii ja ventovieraita, joiden kohtaaminen teatteritilassa on ollut mahdollista siellä tapahtuvan produktiotoiminnan, juhlien, talkoiden, tapahtumien, jäsenkokousten sekä epämuodollisen oleskelun seurauksena. Teatteritila on toiminut sosiaalisena kokoontumis- ja kohtaamispaikkana, joka on tuonut ihmisiä yhteen. Ensimmäiseen merkityskategoriaan liittyen teatterin toiminta on toiminut olennaisena kehyksenä paikassa muodostuville sosiaalisille verkostoille ja teatteriyhteisölle. Tavoitteellinen produktio- ja yhdistystoiminta on edellyttänyt yhteistyötä jaettujen päämäärien saavuttamiseksi. Epämuodollinen oleskelu ja juhlinta puolestaan on tarjonnut mahdollisuuksia sosiaalisten verkostojen laajentamiselle ja ylläpitämiselle.

Toinen paikkaan liitettyjen merkitysten kategoria on Läntisen Rantakadun tilan suhde teatterilaisten identiteetteihin. Turun ylioppilasteatterin toiminnassa saadut kokemukset ovat vaikuttaneet monin tavoin tutkimukseeni osallistuneiden käsityksiin itsestään. Läntisen Rantakadun tilasta puhuttiin merkittävänä oppimisen paikkana, jossa sosiaalisia taitoja ja taiteellista osaamista on kertynyt monipuolisen toiminnan seurauksena. Turun ylioppilasteatterista ja sen tilasta puhuttiin usein myös tärkeänä nuoruuden ja aikuisuuteen

kasvamisen paikkana. Moni kertoi kokeneensa teatterilla tulleen hyväksytyksi ja kohdatuksi omana itsenään. Yhtäältä teatteritilassa ja -yhteisössä toimiminen on siis voinut vahvistaa teatterilaisten identiteettejä hyväksyvän ilmapiirinsä kautta, ja toisaalta he ovat voineet saavuttaa siellä uudenlaisia käsityksiä itsestään oppimiensa taitojen ja teatteritilaan paikantuneiden elämäkokemustensa myötä. Teatteritoimintaan osallistuminen on tarjonnut mielekästä tekemistä ja haasteita, sekä kokemuksia oman toiminnan merkityksellisyydestä ja siitä, että on osa jotakin itseään suurempaa. Osa tutkimukseni osallistujista kertoi Turun ylioppilasteatterilla toimimisen vaikuttaneen myönteisesti heidän minäkuvaansa ja edistäneen heidän hyvinvointiaan.

Kolmannen merkitysten kategorian muodostaa paikka itse materiaalisine ominaisuuksineen. Moni tutkimukseeni osallistunut kuvaili paikkaa toiseksi kodikseen; turvapaikaksi, johon he kokivat kuuluvansa, ja jota kohtaan he tunsivat kiintymystä. Paikka koettiin yhtä aikaa sekä pysyväksi kiintopisteeksi että alati produktiotoiminnan seurauksena muuttuvaksi luovuuden tilaksi. Teatterilaisten paikkasuhde ja kokemus paikan tunnusta oli muodostunut ajan saatossa, kun tila oli tullut heille tutuksi siellä vietetyn ajan ja sinne paikantuneen toiminnan kautta. Myös paikassa harjoitetut rutiinit ja käytännöt, jotka rakentuvat toistolle ja säännölliselle jatkuvuudelle, vaikuttivat kodin tunnun muodostumiseen. Paikan tuntu on moniaistinen kokemus. Teatteritilassa suoritetuissa haastatteluissa paikan tuntemisen kehollisuus ilmeni aistimuistoissa, joita haastateltavien kehomuistiin oli tallentunut paikassa toimimisen seurauksena. Teatteritilasta myös huolehdittiin ja siihen kohdistettiin hoivaa, joka ilmeni muun muassa talkootoiminnassa ja tilan ylläpidossa. Paikasta huolehtiminen ja siitä kannettu vastuu syvensivät teatterilaisten paikkasuhdetta ja vahvistivat kiinnittymistä paikkaan.

Teatteritila on tulkintani mukaan muodostunut käyttäjilleen merkitykselliseksi siellä tapahtuneen toiminnan seurauksena. Olipa kyse muihin ihmisiin, yksilön identiteettiin tai paikan materiaalisuuteen liittyvistä merkityksistä, on juuri teatteritilassa toimiminen tehnyt niiden muodostumisen mahdolliseksi. Tila on tarjonnut seinät monipuoliselle toiminnalle. Olennaista on ollut myös paikassa toteutuneen toiminnan toistuvuus, säännöllisyys ja pitkäkestoisuus, jonka ansiosta paikan tunnulla on ollut aikaa muodostua. Teatteritila on edustanut toimijoilleen pysyvyyttä ja historiallista jatkumoa. Juuri kokemus paikan pysyvyydestä tekeekin sinne kiinnittymisen sekä paikkaan identifioitumisen mahdolliseksi. Läntisen Rantakadun tilaa voidaan kutsua myös teatterilaisten kolmanneksi paikaksi, johon he ovat kokoontuneet toistuvasti viettämään vapaa-aikaansa ja ylläpitämään sosiaalisia verkostojaan.

Keväästä 2022 lähtien Turun ylioppilasteatteri on toiminut väliaikaisessa tilassaan Turun Taiteen talossa, joka perustettiin Rettigin kiinteistöön vuoden 2022 alussa vastaamaan kaupungissa toimivien taide- ja kulttuuritoimijoiden tilatarpeisiin (ks. Karvonen 2025). Tutkimukseni valmistumisen aikaan keväällä 2026 Turun ylioppilasteatteri on jälleen aloittanut uuden muuton, kun teatteri siirtyy väliaikaisesta väistötilastaan uuteen vakituiseen tilaansa Taiteen talossa. Vaikka oma tutkimukseni käsitteleekin ainoastaan Läntisen Rantakadun varrella sijainnutta teatteritilaa sekä siihen liitettyjä merkityksiä, voisi myös muutoista aiheutuneen murrosvaiheen laajempi kartoittaminen tarjota kiinnostavan lähtökohdan mahdollisille jatkotutkimuksille.

Turun ylioppilasteatterin tila ja siihen liitetyt merkitykset on tutkimusaihe, jota voisi tarkastella monista muistakin näkökulmista, jotka eivät päättyneet tämän tutkimuksen keskiöön. Kiinnostavia mahdollisuuksia jatkotutkimuksille löytyy siis runsaasti. Yksi hedelmällinen näkökulma, jota pystyin tutkimukseni puitteissa käsittelemään vasta melko pintapuolisesti, on paikkaan kohdistuva hoiva sekä siihen liittyvät vallan ja vastuun kysymykset. Myös paikan ja ihmisten välisissä suhteissa ilmenevään huolenpitoon sekä sen mielenterveydellisiin vaikutuksiin syventyminen olisi mielenkiintoinen näkökulma, jota voitaisiin hyödyntää jatkotutkimuksissa.

Lähteet

Aineisto

**Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkisto (HKTL-arkisto),
TYKL-kokoelma, Turun yliopisto:**

Webropol-kyselyvastaukset (21 kpl)

K1-K21: TYKL/spa/1256

Haastattelut (11 kpl)

H1 (yksilöhaastattelu): TYKL/aud/1914

H2 (parihaastattelu): TYKL/aud/1915

H3 (yksilöhaastattelu): TYKL/aud/1916

H4 (parihaastattelu): TYKL/aud/1917

H5 (yksilöhaastattelu): TYKL/aud/1918

H6 (yksilöhaastattelu): TYKL/aud/1919

H7 (parihaastattelu): TYKL/aud/1920

H8 (parihaastattelu): TYKL/aud/1921

H9 (yksilöhaastattelu): TYKL/aud/1922

H10 (parihaastattelu): TYKL/aud/1923

H11 (yksilöhaastattelu): TYKL/aud/1924

Kirjallisuus

Ainiala, Terhi, Silja Laine, Päivi Leinonen ja Pia Olsson, toim. 2025. *Tekojen kaupunki*.

Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1502>.

Ainiala, Terhi, Silja Laine, Päivi Leinonen ja Pia Olsson. 2025. Kaupunkia tekemässä.

Teoksessa *Tekojen kaupunki*, toimittaneet Terhi Ainiala, Silja Laine, Päivi Leinonen ja Pia Olsson. 11-34. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

<https://doi.org/10.21435/skst.1502>.

Ainiala, Terhi, Pia Olsson, Helena Schulman ja Karoliina Valalehto. 2025. "On kuin ystävä

olisi kuolemassa": tunteet kaupunkisuunnittelun konflikteissa. Teoksessa *Tekojen*

kaupunki, toimittaneet Terhi Ainiala, Silja Laine, Päivi Leinonen ja Pia Olsson. 360-

382. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1502>.

- Alidoust, Sara ja Caryl Bosman. 2019. Planning for healthy ageing: how the use of third places contributes to the social health of older populations. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community Building*, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 38-55. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Altman, Irwin ja Setha M. Low. 1992. Place Attachment: A Conceptual Inquiry. Teoksessa *Place Attachment*, toimittaneet Irwin Altman ja Setha M. Low. 1-12. New York: Springer.
- Anttila, Veikko. 1997. Kansatiede: kansallisesta tieteestä kulttuurin yleisselittäjäksi. Teoksessa *Näkökulmia kulttuurintutkimukseen*, toimittaneet Teppo Korhonen ja Pekka Leimu. 11-20. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Aro, Laura. 1996. *Minä kylässä: identiteettikertomus haastattelututkimuksen folklorena*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Asikainen, Eveliina ja Kirsi Mäkinen. 2013. Jalat muistavat ja askeleet kertovat: kehollinen muistaminen kaupunkiluonnossa. Teoksessa *Muistin kaupunki: tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Toimittaneet Katri Lento ja Pia Olsson. 129-162. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Barnes, Marian. 2012. *Care in Everyday Life: An Ethic of Care in Practice*. Bristol: Policy Press.
- Bosman, Caryl ja Joanne Dolley. 2019. Rethinking third places and community building. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community Building*, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 1-19. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Cilliers, Elizelle Juaneé. 2019. Planning for third places through evidence-based urban development. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community Building*, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 73-94. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Dolley, Joanne. 2019. Third places and social capital: case study community gardens. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community Building*, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 136-157. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Enges, Pasi, Tiina Mahlamäki ja Timo J. Virtanen. 2016. Arki, juhla ja pyhä. Teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*, toimittanut Jaana Kouri. 61-82. Turku: Turun yliopisto.

- Eskelinen, Teppo ja Sanna Ryyänen. 2021. Tilaa toiminnalle ja tilan toimijuus: omaksi tehty tila kansalaistoiminnan mahdollistajana ja muovaajana. *Sosiaalipedagogiikka* vol 22: 11-41. <https://doi.org/10.30675/sa.103048>.
- Farahani, Leila Mahmoudi ja David Beynon. 2019. Third places and their contribution to the street life. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community Building*, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 196-218. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Feeney, Maria. 2019. Tea in the Pot, 'Third Place' or 'Social Prescription'?: Exploring the positive impact on mental health of a voluntary women's group in Glasgow. Teoksessa *The Handbook of Mental Health and Space*, toimittaneet Laura McGrath ja Paula Reavey. 250-262. New York: Routledge.
- Fingerroos, Outi ja Jukka Jouhki. 2014. Etnologinen kenttätyö ja tutkimus: metodin monimuotoisuuden pohdintaa ja esimerkitapauksia. Teoksessa *Moniulotteinen etnografia*, toimittaneet Pilvi Hämeenaho ja Eerika Koskinen-Koivisto. 79-108. Helsinki: Ethnos ry.
- Fingerroos, Outi ja Konsta Kajander. 2022. Etnografia, paradigmat ja agendahypyt. Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi. 25-44. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Finlay, Jessica, Michael Esposito, Min Hee Kim, Iris Gomez-Lopez ja Philippa Clarke. 2019. Closure of 'third places'? Exploring potential consequences for collective health and wellbeing. *Health & Place* vol 60, 102225.
- Fullagar, Simone, Wendy O'Brien ja Kathy Lloyd. 2019. Feminist perspectives on third places. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community Building*, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 20-37. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Granovetter, Mark. 1983. The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited. *Sociological Theory* vol 1, 201-233. DOI: 10.2307/202051.
- Gustafson, Per. 2001. Meanings of Place: Everyday Experience and Theoretical Conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology* vol 21 (1), 5-16.
- Haapanen, Irmeli. 2019. Turun ylioppilasteatterin uusi omistaja rakentaa kerrostalon teatterin kylkeen: "Pihalla on hetken päästä iso monttu". *Turun Sanomat*. 13.12.2019. Viitattu 15.3.2026. <https://www.ts.fi/a/4799167>.
- Haapanen, Irmeli. 2022. Turun ylioppilasteatterin uusi aika Taiteen talossa alkaa: "Kiva saada mukaan myös tuoretta energiaa, jolla ei ole henkistä painolastia Läntiseltä

- Rantakadulta”. *Turun Sanomat*. 14.9.2022. Viitattu 15.3.2026.
<https://www.ts.fi/a/5762742>.
- Hall, Stuart. 1999. *Identiteetti*. Suomentaneet ja toimittaneet Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä, Eino. 2025. Rakkaus ja välittäminen asenteina kaupunkiympäristön tutkimisessa: esimerkkinä Helsingin Kalasatama. Teoksessa *Tekojen kaupunki*, toimittaneet Terhi Ainiala, Silja Laine, Päivi Leinonen ja Pia Olsson. 234-260. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1502>.
- Holm, Erling Dokk. 2013. Design for Solitude. Teoksessa *Café Society*, toimittaneet Aksel Tjora ja Graham Scambler. 173-184. New York: Palgrave Macmillan US.
- Hopkins, Peter E. 2010. *Young people, place and identity*. Oxon: Routledge.
- Houper, Cécile. 2020. The New Role of Libraries: Places for All. *European journal of creative practices in cities and landscapes* vol 2 (2), 175-184.
<https://doi.org/10.6092/issn.2612-0496/10429>.
- Hurskainen, Tiina. 2011. No news is good news. Teoksessa *Ylilyönneille altis viisikymppinen: Turun ylioppilasteatterin tärinöitä 1959-2009*, toimittaneet Tiina Hurskainen ja Jukka Kittilä. 103-105. Turku: Turun ylioppilasteatteri ry.
- Hurskainen, Tiina ja Jukka Kittilä, toim. 2011. *Ylilyönneille altis viisikymppinen: Turun ylioppilasteatterin tärinöitä 1959-2009*. Turku: Turun ylioppilasteatteri ry.
- Hurskainen, Tiina ja Jukka Kittilä. 2011. Hyviä yrityksiä. Teoksessa *Ylilyönneille altis viisikymppinen: Turun ylioppilasteatterin tärinöitä 1959-2009*, toimittaneet Tiina Hurskainen ja Jukka Kittilä. 16-17. Turku: Turun ylioppilasteatteri ry.
- Hurskainen, Tiina ja Jukka Kittilä. 2011. Riittää kun takit saa johonkin ja vessa löytyy. Teoksessa *Ylilyönneille altis viisikymppinen: Turun ylioppilasteatterin tärinöitä 1959-2009*, toimittaneet Tiina Hurskainen ja Jukka Kittilä. 40-41. Turku: Turun ylioppilasteatteri ry.
- Hämeenaho, Pilvi ja Eerika Koskinen-Koivisto. 2014. Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Teoksessa *Moniulotteinen etnografia*, toimittaneet Pilvi Hämeenaho ja Eerika Koskinen-Koivisto. 7-31. Helsinki: Ethnos ry.
- Hämeenaho, Pilvi, Eerika Koskinen-Koivisto, Minna Mäkinen ja Nina Väkeväinen. 2022. Havainnointi ja haastattelu. Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi. 179-205. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Hänninen, Riitta, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi. 2022. Etnologian ja antropologian tietoteoreettiset erityispiirteet. Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi. 45-63. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jing, Jing, Lena Dahlberg, David Canter, Elizabeth Plater-Zyberk ja Tracy Collins. 2024. The Role of Third Place concerning Loneliness in the Context of Ageing in Place: Three Neighbourhoods in Stockholm. *Health and Social Care in the Community* vol 2024 (1), 4172682.
- Junkala, Pekka. 2000. Kulttuurin ovet ja portit. Teoksessa *Arjen säikeet: aikakuvia arkielämään, sivilisaatioon ja kansankulttuuriin*, toimittanut Bo Lönnqvist. Jyväskylä: Atena.
- Karisto, Antti. 2010. Talvikoti etelässä. Teoksessa *Kotia paikantamassa*, toimittaneet Anni Vilkkö, Asko Suikkanen ja Johanna Järvinen-Tassopoulos. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Karjalainen, Pauli Tapani. 2006. Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*, toimittaneet Seppo Knuutila, Pekka Laaksonen ja Ulla Piela. 83-92. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Karvonen, Salla. 2025. *Kriisistä rakentamiseen: Tapaustutkimus Turun Taiteen talon syntyprosessista ja taiteen vapaan kentän osallisuudesta kaupunkikehittämisessä*. Maisemantutkimuksen pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025052354143>.
- Kielitoimiston sanakirja. N.d. *Koti*. Viitattu 19.4.2026.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/koti?searchMode=all>.
- Kivistö, Jorma. 2004. Pikku Huopalahti in Helsinki: A Place and its Appropriation. Teoksessa *Memories of My Town: The Identities of Town Dwellers and Their Places in Three Finnish Towns*, toimittaneet Anna-Maria Åström, Pirjo Korkiakangas ja Pia Olsson. 103-123. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Knuutila, Seppo. 2006. Paikan moneus. Teoksessa *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*, toimittaneet Seppo Knuutila, Pekka Laaksonen ja Ulla Piela. 7-11. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koskihaara, Niina. 2023. *Kun kunta lakkasi olemasta: Kylä- ja kotiseutuyhdistykset kuntarakenteen muutoksiin reagoivina toimijoina*. Etnologian väitöskirja. Turun yliopisto. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.
<https://edition.fi/smy/catalog/book/883>.

- Koskihaara, Niina, Maija Mäki ja Kirsi Sonck. 2014. Uutuuksia ja jatkuvuutta: kansatiede tänään. Teoksessa *Osumia: kansatieteellisiä avauksia muutoksesta, sen hallinnasta ja sopeutumisesta*, toimittaneet Niina Koskihaara, Maija Mäki ja Kirsi Sonck. 10-14. Turku: Turun yliopisto.
- Kouri, Jaana ja Tiina Mahlamäki. 2022. Etnografinen kirjoittaminen. Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi. 379-403. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kramer, Michael W. 2002. Communication in a community theatre group: Managing multiple group roles. *Communication Studies* vol 53(2), 151-170.
- Kuula, Arja. (2006) 2013. *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Lappi, Tiina-Riitta. 2007. *Neuvottelu tilan tulkinnoista: Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa*. Etnologian väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lappi, Tiina-Riitta. 2013. Kuinka mennyt merkityksellistyy kaupunkipuhunnoissa? Teoksessa *Muistin kaupunki: Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*, toimittaneet Katri Lento ja Pia Olsson. 324-347. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lehtonen, Pauliina. 2025. Urbanin hoivan ja huolenpidon muodot lähiössä: Neuvotteluja vallasta ja vastuunotosta. Teoksessa *Tekojen kaupunki*, toimittaneet Terhi Ainiala, Silja Laine, Päivi Leinonen ja Pia Olsson. 261-279. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1502>.
- Lento, Katri ja Pia Olsson. 2013. Kaupunki, muistot ja muistaminen. Teoksessa *Muistin kaupunki: Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*, toimittaneet Katri Lento ja Pia Olsson. 7-27. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lin, Hui, Natalie Pang ja Brendan Luyt. 2015. Is the library a third place for young people? *Journal of librarianship and information science* vol 47(2), 145-155.
- Löfgren, Orvar. (1996) 2003. Ett ämne väljer väg. Teoksessa *Vardagslivets etnologi*, toimittaneet Orvar Löfgren ja Billy Ehn. 13-87. Tukholma: Bokförlaget för Natur och Kultur.
- Morgan, David. 2009. *Acquaintances: The Space Between Intimates and Strangers*. Berkshire: Open University Press.
- Mäki, Maija, Jenni Rinne, Päivi Leinonen ja Sanna Lillbroända-Annala. 2025. "Nyt niitä nousee kuin sieniä sateella": Turun Linnakaupungin kehittyvien asuinalueiden aistittu

- arki ja tulevaisuudet. Teoksessa Tekojen kaupunki, toimittaneet Terhi Ainiala, Silja Laine, Päivi Leinonen ja Pia Olsson. 261-279. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1502>.
- O'Hare, Daniel. 2019. Third places in transit: public transport as a third place of mobility. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community Building*, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 174-195. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Ojalampi, Sanna ja Eerika Koskinen-Koivisto. 2024. Attachment to Place and Community Ties in Two Suburbs of Jyväskylä, Central Finland. *Geographical Review* vol 114(1), 51-69.
- Oldenburg, Ray. (1989) 1999. *The Great Good Place: Cafés, Coffee Shops, Bookstores, Hair Salons and Other Hangouts at the Heart of a Community*. Philadelphia: Da Capo Press.
- Oldenburg, Ramon ja Dennis Brissett. 1982. The Third Place. *Qualitative Sociology* vol 5(4), 265-284.
- Pietilä, Ilkka. 2010. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi: kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa *Haastattelun analyysi*, toimittaneet Johanna Ruusuvaori, Pirjo Nikander ja Matti Hyvärinen. 212-241. Tampere: Vastapaino.
- Purnell, David. 2015. Expanding Oldenburg: homes as third places. *Journal of Place Management and Development* vol 8(1), 51-62.
- Puttonen, Suvi. 2019. *Lauma: Yleisösuhteen rakentuminen devising-prosessissa*. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201902114582>.
- Relph, Edward. (1976) 2008. *Place and Placelessness*. Lontoo: Pion Limited.
- Riley, Robert B. 1992. Attachment to Ordinary Landscape. Teoksessa *Place Attachment*, toimittaneet Irwin Altman ja Setha M. Low. 13-35. New York: Springer.
- Salminen, Suvi. 2022. *Ravintola Old Bank osana muisteltua arkea ja kaupunkia*. Etnologian pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022122273267>.
- Saloluoma, Jonni. 2011. Iso sisätila ja ilon kautta: TYT kamppailee olemassaolostaan vuosituhanen vaihteessa. Teoksessa *Ylilyönneille altis viisikymppinen: Turun ylioppilasteatterin tärinöitä 1959-2009*, toimittaneet Tiina Hurskainen ja Jukka Kittilä. 92-96. Turku: Turun ylioppilasteatteri ry.

- Siro, Mona. 2022. *Kallis viheralue tiivistyvän kaupungin puristuksissa: etnologinen tutkimus Kupittaaan siirtolapuutarhasta kaupunkitilassa*. Etnologian pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022101261681>.
- Studdert, David. 2005. *Conceptualizing Community: Beyond the State and Individual*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Tampereen Ylioppilasteatteri. N.d. *Esittely*. Viitattu 19.4.2026. <https://www.tayt.fi/teatteri/esittely/>.
- Taylor, Stephanie. 2009. *Narratives of Identity and Place*. Lontoo: Taylor & Francis.
- Tronto, Joan C. 1993. *Moral Boundaries: A political argument for an ethic of care*. New York: Routledge.
- Tuan, Yi-Fu. (1974) 1990. *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes and Values*. New York: Columbia University Press.
- Tuan, Yi-Fu. (2004) 2006. Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*, toimittaneet Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen ja Ulla Piela. Suomentanut Liisa Kaski. 15-30. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tuan, Yi-Fu. (1977) 2007. *Space and Place: The Perspective of Experience*. Minneapolis: University of Minneapolis Press.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. (2002) 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turun ylioppilasteatteri. N.d. A. *Rohkea ja vallaton Turun ylioppilasteatteri!* Viitattu 13.4.2026. <http://turunylioppilasteatteri.fi/teatteri/>.
- Turun ylioppilasteatteri. N.d. B. *Tule mukaan TYT:n toimintaan!* Viitattu 15.3.2026. <http://turunylioppilasteatteri.fi/teatteri/jasenille/>.
- Ukkonen, Taina. 2000. *Menneisyyden tulkinta kertomalla: Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vilkko, Anni. 2010. Eletyn tilan kertominen. Teoksessa *Kotia paikantamassa*, toimittaneet Anni Vilkko, Asko Suikkanen ja Johanna Järvinen-Tassopoulos. 35-58. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Westhoff, Megan. 2020. *The Lifelong Theatre Experience as a Third Place: An Analysis of Dedicated Involvement in Community, Academic and Professional Theatre*. Kommunikaatitieteen väitöskirja. Virginia Beach: Regent University.
- Williams, Dmitri ja Do Own Kim. 2019. Third places in the ether around us: layers on the real world. Teoksessa *Rethinking Third Places: Informal Public Spaces and Community*

Building, toimittaneet Joanne Dolley ja Caryl Bosman. 158-173. Northampton:
Edward Elgar Publishing.

Ylioppilasteatteri. N.d. *Teatteri*. Viitattu 19.4.2026. <https://www.ylioppilasteatteri.fi/teatteri>.

Yuen, Felice ja Amanda J. Johnson. 2017. Leisure Spaces, Community and Third Places.

Leisure Sciences vol 39(3), 295-303. <https://doi.org/10.1080/01490400.2016.1165638>.

Liitteet

Liite 1. Haastattelun kysymysrunko

1. Aloittaminen teatteritoiminnassa

- Millaisessa elämänvaiheessa aloitit TYT:n toiminnassa? Minkälaisiin tehtäviin silloin hakeuduit?
- Minkälaisia mielikuvia teatteri herätti sinussa silloin? Muistatko, mitä ajattelit Turun ylioppilasteatterista ennen toimintaan osallistumista?

2. Teatterin yhteisöstä

- Millainen yhteisö TYT on oman kokemuksesi mukaan? Onko olemassa yhtä yhteisöä, vai onko kyse useasta pienestä ryhmästä?
- Kun aloitit teatterilla, minkälaisen vastaanoton sait teatteriyhteisöltä? Oletko tuntenut yhteenkuuluvuutta tai ulkopuolisuutta? Lämpeneekö yhteisö nopeasti uusille ihmisille?
- Mikä sitoo ihmisiä yhteen TYT:n toiminnassa?
- Tunnetko olevasi osa teatterin yhteisöä? Muistatko jotain tiettyä hetkeä, jolloin yhteenkuuluvuuden/ulkopuolisuuden tunne oli erityisen voimakas?

3. Produktioista

- Millaisissa produktioissa ja missä tehtävissä olet toiminut Turun ylioppilasteatterilla?
- Tuleeko mieleesi jotain mieleenpainuneita hetkiä produktioista?
- Mitä toimiminen eri produktioissa on merkinnyt sinulle? Miltä on tuntunut osallistua johonkin tiettyyn produktioon?

4. Teatterin tila Läntisellä Rantakadulla

- Kohtaamisia ulkomaailman kanssa: muistoja kutsumattomista vieraista tms.?
- Miltä teatteritilassa liikkuminen tuntuu? Miltä tilassa tuoksuu, mitä ääniä kuuluu, tuleeko mieleesi jotakin aistimuistoja teatterin tilasta?

- Onko sinulla jokin suosikki- tai inhokkihuone teatteritilassa? Mikä tekee tietystä tilasta viihtyisän tai epävihtyisän?
- Tuleeko mieleesi muistoja tai tarinoita nurkissa rapistelevista olennoista, kuten teatterihieristä tai kummituksista?

5. Teatteritilassa järjestetyistä juhlista

- Tuleeko mieleesi muistoja teatterilla järjestetyistä juhlista?
- Oletko joskus nukkunut teatteritilassa? Millaisia muistoja tai ajatuksia se aihe herättää?

6. Teatterin traditioista, rutiineista, perinteistä

- Tuleeko mieleesi jotain perinteitä, jotka kuuluvat TYT:n toimintaan? Esimerkiksi ensi-iltoihin tai viimeisiin esityksiin liittyen.

7. Identiteetti

- Miten TYT:n toimintaan osallistuminen on vaikuttanut elämääsi?
- Millaisia asioita olet oppinut ollessasi mukana TYT:n toiminnassa?
- Onko TYT:n toimintaan osallistuminen jotenkin muovannut omaa identiteettiäsi?

8. Mielikuvaharjoitus, moniaistinen muistaminen

- Muistelupiiirustuksen tekeminen ja niistä keskusteleminen
- Kävelyhaastatteluosuus, liikkuminen teatteritilassa

9. Loppureflectio

- Miltä muistelutilaisuus on tuntunut? Onko se herättänyt sinussa jotain tuntemuksia?
- Miltä tilassa liikkuminen tuntuu nyt?
- Mitä ajatuksia teatterin muutto uusiin tiloihin herättää?
- Minkälaisen jäljen Turun ylioppilasteatterilla toimiminen on jättänyt sinuun ihmisenä?

Liite 2. Tutkimuskyselyn kysymykset

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Milloin olet ollut aktiivinen Turun ylioppilasteatterilla? Mihin produktioihin olet osallistunut ja minkälaisissa tehtävissä?
4. Mitä Turun ylioppilasteatteri sinulle merkitsee? Entä minkälainen rooli teatterin tiloilla on ollut elämässäsi?
5. Jätä tähän yhteystietosi, mikäli olet kiinnostunut osallistumaan muistelutilaisuuteen, jossa aiheena ovat Turun ylioppilasteatterin tiloihin liittyvät muistot ja kokemukset.